

Марија Орбовић / ПЛАВИ ДОЗИВИ РАДОЈКА НИКОЛИЋА
Био-библиографија



Едиција
ЗАВИЧАЈНА БИБЛИОГРАФИЈА 13

Уредник:
Даница ОТАШЕВИЋ

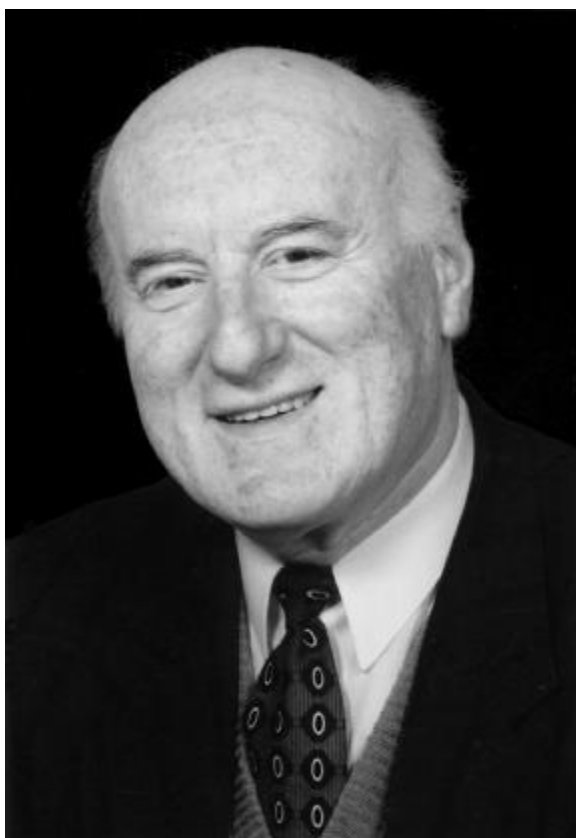
Рецензент:
Оливера НЕДЕЉКОВИЋ

Дизајн корица:
Зоран ЈУРЕШ

МАРИЈА ОРБОВИЋ

**ПЛАВИ ДОЗИВИ
РАДОЈКА НИКОЛИЋА
БИО-БИБЛИОГРАФИЈА**

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
„ВЛАДИСЛАВ ПЕТКОВИЋ ДИС“
Чачак, 2007.



Papopoulos H. H. H.

ПЛАВИ ДОЗИВИ РАДОЈКА НИКОЛИЋА

Проучавајући годинама натписе на надгробним споменицима и крајпуташима, у почетку и не слутећи да открива живот српског народа у прошлости, Радојко Николић је у својим књигама оставио будућим нараштајима драгоцену сведочанство о историји културе народног живота.

Рођен је у драгачевском селу Зеоке 14. октобра 1933. године, као пето од шесторо деце у земљорадничкој породици, где су родитељи, иако нешколовани, били писмени и неговали традицију епске народне књижевности. Отац Милосав, као солунац водио је дневник који је касније штампан, а мајка Драга је писала лепим рукописом, „лепшим од све шесторо деце“. Духовна клима у породици и богата библиотека ујака Илије Илића, били су добри услови да сва деца заволе књигу, буду одлични ђаци и стекну склоност ка писању. Тако је Милија постао универзитетски професор и највећи стручњак за методiku наставе српског језика и књижевности, Славимир, иако је остао на селу, објавио је три књиге песама и слови за великог познаваоца обичаја и прошлости српског народа, Радојко је постао књижевник, док најмлађа Емилија пише песме и приче. И њихова деца су наставила путем породичне традиције. Милијине кћери, Ивана и Вела, професори светске, односно шпанске књижевности, су својим радом у Народној библиотеци Србије одане књизи, Радојков син Слободан је професор српског језика у чачанској Гимназији, а Милан, Емилијин син, предаје историју у Техничкој школи у Чачку.

Радојко Николић је основну школу завршио у родном селу, а Гимназију у Чачку 1953. године. После завршених студија југословенске књижевности и српскохрватског језика на Филзофском факултету у Београду, радио је једну школску годину у ОШ „Чедомир Васовић“ у Грабу, а затим

наредних деветнаест у ОШ „Танаско Рајић“ у Љубићу. Пошто је 1978. године дипломирао и на Групи за психологију Филозофског факултета у Београду, Николић се запослио као просветни саветник за Моравички округ у Међуопштинском заводу за унапређивање васпитања и образовања у Чачку, где је остао до 1993. Последње четири године свог службовања провео је као директор Градске библиотеке у Чачку, одакле је отишао у пензију крајем 1997. Његов животни пут је прекинут после краће болести седам година касније (19. децембра 2004) у тренутку када је нова књига била у штампи, а многи планови у замисли.

Окосницу Николићевог књижевног рада чини трокњижје „Камена књига предака“ (1979), „Сељакова душа на камену“ (1991), „Каменописци народног образа“ (1998) и књига о најпознатијем каменоресцу „Радосав Чикириз“ (1989). Оне су резултат стрпљивог, дугогодишњег истраживачког рада, који је сам предузео, одричући се често одмора и разних материјалних добара, будући да је све сам финансирао, наилазећи често на неповерење и подозривост код својих суграђана, као и у селима чија је гробља походио. Једини ослонац му је била његова чврста воља и решеност да истраје упркос свему, и његова супруга Боса, такође професор књижевности, његов верни пратилац и помагач у раду. Говорећи о почецима свога рада у полчасовној телевизијској емисији „Душа на камену“, емитованој 3. децембра 1996. на Првом програму РТС-а, снимљеној делимично и у родном селу, Николић је, заставши поред крајпуташа у близини своје куће, рекао:

„Поред овог споменика пролазио сам у свом детињству скоро сваки дан. То је споменик Светозара Николића, стрица мога оца, који је умро на острву Видо 1916. године. Овај споменик је био мој први витраж са кога сам видео прве слике и научио прва слова. Са њега сам сазнао први пут да постоје Аустроугари, часни крст, кршевита Албанија и острво Видо. Свакако је овде почело све моје интересовање за историју, за ликовну уметност, за географију и за писану реч уопште. Вероватно да се овде зачала и мисао да истражујем надгробне споменике у овом делу Србије.

Преко 25 година проучавао сам надгробне натписе и ликовне мотиве на гробљима читаве западне Србије. То је широко подручје које се налази између Рудника и Златара с једне стране, и Ибра и на запад до Дрине. На том простору обишао сам преко 350 гробља у 250 села, али сам на некима био око десетак пута. Та моја истраживачка активност почела је радозналошћу да се види шта се налази на тим гробљима, имао сам намеру да напишем репортажу за „Чачански глас“. Међутим, временом претворило се то у праву истраживачку страст, тако да се радило дуго и преко целе године. На гробља сам одлазио суботама и недељама, државним празницима, за време школских распуста, јер сам био просветни радник. За то година све сам више откривао лепоту и ликовних мотива и текстова у које је стала читава прошлост нашег народа у прошлом веку и првој половини овога века. Људи који су пратили мој рад већином су се чудили шта се толико дуго може истраживати на тим гробљима. И питајући се са чуђењем шта се човек толико дуго маје по гробљима, кад није ни сахрана, ни Задушнице, ни градња гробнице, ни подизање споменика. Посебно нисам имао разумевања од наших градских људи који су изгубили осећање за патријархалну заједницу из које су потекли и за све вредности тог старинског традицијског села.[...] Ја сам се заправо заљубио у надгробни свет, али сам зато неким људима овог света био сумњив. Јер видети човека са фотографским апаратом како шета и снима нешто, свакако је изазивало неко подозрење.

У овом мом раду много ме је подржавала и много ми помагала моја супруга Боса. Она је много пута одвезла мене на гробље и тамо читала споменике, преписивала их и проналазила занимљиве ликовне детаље. А посебна њена помоћ састојала се у томе, што је она као професор књижевности, односно српског језика, помагала у лекторским дотеривањима реченице, тако да се у многим реченицама осећа подробно њена душа.“

Већ првом књигом Николић је скренуо и задржао пажњу читалаца и критике. Знаменити књижевни стваралац Драгиша Витошевић, задивљен рукописом „Камене књиге предака“, написао је у „Политици“ приказ, а ретко се догађа

да нека будућа књига буде представљена пре штампања, истакавши: „Показавши нам необориво да су наша гробља непресушна налазишта својеврсног народног блага с обилном грађом за историчаре, књижевнике, социологе, етнологе, историчаре уметности, сликаре и фолклористе свих врста, ова књига о споменицима који пропадају и сам је својеврстан и трајан споменик томе народу. Сада и она тражи заштитника издавача. Хоће ли га наћи?“

И нашла га је, мада три године касније. Када је изашла из штампе у августу 1979. за многе културне посленике књига је била догађај године, не само у Чачку, о чему сведоче одговори учесника традиционалне анкете „Шта је за вас био догађај сезоне“, објављене у „Политици“ 11. августа 1979. Неколико месеци касније Николић је добио високо признање – Вукову награду, што је била заслужена потврда вредности његовог рада и нови подстицај.

Од обимне грађе сакупљене са крајпуташа и гробљаша настале су и следеће две књиге „Сељакова душа на камену“ у којој је подробно анализирана садржина епитафа и „Каменописци народног образа“, о каменоресцима и ликовним представама на споменицима.

Књига „Умирања животу једнака“ (1988) настала је такође на основу записа о смрти, али не на каменим белезима, већ у матичним књигама и зато их Николић зове „хартујани“ споменици. Ове забелешке се могу пратити од 1864. године када су у протоколе умрлих уведене рубрике у које је уписиван узрок смрти и примедба у вези са покојниковим животом и судбином. „Записи из њих осим што заокружују укупан живот појединаца указују и на бит постојања читавог народа. Иако им је првобитна и основна намена била да заведу и очувају имена оних који су са животом престали, они нуде много назнака и о томе како су до смрти трајали. Данас оне по много чему представљају прави глас народа, онај запретани у пепелу затуреног времена.“ Иако су попови рубрике тих деловодника попуњавали једнообразно, према захтевима административних начела, па су записи били „кратки, безлични и без споредних чињеница“ ипак две рубрике су Николићу дале податке због којих је вредело читати те књиге од почетка до краја. То су „примечание“ и „од какве је болести и

којим начином умро“. На основу анализе ових записа настала је књига о смрти, а у ствари о животу која заједно са епитафима употпуњује слику о народном битисању.

Проучавајући споменичке натписе, протоколе рођених, венчаних и умрлих, Радојко Николић је дошао до занимљивих података о миграцијама становништва, што је постало посебна тема његових истраживања. Тако је настао већи број студија објављених у периодици, од којих су неке нашле место и у књизи „о досељеничкој, привредној, културној и политичкој прошлости чачанског, драгачевског, рудничког и моравичког (ивањичког) поднебља“ – „Корени и вреже“ (2002).

Иако је у највећем броју својих радова Николић окренут историји, ипак се може рећи да је пажљиво посматрао појаве и људе у свакодневном животу, па је своја запажања преточио у кратку прозу, коју је повремено објављивао од 2000. године у „Политици“. То су филозофска размишљања о вечним људским темама, као што су: зло и добро, „узалудност“ Сизифовог напора, погубност губљења страсти, подобност, прародитељски и прабратски грех, Прометејева крађа ватре и друге. Обједињавањем ових записа са многим другим још необјављеним, настала је књига „Пролазне прилике“ (2006), која открива читаоцу ауторов поглед на свет, вредносна просуђивања о људима и догађајима и, будући да пише о својим личним доживљајима, књига је дубоко биографска, али са порукама универзалног значаја.

Занимљив роман „Успења на Овчар“ (1998), такође биографског карактера, писан особеним језиком, често гномском реченицом, садржи поруку да човек може наћи свој спас једино у раду и нераскидивој вези са завичајем, јер „ко је без јучерашњег дана, нема ни данашњег. Без пуноће времена, човек бива у судару са личном празнином.“

У рукопису је остао још један роман „Изгуб село“, који на сетан начин говори о пропадању села у модерном времену.

Велики број радова објавио је Николић у периодици. Први пут се огласио као војник у Требињу 1960. године текстом „Похвала под Орјеном“ у „Народној армији“. Затим је скоро читаву деценију објављивао новинарске дописе у „Политици“, „Политици експрес“ и „Чачанском гласу“, да би, како су његова истраживања одмицала, писао праве студије

о својој главној теми – народном животу записаном на споменицима. Највише их је објавио у „Зборнику радова Народног музеја“ у Чачку, „Расковнику“, „Градцу“, „Књижевним новинама“, „Чачанском гласу“, „Таковским новинама“ и „Драгачевском трубачу“.

У време када је радио као просветни саветник публиковао је десетак стручних радова, већином у часопису „Настава и васпитање“, а и у библиотекарству је оставио траг пишући у „Гласу библиотеке“.

Радојко Николић је учествовао у културном животу Чачка, не само својим књигама и другим штампаним радовима, већ и својим активним доприносом на отварању бројних изложби, приликом представљања књига и одржавања свечаних академија разним поводима. Годинама је био члан редакције часописа „Градац“, у неким бројевима и сарадник, а за тематски број о Драгачеву 1989. године је био један од приређивача.

Својим неуморним радом, нарочито на проучавању епитафа, Николић је остварио дело од великог значаја не само за Чачак, већ и за српску културу и науку. Упутио се за плавим дозивима у последњи час, јер већ данас за многе надгробнике и крајпуташе је касно. Нестали су из разних разлога, сада постоје само у каменом трокњижу Радојка Николића.

Марија Орбовић

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА РАДОЈКА НИКОЛИЋА

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Прилог за библиографију Радојка Николића садржи 647 јединица разврстаних у три целине.

Прво поглавље обухвата његове ауторске радове објављене као посебне књиге или у књигама других аутора (предговори, поговори, рецензије, радови у зборницима са научних скупова) и бројне текстове у периодици. Ради прегледности и бржег уочавања Николићевих интересовања, прилози у листовима и часописима су груписани према темама којима се бавио. Тако су, поред најбројније групе текстова о надгробним споменицима и каменоресцима, установљене и оне које садрже есејистичке радове о књижевним или језичким темама, затим сабрана и анализирана искуства из педагошке праксе, проучене записе из протокола умрлих, као и забелешке монаха на маргинама манастирских књига. Посебне групе чине и текстови о становништву Драгачева, рудничко-таковског и чачанског краја, као и прикази књига. Тематски најразноврснија целина садржи новинске текстове о разним темама. Сви радови у оквиру појединих група дати су хронолошким редом.

Литература о делу Радојка Николића чини другу целину библиографије и подељена је на радове објављене у књигама и периодици. Непотписани текстови сврстани су на почетку целине уз поштовање хронолошког реда, а остали радови су распоређени према азбучном редоследу аутора.

Све јединице су описане „de visu“, а опис је дат према стандардима ISBD(M), и ISBD(CP). Мали број јединица (десетак) осим датума и назива листа у коме је објављен не садржи

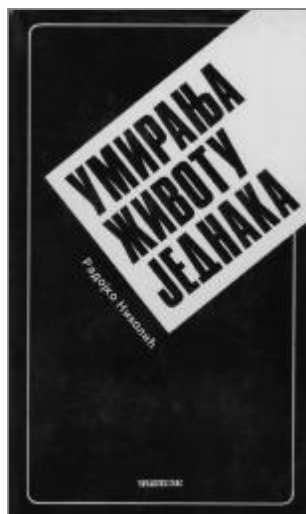
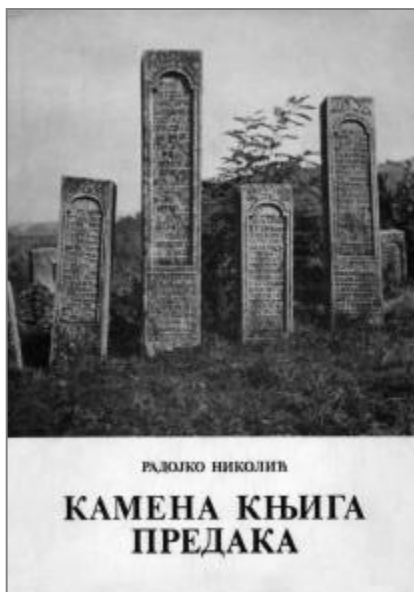
и остале податке (годиште, број и страна), јер у укориченим томовима прегледаним у више библиотека нема баш тог броја, или годишта, или чак и листа у целини. Да су тражени текстови објављени, сведоче новински исечци који су сачувани у Николићевој заоставштини са уредно написаним датумом излагања.

Библиографију прате и регистри: именски и регистар наслова листова и часописа.

Овако постављена библиографија већ на први поглед омогућава увид у теме о којима је Николић писао, па стручни регистар није рађен.

Трећу целину библиографије чине прилози. То су до сада необјављени текст књижевника Милутина Срећковића о Радојку Николићу и Витошевићев приказ рукописа „Каме-не књиге предака“ објављен у „Политици“ три године пре појаве књиге, који на најбољи начин сведоче о значају и вредности његовог непоновљивог истраживачког рада.

Биографски подаци, фотографије и други илустративни прилози употпуњују слику о овом, не само чачанском, ствараоцу.





КЊИГЕ

Посебна издања

1. Камена књига предака : (о натписима са надгробних споменика западне Србије). - Београд : Задруга, 1979 (Београд : „Србија“). - 317 стр. : илустр. ; 24 см
Стр. 3-7: Значајан вуковски подухват / Драгиша Витошевић.
2. Умирања животу једнака : о записима из књига умрлих западне Србије. - Чачак : Чачански глас, 1988 (Чачак : Литопапир). - 295 стр. ; 21 см
3. Каменорезац Радосав Чикириз. - Горњи Милановац : Дечје новине, 1989 (Крагујевац : ГИРО „Никола Николић“). - 147 стр. : илустр. ; 20 см
4. Сељакова душа на камену : (описи личности на надгробницима западне Србије). - Горњи Милановац : Дечје новине, 1991 (Бор : ШИП „Бакар“). - 389 стр. ; 20 см
5. Каменописци народног образа : каменорезаштво и каменоресци западне Србије / [цртежи Никола Ковачевић ; фотогр. Радојко Николић]. - 1. изд. - Чачак : Литопапир, 1998 (Чачак : Литопапир). - 349 стр. : илустр. ; 25 см
6. Успења на Овчар. - [1]. изд. - Чачак : Графика Јуреш, 1998 (Чачак : Графика Јуреш). - 194 стр. ; 21 см
Боси [посвета].
7. Корени и вреже. - Горњи Милановац : Лио, 2002 (Чачак : Светлост). - 207 стр. ; 20 см

8. Пролазне прилике. - Горњи Милановац : Лио, 2006 (Чачак : Светлост). - 220 стр. ; 20 см
- Садржи : *Пролазна прилика* (9) ; *Добар и крућан* (9) ; *Докон човек* (10) ; *Шћа је са њим* (10) ; *Сумњиво лице* (10-11) ; *Осмеси прићив немаћћине* (11) ; *Драћоволне заблуде* (11) ; *Нећресћано о себи* (12) ; *Дарови мали, дућа велика* (12) ; *Немоћ ћред неизрећивим* (12-13) ; *Понос незнањем* (13) ; *Лейо се средили* (13-14) ; *О храбростћи* (14-15) ; *Човек од ћомоћи* (15) ; *Нисам се расћићивала* (15) ; *У диванини никољскоћ конака* (15-16) ; *Доколица* (16) ; *Иде време* (16) ; *Сћирейња од неусћеха* (17) ; *Наћирен од кивностћи* (17) ; *Трас слућалицом* (18) ; *Дићломирани ћримићивац* (18-19) ; *Малоћраћани и сељаци* (19-20) ; *Моцарћи у „Абраћевећу“* (20) ; *Данина дућа* (20) ; *Од чећа умирећје* (20-21) ; *Чабар од данцећја* (21) ; *Бела црква каранска* (21) ; *Кућа код собе* (21-22) ; *Биране речи* (22-23) ; *Смењен Ранковић* (23) ; *Прва објављена реч* (23-24) ; *Велики охрабривачи* (24) ; *Са Њећоћем на Ловћену* (24) ; *Чићјаћи или мислићи* (25-26) ; *Слаћко се исћричасмо* (26) ; *Прослава без ћрославе* (27) ; *Боћјаћи сиромашак* (27) ; *Најбољи насћавник* (27) ; *Нисмо са Дурмићора* (28) ; *Враћање у незрелостћ* (28) ; *Добро и лейо* (29) ; *Класни нећријаћељ* (29) ; *Сељеник на Јавору* (30) ; *Изузећјне реченице* (30) ; *Ако не будем ићуман* (30-31) ; *Шаћалов „Рабин“* (31-32) ; *Брано, радици* (32) ; *У Борчу, са де сћоћом Сћефаном* (32-33) ; *Да се изједначимо* (33) ; *Сћаровлащке цркве* (33-34) ; *Журни људи* (34) ; *Осумњичене народне ћесме* (34-35) ; *Трун без ћруна* (35) ; *Близу и далеко* (35-36) ; *У дворищћу војводе Мишића* (37) ; *Објави ћо ћи* (37) ; *Белићево ћредавање* (37-38) ; *Исћијаћи Љубо* (38) ; *Насликана маћла* (38) ; *Лажне везе* (39) ; *Извини, Дрле* (39) ; *Лекари и врачари* (39-41) ; *Цамија ћод Хисарциком* (41) ; *Кречарева ћесма* (41) ; *Дедин ћолубић* (42) ; *Зло од сусћалостћи* (42-43) ; *Хоћел „Крен“* (43) ; *Годо, сћолице, заћворена враћја* (43-44) ; *Времена* (44) ; *Защћићја речи* (44-45) ; *На Монмарћру* (46) ; *Писаћи щћо краће* (46) ; *Као човек и комунистћја* (46-47) ; *Увек у ћраву* (47) ; *Гњаћи* (47-48) ; *Сви дрући лоћови* (48) ; *Нон-сћоћ суйер* (48-49) ; *Ђаци у Радановцима* (49) ; *Маркс у досади*

(49); Само о сјоредном (49-50); Решење о њлајџи (50); Поздрављање њонижених (50-51); Тојоними њо мана-
сџирима (51-52); Вељо Ђалов и Џоковац (52); Оно (52); Човек је мејод (53-54); Сџароџрчки филозофи у Драџа-
чеву (54); Посмрџини џријајџељџи (54-55); Код коџа идеџи
(55); Зид и врајџа (55-56); Оскар и Добрица (56); На скујџи-
џијџини КПЗ (56-57); Пројџао и џокварен (57-58); Провера
лејџком (58); Додајџи рецензенџи (58-59); Побуна ин-
жењера (59); Жива вајџра (59-60); Личносџи и функција
(61); Рисим о Ђосићу (61-62); Јеси ли чуо (62); Виђен на
џтелевизији (62-63); Поџреџила џијџо је волела (63); Хва-
лисџање као занимање (63); Нејџријељџива џобожносџи (63-
64); Мноџозначне речи (64-65); Аујџоријџејџи џредрасуда
(65-66); Трнци од Карађорђа (66); На џромоџији „Каме-
не књџге џредака“ (67); Бијела Самодрџжа (67-68); Уз
сџоменџк док џрми (68-69); Савремени идолојџоклонџици
(68-69); Сасџџанак без смисла (69); Код Миодраџа и Ама-
лије (69-70); У кандилу џнездо (70); Шџџа си џџо обукла
(70); Понор навџице (71-72); Крилајџе речи (72); Сџџранац
у завџчају (73); Уморни од нерада (73); Пред сџоменџици-
ма (73-74); Образ и безобразлук (74-75); Блажени осмеси
(75); Сумњив џесник (76); Везивање краја с крајем (76);
Кад одем у џензију (76-77); Најџредни ојџозиџионар (77);
Чудо (77-78); Фојџоџрафије, фојџоџрафије (78-79);
Маџарке у Вујејџинџицима (79); Боли их добра реч (79-80);
Чачански џлемџићи (80); Вукова наџрада (80-81); Има бо-
џа (81); Сџоља и изнујџџра (81); У Радовањском Луџу (81);
Они све ујџројџасџиџице (82); Дабоџда се зџрано (82); Кука-
вељџи (82-83); Доказивање на сџордном (83); Делови и џе-
лина (84-85); Били смо заведени (85); Сокрајџи и кукујџџа
(85-86); Са иџониџом на Вуковар (86-87); Предавања у
вејџар (87); Бодило и џреобраћање (87-88); Са чобани-
ном из Јабланице (89); Незадовољџан ко виџице зџраби (89);
Вочићџи са иџџараним уларџима (89-90); Сџџално у дуџу
(90); О речи слобода (90-92); Сви ме џреварили (92); Ла-
ко увредљџиви (92); Ајџсурдно џрабрајџско убисџџиво (93-
94); Писмо из Парџза (94); Немам рачуна (95); Кисела зе-
мља (95); Три моја џлача (96); Учење и Јуџославија (96);
Ти ћесџ на суд (96-97); Да џе џијџџам (97); (Не)ојџкрџива-

ње рана (97-98); Суштинска иштанња (98); У Бранкови-
 ни, међу Ненадовићима (98-99); Власи и њоезија (99); Хе-
 се и дуње (99-100); Штан чини оштинина (100); Питан ња
 њодучава (100); Речи за досељениково срце (100-101); На-
 њредни родителји (101); Рубљов и аштракџино сликар-
 сство (101-103); Код Саватија у Ковиљу (103); Гунђало
 (103-104); Шарка (104-105); Неразумљива књижа (105); У
 криштан на Зејтинлику (106); Скривање година (106);
 Зависан је шуга (106-107); Одучавање од научног (107-
 108); Убијање ослободилаца (108); У Каћеници (108-109);
 Ситиши и ушећи (109-110); Не волим народњаке (110-
 111); Кукавна колежиница (111); „Чикириз“ у Ршима
 (111-112); Доброштан Симке из Губереваца (112); Људи од
 чекова (112); Субјекашска њозиција (113); Брашска њо-
 моћ (113); Оно штреба убиштан (113-114); Човек као иску-
 шеник (114-115); Пошврда за водоинсталашера (115);
 Осештан (115-116); Прелесан – и чар и варка (116-117); На-
 слови књижа (117); У Ел Грековој кући (118); Изанђале
 фразе (118); Злаштан шеле (119); На њушељцима Томе-
 шиног Поља (119); Ко нам влада (119-120); Мало им
 (120-121); Ресаншман и реакциона формација (121-122);
 Добар иако члан... (122); Ко га зур (122); Јерихон и шру-
 бе (123-124); Соја са Каблара (124); Чештан њо друштан
 њуштан (124-125); Како ко (125); Умишлене жршве (125-
 126); Здрав разум (126); Прешукивање доброшвора
 (127); Пошшиси на књизи (127-128); Пошшан и луд (128);
 На шврђави Соко (128); Повраштили му душтан (129); Кај-
 мачење фамилије (129); Туштини нас осешшјују (129-130);
 Чукундедина шробна шлоча (130-131); Ошшкуд ово овде
 (131); Дисидештан и намшори (131-132); Мршава времена
 (132-133); Нишштан лешше, нишштан ружније (133); Изреке
 из „Талмуда“ (133-134); Код Лешосаве, Славке и Миојле
 (134); На Градини (134-135); Дар и уздарје (135); Ала си
 загашио (135); Хук Сшшуденице у зору (135); Прсши, боже
 (136); Заборав као благослов (136); Закрштан, њосан, кукољ
 (137-138); Преврше као креја (138); Нашад на велике (138-
 139); Са Босом на Јавору (139); Пошубносан шублења
 шшрасштан (139-140); Боле га шшује бриже (140-141); Про-
 клиштанње књишкрадица (141-142); Покушшце крофне

(142); Паћеница (142-143); Нейомињани ѿисци (143); Разумем ѿе, али (143); Срећан вам нерад (143-144); Покајање (144); Несложна браћа (144-145); Дедино нарицање (145); Пророци, владари, народ (145-146); Исѿи случајеви (146-147); Нейреводивосѿ ѿоезије (147); Освейничка завидљивосѿ (147-148); Видеѿи и знаѿи (148-149); На Бурђевим сѿуѿовима (149-150); Молићу се за ѿебе (150); О (не)демокраѿији (150-151); Твој боѿ (151-152); Теодосије у Борчу, Хесе у Трбушанима (152); Заслужни ѿио враћају дуѿ (152-153); Песник и ѿровинѿија (153); Прећуѿкивање ѿлавноѿ (153-154); Чуѿи и одвуѿнуѿи (154); Прометѿејева краћа (154-155); Наѿ човек (156); Криминалци у Јовању (156); Охрабрења (156-157); Љуѿиња на рецензенѿи (157); На Увцу (157); Изумирање ѿредака и речи (158); Кафеѿија из Тамника (158-159); Ориѿиналносѿ (159); Тајна заборављања (160); Шешелъевци у Цвейкама (160-161); На Врайчем брду (161); Речници (161-162); Прах и дуѿа (162); Несавремени савременици (162-163); Као на модној ревији (163-164); Андрићево лице (164); Самойосмаѿрање (164); Бунѿовање ѿѿѿиѿаљком и роѿом (165); Кривудаѿи ѿуѿеѿи (165-166); Људи без завичаја (166-167); Човек као средсѿиво (167); Кукасѿим крсѿиом ѿроѿив својих (168); Ломи ко жаба кочање (168-169); Мученице Вера, Нада и Љубав (169-170); Градски неѿраћани (170); Васкрснуће Клиниѿон (170); Е, ѿаки ми ѿреба (170-171); На кулама Маѿлича (171); Добићу рак (171); Оѿозиѿонари – нови комунисѿи (172); Књиѿа и добройѿа (172-173); Љубав, највеће блаѿо (173); Прекомерно ѿосѿиѿримсѿиво (173-174); Певци над Моравиѿом (174); Каменовање своје војске (174); Сѿирани јеѿици (175); Професори, оѿрезно (175); Ко, чији, одакле (175); Између редова (176); Прародиѿиелски и ѿабраѿиски ѿрех (177); Ако ѿобедимо (177-178); На ѿијаѿи (178); Исѿоведане на ѿрѿовима (178-179); Исидорина боѿаѿисѿива (179-180); Необузdana алавосѿ (180); О жеѿиви (180-181); Јој, колика је књиѿа (181-182); Требало је да се ѿредамо (182); Лековѿио ѿевање Сѿаровлаѿиѿанки (182-183); Шѿија радиѿи (183); Усвечањен неукус (183); На зидинама усѿењске куле (184); Тућа исѿина, домаћа лаж

(184); *Нейошйовање рокова* (184); *Здро̀во, ро̀де* (184-185); *Сйручња̀к и идио̀й* (185-186); *Јуџро код Пеџро̀ве цркве* (186); *Биџи џодобан* (186-187); *Корисџи и шйеџа* (187-188); *Леџо је сазнаваџи* (188); *Зло и добро* (189); *Зеџ и ловаџ са џсима* (189-190); *Кукање наџречаџ* (190); *Рџа и јунак* (190); *Реч и јунак* (190); *Реч и џуџање* (191-192); *Народ, свеџина* (192); *Сйрах од џензиџе* (192-193); *Ера се сйиди Ере* (193-194); *Убијање времена* (194-195); *Издали дедове и очеве* (195-196); *Дис у Боџковџу* (196); *Пријаџељска оџозиџа џалџа* (196-197); *Човеку је џоџребан човек* (197); *Шйо онаџ вико* (198); *У Новоџ Павлицџи* (198-199); *Раџ – џо су друџи* (199-200); *Злоџуке џласине* (200); *Око Црноџ језера* (201); *Унуџраџња склонишйа* (201); *Сизифова среџа* (201-202); *Гојазни а џладни* (202-203); *Савремени мноџобоџиџи* (203); *Ведрa сйаросџи* (203-204); *Одмах славан* (204); *Онаџ лудак све џоџџисао* (204); *Свеџа куџања* (205); *Одбрана од сазнавања* (205); *Даровиџосџи и искушења* (206-207); *Оџиџани „џесник“* (207-208); *Мноџословље* (208-209); *Родиџељи леџинари* (209); *Иконе свуда* (209-210); *Среџа и баџлина* (210); *Реџимски и оџозиџиони чйџаоџи* (210); *Казна и наџрада* (211); *О судбини* (211-212); *У Виџеџраду, на Бикавџу* (212-213); *Налеџу сви* (213); *Теодорино браџно* (213); *Меџу Краџиџницима* (214); *Време је наџмудриџе* (214); *Биџи на свом месџу* (215-216); *Док НАТО бомбардуџе* (216); *Сруџена Миџулина аџџена* (216-217); *Нерад и џохлеџа* (217); *Ако џреџим, јесам* (217-218); *Сйид и џрдоба* (218); *Бежање као џобеда* (218-219); *За коџа радиџи* (219); *Права реч* (219); *Сйид од џисања* (220)

9. Камена књига предака : (о натписима са надгробних споменика западне Србије). - Фототипско изд. из 1979. - Горњи Милановац : Лио, 2007 (Чачак : Светлост). - 327 стр. : илустр. ; 21 см. - (Преснимљена издања ; 70)
Стр. 3-7: Значајан вуковски подухват / Драгиша Витошевић.

*Предговори, њоговори, рецензије и шексџови
у зборницима и књигама других ауџора*

10. [О војводи качерском Арсенију Ломи].
У : Арсеније Лома : војвода качерски и први вођа Другог српског устанка / Миодраг Јаћимовић. - Чачак : Историјски архив, 1972. - Стр. [3].
11. Библиотека - интелектуално и културно језгро града.
У : Читалишта и библиотеке у Чачку / Љубомир Марковић. - Чачак : Градска библиотека, 1987. - Стр. 92-93.
12. Надгробни натписи о занатима.
У : Научни скуп „Оживљавање села“ : зборник радова / гл. и одг. уредник Петар Марковић. - Београд : Одбор САНУ за проучавање ... [и др.], 1992. - Стр. 175-178.
13. Језик и стил Ранка Тајсића.
У : Ранко Тајсић у политичком животу Србије : научни скуп поводом 150 година рођења и 90 година смрти Ранка Тајсића / [одг. уредник Милован Вуловић]. - Чачак : Народни музеј, 1994. - Стр. 97-107.
14. Плави дозив.
У : Српски народни календар за преступну 1996. годину / приредио Дејан Крунић. - Чачак : Агенција Чворак, 1995. - Стр. 94-96.
15. [Еј, труби труба у Драгачеву].
У : Сабори трубача : (1961-1995) / [припремили Јовиша Славковић... и др.]. - Гуча : Дом културе Гуча, 1995. - Стр. 7.
16. Путешество премилим отечеством.
У : Путешествије по Србији / Јоаким Вујић. - Горњи Милановац : Лио, 1999. - Стр. 254-269.
17. Људи ; Труба свирну ---

- У : Све трубе Драгачева / приредили Ника-Никола Стојић... [и др.]. - Гуча : Дом културе, 2000. - Стр. 26, 64.
18. Ликовна колонија „Српска света гора“.
У : Ликовна колонија „Српска света гора“ Овчар Бања 2001 / [гл. и одг. уредник Никола Поповић]. - Овчар Бања : [б. и.], 2001. - Стр. [1].
19. Родописи за сва времена.
У : Миоковачки родописи / Милош Обрадовић. - Чачак : Међуопштински историјски архив, 2001. - Стр. 7-10.
20. „Раб божији“ на гробљима.
У : Српски народни календар за просту 2002. годину / приредили Радован М. Маринковић, Слободан Чворовић. - Чачак : Агенција Чворац, 2001. - Стр. 88-90.
21. Лица на Драгачевском сабору трубача.
У : Светлописани драгачевски трубач : фотографски записи о учесницима 40. Драгачевског сабора трубача у Гучи, 2000. године / Мирослав Заклан. - Београд : Етнографски музеј Србије, 2002. - Стр. [2-5]
22. [Извод из рецензије].
У : Прилике, Дубрава, Радаљево / Драгољуб М. Вујовић. - Чачак : Графика Јуреш, 2002. - Стр. 691-692.
23. Предговор.
У : Ржан : Јасеница у легенди / Драгутин Паунић. - Смедеревска Паланка : Бен Акиба : Миљковић и други, 2002. - Стр. 7-13.
24. [Труба се најчешће у камен настањивала].
У : Летопис драгачевских трубача / Радован М. Маринковић, Јован Лукић. - Чачак : Графика Јуреш ; Гуча : Дом културе, 2002. - Стр. 27.
25. Лица на Драгачевском сабору трубача.
У : Светлописани драгачевски трубач : фотографски за-

писи / Мирослав Заклан. - Београд : Етнографски музеј Србије, 2002. - Стр. [2-5].

26. Са бојне Дрине.
У : Српска труба / [приредили Крсто Миловановић, Драган Бабић]. - Београд : Народно дело, 2003. - Стр. 168-169.
27. [Лирска особеност Трифуновићевог сликарства].
У : Бранислав Бранко Трифуновић : слике, акварели, цртежи. - Чачак : Народни музеј, 2004. - Стр. [2].
28. Кубура.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 29.
29. Камене књиге предака.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 34.
30. Крива сабља.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 37.
31. Главни Србин.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 47.
32. Храброст.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М.

- Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 55.
33. Ретки билези.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 139.
34. Споменици устаници.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 147.
35. Побожно поштовање.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 167.
36. Летописна истина.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 168.
37. Раб божји.
У : Драгачевци под барјаком вожда Карађорђа и Милоша Обреновића / Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 2004. - Стр. 171.
38. Шајкача.
У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 22.
39. Женска кошуља.

- У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 38.
40. Минђуше.
У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 40.
41. Јелек.
У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 41.
42. Кецеља.
У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 43.
43. Шумадијски фермен и антерија.
У : Чачански „Абрашевић“ 1905-2005. / Радован М. Маринковић, Зоран Маринковић. - Чачак : КУД „Абрашевић“ : „Јел-Мил, штампарија Бајић“, 2005. - Стр. 46.
44. „Немирења“ Милутина Срећковића.
У : „Немирења“ : поводи и прилике / Милутин Срећковић. - Смедеревска Паланка : Народна библиотека : Ескић и Миљковић, 2005. - Стр. 251-252.
45. [Цитати из разних текстова Р. Николића].
Драгачево : у прошлости и садашњости / Јовиша Славковић. - Гуча : Центар за културу, спорт и туризам, 2006 . - Стр. 12, 62, 63, 114, 128, 153, 175, 187.
46. Предговор.
У : Ржан : Јасеница у легенди / Драгутин Паунић. - 2. проширено изд. - Смедеревска Паланка : Народна библиотека, 2007. - Стр. 7-13.

ПЕРИОДИКА

Књижевни ирилози

47. Pohvala pod Otjenom.
У : „Narodna armija“ . - God. 15, br. 1103 (23. septembar 1960), str. 2.
48. Дис, ђурђевак и ласте : уз педесетогодишњицу од смрти великог песника.
У : Чачански глас. - Год. 36, бр. 18 (12. мај 1967). стр. 10.
49. Дис, ђурђевак и ласте : уз педесетогодишњицу од смрти великог песника.
У : Чачански глас. - Год. 36, бр. 19 (19. мај 1967). стр. 10.
50. Животна трагика у Андрићевом предратном приповедачком делу.
У : Градац. - Год. 7, бр. 32 (1980), стр. 18-30.
51. Обренова звона.
У : Чачански глас. - Год. 60, бр. 3 (11. јануар 1991), стр. 6.
52. Вукови певачи.
У : Чачански глас. - Год. 60, бр. 36 (30. август 1991), стр. 6.
53. Вечно оживљавање села : сећање на Обрена Пјеговића.
У : Чачански глас. - Год. 61, бр. 1-2 (1. јануар 1992), стр. 7.
54. „Моја поезија тражи читаоца сањара“ : рекао је 17. септембра 1965. Александар Ристовић у интервјуу који тек сада објављујемо / [разговор водио Радојко Николић].
У : Дисово пролеће. - Бр. 24 (19-20. мај. 1994), стр. 8.
55. Клетва или злом на зло.
У : Расковник. - Год. 21, бр. 79-80 (пролеће-лето 1995), стр. 118-130.
Рад је заснован на иреко 1600 клеиџви објављених на сираницама „Расковника“ од бр. 6 до бр. 71-72.

56. Сизифова срећа.
У : Политика. - Год. 97, бр. 31026 (11. март 2000), стр. 26.
57. Изреке из „Талмуда“.
У : Политика. - Год. 97, бр. 31086 (13. мај 2000), стр. 25.
58. Нога и глава.
У : Политика. - Год. 97, бр. 31142 (8. јул 2000), стр. 21.
59. Сократ и кукута.
У : Политика. - Год. 97, бр. 31184 (19. август 2000), стр. 21.
60. Реченице.
У : Политика. - Год. 97, бр. 31308 (23. децембар 2000),
стр. [19].
61. Погубност губљења страсти.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31359 (17. фебруар 2001), стр.
[19].
62. Крилате речи.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31408 (7. април 2001), стр. [19].
63. Зло и добро.
У : Политика. - Год. 98, бр. 3142 (26. мај 2001), стр. [17].
64. Човек као средство.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31480 (23. јун 2001), стр. [19].
65. Бити подобан.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31536 (18. август 2001), стр. [17].
66. Прародитељски и прабратски грех.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31564 (15. септембар 2001),
стр. [17].
67. Прелест – и чар и варка.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31606 (27. октобар 2001), стр.
[19].

68. Племенити Титан.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31621 (17. новембар 2001), стр. [20].
69. Кривудаџи путеџи : између Бога и човека.
У : Политика. - Год. 98, бр. 31672 (5. јануар 2002), стр. [18].
70. Боје Бранка В. Радичеџића.
У : Књижевне новине. - Бр. 1048/1049 (1-15. јануар 2002), стр. 9.
71. Заштита речи.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31761 (6. април 2002), стр. [18].
72. Стручњаџи и идиот : стара и нова вредновања.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31819 (8. јун 2002), стр. [19].
73. Реч и тишина : да ли је човек осетио да су га прџе речи опеџле и издале.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31855 (13. јул 2002), стр. [21].
74. Зло и добро.
У : Фрула. - (26-28. јул 2002), стр. 7.
75. Пророџи, владари, народ.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31904 (31. август 2002), стр. [21].
76. Речи Бранка В. Радичеџића.
У : Књижевне новине. - Бр. 1066 (15-30. септембар 2002), стр. 3-4.
77. Дисиденти и намђори : прави дисиденти су једино велиџи стџараоџи и реформатори.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31939 (5. октобар 2002), стр. [21].
78. Проклињање књигокраџица.
У : Политика. - Год. 99, бр. 32981 (16. новембар 2002), стр. [25].

79. Здрав разум : многи који су умислили да су изванредно здравог разума често и себе и друге, па и читаве народе, доводе до ванредних стања.
У : Политика. - Год. 99, бр. 32002 (7. децембар 2002), стр. [21].
80. О речи слобода : по Берђајеву, „слобода није задовољство, лакоћа и уживање, већ терет, тегоба и патња“.
У : Политика. - Век први, бр. 32069 (15. фебруар 2003), стр. Б4.
81. Твој Бог.
У : Политика. - Век први, бр. 32149 (10. мај 2003), стр. [23].
82. Људска лица у Андрићевим приповеткама.
У : Књижевне новине. - Бр. 1088-1089-1090-1091 (15. август-15. октобар 2003), стр. 22-23.
83. Сјајан говорник, добар писац : Ранко Тајсић, радикалски првак и народни трибун.
У : Политика. - Век први, бр. 32184 (14. јун 2003), стр. [22].
84. Приповедни лиричар.
У : Књижевне новине. - Бр. 1109-1110 (1-31. јул 2004), стр. 19.
О Бранку В. Радичевићу.
85. Карађорђево устанак у „Травничкој хроници“.
У : Књижевне новине. - Бр. 1111-1112 (1-31. август 2004), стр. 1-2.

О језику

86. Ковачи говорног злата.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 30 (6. август 1965), стр. 5.
87. Народне речи из чачанског краја.
У : Расковник. - Год. 4, бр. 13 (јесен 1971), стр. 71-73.

88. Језик на надгробницима западне Србије.
У : Градац . - Год. 1, бр. 1 (1974), стр. 26-43.
89. Народни називи за болести.
У : Здравство. - Год. 7, бр. 49 (јун-јул 1990), стр. 3
90. Језик Вука Караџића у „Описанију српски намастира“.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 21 (1991), стр. 131-143.
91. „Несродничка“ презимена у чачанско-рудничком крају (1822-1825).
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 22-23 (1991), стр. 193-209.
92. Језик и стил Ранка Тајсића.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 25 (26-28. август 1994), стр. 15-16.
93. Моравичка лична имена.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 25 (1995), стр. 107-125.

Педагошки шексџови

94. (Не)радно васпитање.
У : Комунист. - Год. 38, бр. 1205 (11. април 1980), стр. 28.
95. Колико су слободне и активне слободне активности ученика.
У : Настава и васпитање. - Год. 31, бр. 208 (2/1982), стр. 343-351.
96. Просветни радник и стрепња од конкретних задатака.
У : Настава и васпитање. - Год. 41, бр. 260-261 (4-5/1982), стр. 427-436.
97. Наставнички колектив као мотивациони фактор стручног усавршавања наставника.

- У : Настава и васпитање. - Год. 32, бр. 214 (3/1983), стр. 531-539.
98. Школа и завичај.
У : Настава и васпитање. - Год. 33, бр. 221 (5/1984), стр. 815-826.
99. Тешко остварљиви задаци за наставнике основне школе.
У : Настава и васпитање. - Год. 35, бр. 3(1986), стр. 442-457.
100. Просветни радник и школска документација.
У : Настава и васпитање. - Год. 37, бр. 238 (1-2/1988), стр. 121-131.
101. Како и колико се ученици служе уџбеницима.
У : Настава и васпитање. - Год. 37, бр. 241 (5/1988), стр. 479-490.
102. Оцењивање ученика у основној школи.
У : Настава и васпитање. - Год. 38, бр. 245 (4/1989), стр. 332-338.
103. (Не)васпитни утицај наставника.
У : Настава и васпитање. - Год. 39, бр. 3 (1990), стр. 193-204.

Надгробни споменници

104. Нежни стихови на споменицима.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 9 (5. март 1965), стр. 9.
105. Запис о хајдучком гробу.
У : Политика. - Год. 62, бр. 18757 (23. децембар 1965), стр. 10.
106. Како је Сретен отргнут од заборавана.
У : Политика. - Год. 63, бр. 19033 (29. септембар 1966), стр. 8.

107. Камена трилогија.
У : Политика. - Год. 63, бр. 19085 (20. новембар 1966),
стр. 10.
108. Аманет на споменику.
У : Политика. - Год. 63, бр. 19104 (11. децембар 1966),
стр. 11.
109. „Бијак ђаче као роса“.
У : Чачански глас. - Год. 36, бр. 46 (8. децембар 1967),
стр. 6.
110. Књига на сеоским надгробним споменицима.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 3 (19. јануар 1968), стр. 8.
111. Тестамент на споменику.
У : Политика. - Год. 65, бр. 19523 (11. фебруар 1968),
стр. 10.
112. Споменик рабацији.
У : Политика. - Год. 65, бр. 19537 (25. фебруар 1968),
стр. 10.
113. Није му жао.
У : Политика. - Год. 65, бр. 19637 (6. јун 1968), стр. 13.
114. „Ево, браћо, несрећнога Стева“: споменици.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 22 (7. јун 1968), [подли-
стак] Градац. - Год. 1, бр. 2, стр. 2.
115. Сведочанства туге и пркоса : Солунски фронт на сео-
ским надгробним споменицима.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 46 (29. новембар 1968),
стр. 8.
116. Карађорђе и Милош на сеоским надгробним спомени-
цима.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 47 (6. децембар 1968),
[подлистак] Градац. - Год. 1, бр. 8, стр. 5.

117. Сестринска љубав : са старих надгробних споменика.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 49 (20. децембар 1968),
стр. 8.
118. Болничарка из Шкотске.
У : Политика. - Год. 66, бр. 19920 (20. март 1969), стр. 10.
119. Записи о болестима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 1 (1969), стр.
163-168.
120. Богати и сиромашни : социјални мотиви на сеоским
надгробницима.
У : Градац. - Бр. 2-3 (јун-јул 1969), стр. 8.
121. Записи о Карађорђевим и Милошевим устаницима.
У : Наша прошлост. - Год. 4-5 (1969-1970), стр. 41-49.
122. Не само трубе!
У : Илустрована Политика. - Бр. 616 (3. септембар
1970).
123. Записи о досељеницима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 2 (1971), стр.
37-57.
124. Ујак господара Милана : из прошлости нашег краја.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 18 (1. мај 1971), стр. 8.
125. Успомена на устанике још живи на надгробним споме-
ницима.
У : Политика. - Год. 68, бр. 20713 (5. јун 1971.), стр. 11.
126. Записи о занатима и занимањима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 3 (1972), стр.
87-120.
127. Књига на надгробним споменицима.
У : Дисов гласник. - Нулти број (јун 1972).

128. Ратници.
У : Дисов гласник. - Год. 1, бр. 1 (новембар 1972), стр. 43-44.
129. Верни другови.
У : Расковник. - Год. 5, бр. 16 (лето 1972), стр. 57-62.
130. Ђурчије, терзије, абаџије ---
У : Чачански глас. - Год. 41, бр. 48 (Култура. - Год. 1, бр. 8, децембар 1972), стр. 8
131. Записи о хајдуцима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 4 (1973), стр. 39-70.
132. Прегршт епитафа.
У : Чачански глас. - Год. 43, бр. 29 (26. јул 1974), стр. 7.
133. Записи о политичким партијама и догађајима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 5 (1974), стр. 53-78.
134. Записи о ратницима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 6 (1975), стр. 93-133.
135. Мотив књиге на надгробницима.
У : Расковник. - Год. 6, бр. 19 (пролеће 1975), стр. 93-100.
136. Представа жене на надгробницима.
У : Расковник. - Год. 6, бр. 20 (лето 1975), стр. 107-116.
137. Надгробни дозиви.
У : Расковник. - Год. 6, бр. 22 (зима 1975), стр. 71-84.
138. Плави дозив.
У : Градац. - Год. 4, бр. 14-15 (1977), стр. 71-75.

139. Гвозденија са шиваћом машином.
У : Политика. - Год. 74, бр. 23061 (18. децембар 1977), стр. 15.
140. Уставобранитељ Сретен.
У : Политика. - Год. 75, бр. 23129 (26. фебруар 1978), стр. 15.
141. Мајка са дететом.
У : Политика. - Год. 75, бр. 23178 (16. април 1978), стр. 15.
142. Надгробни портрети.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 9 (1978), стр. 79-133.
143. Нема пакла на ономе свету.
У : Политика. - Год. 77, бр. 24004 (3. август 1980), стр. 18.
144. Морална елита.
У : Чачански глас. - Год. 49, бр. 3 (15. јануар 1982), стр. 16.
145. Ликовне представе на пилатовачком гробљу.
У : Расковник. - Год. 9, бр. 32 (лето 1982), стр. 81-86.
146. Надгробни натписи као вид народног стваралаштва.
У : Градац. - Год. 9, бр. 49 (1982), стр. 26-31.
147. Све сам живот.
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 34 (25. август 1983), стр. 5.
148. Вредности, потребе, циљеви : сељакова душа на камену.
У : Чачански глас. - Год. 53, бр. 3 (10. јануар 1985), стр. 7.
149. Личност на надгробним споменицима Србије.
У : Градац. - Год. 12, бр. 66-67 (1985), стр. 59-76.
150. Први ђак чачанске Гимназије.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 48-49 (29. новембар 1987), стр. 5.

151. Ликовне представе на пилатовачком гробљу.
У : Градац. - Год. 16-17, бр. 85-86 (1988-1989), стр. 102-104.
152. Народна ношња на надгробним споменицима.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 20 (1990), стр. 167-186.
153. Народна слава на Чачку.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 15 (5. април 1990), [до-
датак] Таковски устанак, стр. 12.
154. Зеочани у боју на Љубићу.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 24 (7. јун 1990), [дода-
так] Љубић, нова серија, бр. 1, стр. 14.
155. Раб божји.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 29 (12. јул 1990), стр. 11.
156. Надгробне кубуре и сабље.
У : Чачански глас (Чачак). - Год. 59, бр. 1-2 (1. јануар
1991), стр. 6.
157. Рукописна бразда на камену.
У : Нови глас. - Год. 1, бр. 2, (15. децембар 1993), стр.
26-27.
158. Гласови са камена.
У : Догађаји. - Бр. 2 (1994), стр. 87-90.
159. Камене читуље.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 22 (2. јун 1995), [додатак]
Љубић, нова серија, бр. 2, стр. 23.
160. За слободу, славу и веру.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 36 (6. септембар 1996),
[додатак] Јавор 1876-1996, стр. 10.
161. Српска Јованка Орлеанка : на споменику у драгачевском
селу Зеоке уписано име легендарне девице из Орлеана.

- У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 6 (6. фебруар 1998), стр. 10.
162. Крст – свеопшти знак : хришћанска орнаментика на надгробним споменицима.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 1 (14. јануар 2000), стр. 8.
163. Исус Христос : хришћанске ликовне представе на надгробним споменицима.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 3 (28. јануар 2000), стр. 8
164. Српска Јованка Орлеанка : ко је јунакиња бојева на Љубићу и Чачку.
У : Илустрована Политика. - Бр. 2159 (3. јун 2000), стр. 18-19.
165. Гробљанско песништво.
У : Расковник. - Год. 26, бр. 100 (лето 2000), стр. 136-138.
166. Ноћу везаше, мучише и убише : траг у камену о хајдучима-разбојницима и пљачкашима.
У : Илустрована Политика. - Бр. 2176 (30. септембар 2000), стр. 32-33.
167. Свирала на гробљашима.
У : Фрула. - (26-29. јул 2001)
168. Биле на каменим белезима.
У : Наше село. - Бр. 5-6 (јул-август 2001), стр. 50-51.
169. Карађорђево устанак на надгробним споменицима.
У : Књижевне новине. - Бр. 1107-1108 (1-30. јун 2004), стр. 10-11.
170. Карађорђево слуге из Драгачева.
У : Чачански глас. - Год. 72, бр. 27 (9. јул 2004), стр. 12.

Каменоресци

171. Последњи клесар из Лисица.
У : Чачански глас. - Год. 38, бр. 1 (1. јануар 1969), стр. 7.
О Тихомиру Пејронијевићу.
172. Последњи клесар из Лисица.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 3 (30-31. август 1969), стр. 8.
О Тихомиру Пејронијевићу.
173. Велики Чикириз из Драгачева.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 4 (30 август-6. септембар 1970), стр. 6.
174. Велики клесар Радосав Чикириз.
У : Расковник. - Год. 9, бр. 32 (лето 1982), стр. 87-98.
175. Каменорезац Љубисав Кукић.
У : Расковник. - Год. 16, бр. 61-62 (јесен-зима 1982), стр. 67-84.
176. Клесар Јосиф Симић Теочинац.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 15 (1985), стр. 103-125.
177. Кабларски клесари.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 16 (1986), стр. 209-242.
178. Клесар Драгутин Киричић.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 17 (21-23. август 1987), стр. 8.
179. Клесар Радосав Чикириз.
У : Градац. - Год. 16-17, бр. 85-86 (1988-1989), стр. 96-101.
180. Међаш.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 51 (14. децембар 1989), стр. 8.

181. Отац Живко ---
У : Драгачевски трубач. - Бр. 22 (23-25. август 1991), стр. 10.
182. Каменорезац Милош Ковачевић.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 23 (21-23. август 1992), стр. 7.
183. Преносници историјског памћења.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 1-2 (1. јануар 1993), стр. 12.
184. Каменорезац Димитрије Аврамовић (1850-1903).
У : Ужички зборник. - Бр. 22 (1993), стр. 153-156.
185. Каменорезац Вељко из Љутица (1852-1915).
У : Ужички зборник. - Бр. 24 (1995), стр. 157-164.
186. Јован Томић (1838-1888), ученик безимених словорезаца : таковски каменоресци (1).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1187 (12. септембар 1996), стр. 8.
187. Два поетска девојачка лика : таковски каменоресци (2).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1188 (19. септембар 1996), стр. 8.
188. Јосиф Симић (1860-1908) молер из Теочина : таковски каменоресци (3).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1189 (26. септембар 1996), стр. 8.
189. Јосифови коњаници и ђогати : таковски каменоресци (4).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1190 (3. октобар 1996), стр. 8.
190. Симићеви Исус, Богородица и занатлије : таковски каменоресци (5).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1191 (10. октобар 1996), стр. 8.

191. Каменорезац без властитог споменика : таковски каменоресци (6).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1192 (17. октобар 1996), стр. 8.
Јосиф Симић.
192. Урош Марковић (1883-1963), мајстор у портретисању девојака : таковски каменоресци (7).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1194 (31. октобар 1996), стр. 8.
193. Вујица Гавровић (?-1914), Ужичанин под Суворобором : таковски каменоресци (8).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1195 (7. новембар 1996), стр. 8.
194. Добросав Стевановић (1890-1969) четири деценије кле-сања : таковски каменоресци (9).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1196 (14. новембар 1996), стр. 8.
195. Последњи руднички каменорезац : таковски каменоресци (10).
У : Таковске новине. - Год. 31, бр. 1197 (21. новембар 1996), стр. 8.
Добросав Сїевановић.

„Харїијани“ сїоменици

196. Надничари, слуге, скитнице.
У : Расковник. - Год. 9, бр. 32 (лето 1982), стр. 93-98.
Зайиси из йройкола умрлих.
197. Историјски записи пароха : (белешке из протокола умрлих).
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 12 (1982), стр. 269-279.

198. Од ватре и воде.
У : Чачански глас. - Год. 50, бр. 29 (16. јул 1982), стр. 11.
199. Посмртни „хартијани“ споменици : умирања животу једнака (1).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 3 (19. јануар 1984), стр. 12.
200. Опора епика : умирања животу једнака (2).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 4 (26. јануар 1984), стр. 12.
201. „Из Турске дошао ---“ : умирања животу једнака (3).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 5 (2. фебруар 1984), стр. 12.
202. „Путујући умро ---“ : умирања животу једнака (4).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 6 (9. фебруар 1984), стр. 12.
203. Нежељене новопридошлице : умирања животу једнака (5).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 7 (16. фебруар 1984), стр. 12.
204. „Опржено ватром“ : умирања животу једнака (6).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 8 (23. фебруар 1984), стр. 16.
205. Удеси : умирања животу једнака (7).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 9 (1. март 1984), стр. 12.
206. Убиства : умирања животу једнака (8).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 10 (8. март 1984), стр. 16.
207. Погибије за отечество : умирања животу једнака (9).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 11 (15. март 1984), стр. 12.
208. Својевољни записи : умирања животу једнака (10).
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 12 (22. март 1984), стр. 16.

209. „Хартијани“ споменици : поменик.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 19 (1. мај 1988), стр. 15.
210. Белешке чачанских духовника.
У : Чачански глас. - Год. 61, бр. 46, (6. новембар 1992),
[додатак] Богородица градачка, стр. 8.

О зајисима на књиџама

211. Овчарско-кабларски записи : уз 100-годишњицу смрти
Вука Стефановића Караџића.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 20 (22. мај 1964), стр. 12.
212. Вук по други пут у Никољу.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 51 (17. децембар 1987),
стр. 2.
213. Овчарско-кабларски записи.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 22 (25. мај 1989), [дода-
так] Никоље подно Каблара, стр. 8.
214. Овчарско-кабларски записи.
У : Градац. - Год. 19, књ. 98-99 (1991), стр. 170-172.
215. Записи овчарско-кабларских монаха.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 27 (1997),
стр. 189-215.
216. Монаси о временским приликама : из књига старо-
ставних.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 29 (16. јул 1997), стр. 10.
217. Записи овчарско-кабларских монаха : уз 800-годишњи-
цу Хиландара.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 1-2 (1. јануар 1998), стр. 14.
218. Тихи сведоци : о писцима и књигама овчарско-каблар-
ских манастира.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 20 (15. мај 1998), стр. 10.

219. Записи овчарско-кабларских монаха.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 36 (4. септембар 1998),
стр. 10.
220. Записи овчарско-кабларских монаха (2).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 37 (11. септембар 1998),
стр. 10.
221. Писци : записи овчарско-кабларских монаха (3).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 39 (25. септембар 1998),
стр. 10.
222. Клетве : записи овчарско-кабларских монаха (4).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 41 (9. октобар 1998),
стр. 10.
223. Књиге : записи овчарско-кабларских монаха (5).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 42 (16. октобар 1998),
стр. 10.
224. Датуми : записи овчарско-кабларских монаха (6).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 43 (23. октобар 1998),
стр. 10.
225. Устанци : записи овчарско-кабларских монаха (7).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 44 (30. октобар 1998),
стр. 10.
226. Приложници овчарско-кабларских манастира.
У : Српски народни календар за преступну 2004. - (2003),
стр. 87-90.

Сјановништво

227. Зеоке без подмлатка : миграција сеоског становништва.
У : Чачански глас. - Год. 32, бр. 20 (24. мај 1963), стр. 7.
228. На црквеном зиду.
У : Политика. - Год. 66, бр. 19906 (6. март 1969), стр. 10.

229. Досељеници и презимена.
У : Чачански глас. - Год. 61, бр. 30 (16. јул 1992), стр. 10.
230. Насеља у чачанско-рудничком крају од 1818. до 1839.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 24 (1994),
стр. 83-100.
231. Драгачево 1863. године.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 26 (1996),
стр. 97-118.
232. Масовно селилаштво : бежанија.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 36 (6. септембар 1996),
[додатак] Јавор, стр. 12.
233. Не само земљоделци : Драгачево 1863. године.
У : Драгчевски трубач. - Бр. 28 (22-24 август 1997),
стр. 13.
234. Како се пунио град : становништво Горњег Милановца (1).
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1289 (5. новембар 1998), стр. 8.
235. Занимања првих житеља : становништво Горњег Милановца (2).
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1290 (12. новембар 1998), стр. 8.
236. Богаташи и они без игде ичега : становништво Горњег Милановца (3).
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1291 (19. новембар 1998), стр. 8.
237. Три слоја становништва : становништво Горњег Милановца (4).
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1292 (26. новембар 1998), стр. 8.

238. Зеочке фамилије.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 28 (1998),
стр. 123-146.
239. Становништво Чачка и његово имовно стање 1863. године.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 29 (1999),
стр. 49-64.
240. Досељавање из Старог Влаха у Драгачево : корени и
вреже.
У : Наше село. - Бр. 3-4 (2002), стр. 50-51.
241. Досељавање из Старог Влаха у Драгачево : корени и
вреже (2).
У : Наше село. - Бр. 3-4 (2002), стр. 61-63.

Прикази књиџа

242. „Цветноград“ – Чачак за време Првог светског рата.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 48 (11. децембар 1964),
стр. 10.
Пусџа земља / Синица Пауновић. - Београд : Просвета, 1948.
243. Радње зврје затворене.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 50 (25. децембар 1964),
стр. 8.
Пусџа земља / Синица Пауновић. - Београд : Просвета, 1948.
244. Драгоје Тодоровић : „Горачићка буна 1893“, Историјски архив, Чачак.
У : Градац. - Год. 4, књ. 1 (1966), стр. 44-46.
245. Против заборава : реч Радојка Николића приликом јавног приказивања књиџе „Драгачевски занати и занимања“ Радована М. Маринковића.
У : Чачански глас. - Год. 54, бр. 36 (30. август 1985), стр. 6.

246. Својеврсно просветљење : (из беседе Радојка Николића о књизи „Школство у Драгачеву у 19. веку“ др Драгоја Тодоровића).
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 4 (19. јануар 1989), стр. 8.
247. Повратак завичајним коренима : беседа о необичној књизи.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 1-2 (1. јануар 1997), стр. 6.
Трбушани и Недовића кућа / Милојко Недовић. - Чачак : Удружење ђублициста Чачка, 1996.
248. Богослови – први учитељи.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 23 (5. јун 1998), стр. 10.
Основне школе у рудничком крају 1804-1914 / Ковиљка Лејић. - Горњи Милановац : Дечје новине, 1998.
249. Психологија стећка : аутор Миленко Каран, издавач „Просвета“, Ниш, 2001.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31740 (16. март 2002), стр. [21].
250. О стећцима на нов начин.
У : Књижевне новине. - Бр. 1057 (1-15. мај 2002), стр. 7.
Психологија стећка / Миленко Каран. - Ниш : Просвета, 2001.
251. Јасеничка предања : Драгутин Паунић, „Ржан“, Бен Акиба, Смедеревска Паланка, 2002.
У : Књижевне новине. - Бр. 1058 (15-31. мај 2002), стр. 20.
252. Ранко Тајсић у руској књизи : поводом стогодишњице смрти народног трибуна Ранка Тајсића.
У : Чачански глас. - Год. 71, бр. 26 (11. јул 2003), стр. 21.
253. Књига мртвих и живих : Бојан Јовановић, „Српска књига мртвих“, Прометеј, Нови Сад, 2002.
У : Књижевне новине. - Бр. 1095-1096 (1-15. децембар 2003), стр. 20.

Новински и друѓи њексїови о разним њемама

254. Поступак заслужан пажње.
У : Чачански глас. - Год. 31, бр. 11 (16. март 1962), стр. 6.
255. Боље рекламирати културне приредбе.
У : Чачански глас. - Год. 32, бр. 5 (1. фебруар 1963), стр. 3.
256. Заборављени споменик.
У : Чачански глас. - Год. 32, бр. 9 (1. март 1963), стр. 9.
257. Распевани Зеочани : спремајући се за изборе, мештани села Зеока увели светло у своје домове.
У : Чачански глас. - Год. 32, бр. 24 (21. јун 1963), стр. 3.
258. Заборав или нехат.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 12 (20. март 1964), стр. 9.
259. Зеочани су певали Марсељезу.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 17 (1. мај 1964), стр. 15.
260. Љубић се не заборавља.
У : Политика експрес. - Бр. 188 (11. мај 1964), стр. 7.
261. Митинг поезије.
У : Политика експрес. - Бр. 197 (21. мај 1964), стр. 7.
262. Гуча у прошлости : из грађе за хронику Драгачева.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 28 (24. јул 1964), стр. 10.
263. Квалитетнији садржај програма и боља организација дочека гостију : ове године Сабор 12. и 13. септембра : припреме за Драгачевски сабор трубача у Гучи.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 29 (31. јул 1964), стр. 6.
264. У славу Хаџи-Продана : у селу Трнава код Чачка 26. септембра откриће се спомен-плоча у знак сећања на Хаџи-Проданову буну.
У : Политика експрес. - Бр. 276 (21. август 1964), стр. 7.

265. „Место моје родно колико си ми драго ---“ : дневник из Балканских ратова.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 34 (4. септембар 1964), стр. 10.
266. Ратниково пролеће.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 35 (10. септембар 1964), стр. 9.
267. Мост за Бар : на Морави код Чачка подиже се железнички мост који ће Чачак повезати са магистралом Београд-Бар.
У : Политика експрес. - Бр. 322 (14. октобар 1964), стр. 7.
268. Изложба на воловским колима : директор Народног музеја у Чачку: „Да имам један комби, чуда бих направио!“
У : Политика експрес. - Бр. 387 (30. децембар 1964), стр. 8.
269. Да ли још постоји Дисова кућа у Чачку.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 8 (26. фебруар 1965), стр. 6.
270. Скривене знаменитости : културно-историјски споменици Овчарско-кабларске клисуре су потпуно непознати за туристе.
У : Политика експрес. - Бр. 457 (24. март 1965), стр. 6.
271. Хектар земље – пар волова : зашто је земља у Драгачеву тако јевтина, а волови тако скупи.
У : Чачански глас. - Год. 33, бр. 12 (26. март 1965), стр. 3.
272. Зеочани у боју на Љубићу.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 15 (16. април 1965), стр. 8.
273. Гласник страшне буре : прве прославе Првог маја.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 17 (1. мај 1965), стр. 2.

274. Доградиће се споменик јунаку Танаску Рајићу : поводом 150-годишњице Другог српског устанка.
У : Политика експрес. - Бр. 494 (8. мај 1965)
275. Кад је била битка на Љубићу?
У : Политика. - Год. 62, бр. 18538 (16. мај 1965), стр. 10.
276. Куда ће ђаци?
У : Политика експрес. - Бр. 504 (20. мај 1965), стр. 6.
277. Бела галерија у Чачку : Чачани достојанствено одужују дуг према великој сликарки Надежди Петровић.
У : Политика експрес. - Бр. 539 (30. јун 1965), стр. 8.
278. Чачани се обрукали : поводом Меморијала прве југословенске изложбе из 1904. године.
У : Политика експрес. - Бр. 552 (15. јул 1965).
279. Нова лепота под Кабларом : обнавља се манастир Никоље, један од најлепших споменика културе у Овчарско-кабларској клисури.
У : Политика експрес. - Бр. 574 (10. август 1965), стр. 9.
280. Ђура и Принцип на зиду Студенице.
У : Политика експрес. - Бр. 575 (11. август 1965), стр. 6.
О њој и њојима Ђуре Јакшића и Гаврила Принципа на зиду манастира Студенице.
281. Богата налазишта украсног камена у Драгачеву.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 32 (20. август 1965), стр. 4.
282. Усвојен општи програм Сабора : лоши прилазни путеви једина брига организатора.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 32 (20. август 1965), стр. 5.
283. Џоковчев гроб : локалитети под велом легенде и историје.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 33 (27. август 1965), стр. 8.

284. Где је рођен Владислав Петковић Дис?
У : Политика. - Год. 62, бр. 18646 (1. септембар 1965),
стр. 8.
285. Драгачевски камен улепшава Венецију : украсни камен
из села Граба извози се у Италију и Аустрију.
У : Политика експрес. - Бр. 594 (2. септембар 1965), стр. 7.
286. Изложба Ива Етеровића : од 3. до 16. октобра : познати
мајстор уметничке фотографије изложиће 50 својих
дела у Галерији „Надежда Петровић“.
У : Политика експрес. - Бр. 617 (29. септембар 1965),
стр. 6.
287. Кров за поплављене.
У : Политика експрес. - Бр. 635 (20. октобар 1965), стр. 7.
288. Више бриге о старим споменицима на нашим сеоским
гробљима : о (не)чувању блага на камену.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 41 (22. октобар 1965),
стр. 8.
289. Чачани добили модерно шеталиште : уместо неугледног
насипа.
У : Политика експрес. - Бр. 649 (3. новембар 1965), стр. 7.
290. О једној шаљивој здравици : забелешке из народног
стваралаштва.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 43 (5. новембар 1965),
стр. 7.
291. Име римског цара на црквеном зиду.
У : Политика. - Год. 62, бр. 18748 (14. септембар 1965),
стр. 10.
292. Оснивач, директор, уредник и сарадник листа – један
човек.
У : Политика. - Год. 62, бр. 18752 (18. новембар 1965),
стр. 11.
О Светииславу Јеремићу.

293. „Планине су ме одржале“ : каже осамдесет деветогодишњи Милоје Јовановић који се 70 година бави планинарством.
У : Политика експрес. - Бр. 665 (24. новембар 1965), стр. 9.
294. Ивањица ближе Чачку за 22 км.
У : Политика експрес. - Бр. 668 (27. новембар 1965), стр. 7.
295. И у Чачку митинг поезије.
У : Политика експрес. - Бр. 668 (27. новембар 1965), стр. 8.
296. Чувар вредних успомена : из ратних дана.
У : Чачански глас. - Год. 34, бр. 46 (29. новембар 1965), стр. 10.
297. Бивша зграда суда празна : док Историјски архив и Музеј таворе у скученим просторијама.
У : Политика експрес. - Бр. 670 (2. децембар 1965), стр. 7.
298. Цена једног памфлета.
У : Чачански глас. - Год. 35, бр. 1 (1. јануар 1966), стр. 13.
О памфлећу Младена Пројића, званој Небеска сила, пројив Николе Пашића.
299. Чанак – успомена на Тимочку буну.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18769 (6. јануар 1966), стр. 9.
300. Споменик хајдуку.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18786 (23. јануар 1966), стр. 13.
301. „Брзи“ се љути : шампион Југославије у брзом ходању, 39-годишњи поштар Милојко Јовковић, жали се што му се не указује могућност да се такмичи.
У : Политика експрес. - Бр. 745 (1. март 1966), стр. 6.

302. 7 хиљада ученика вежба у – подруму! : у Чачку је после рата изграђено шест модерних школских зграда, а ниједна физкултурна сала.
У : Политика експрес. - Бр. 750 (7. март 1966), стр. 6.
303. Канаринци – „психолози“ : необична пасија чачанског пензионера.
У : Политика експрес. - Бр. 755 (12. март 1966), стр. 8.
304. Споменик непријатељима из рата.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18839 (17. март 1966), стр. 9.
305. Родитељ отерао учитеља на час : у драгачевском селу Грабу.
У : Политика експрес. - Бр. 762 (21. март 1966), стр. 7.
306. „Рођена“ нова пожегача : у Институту за воћарство у Чачку.
У : Политика експрес. - Бр. 763 (22. март 1966), стр. 7.
307. Борба код зеочке школе : трагом историјских догађаја 1941. године.
У : Чачански глас. - Год. 35, бр. 12 (25. март 1966), стр. 10.
308. Благовештењу наговештено 35 милиона.
У : Политика експрес. - Бр. 777 (7. април 1966), стр. 6.
309. Треће Дисово пролеће.
У : Политика експрес. - Бр. 783 (14. април 1966), стр. 9.
310. Сељак – ортопед.
У : Политика експрес. - Бр. 820 (28. мај 1966), стр. 7.
311. Пећина – костурница.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18914 (2. јун 1966), стр. 7.
312. Кад су се политика и хајдучија братимили --- : из прошлости нашег краја.
У : Чачански глас. - Год. 35, бр. 21 (3. јун 1966), стр. 10.

313. Драгачевски метеоролог.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18917 (5. јун 1966), стр. 13.
314. Тихо одлази „драгачевска мајка“ др Љубо Поповић, који је сада пензионисан, провео је преко три деценије у лечењу болесника у Драгачеву.
У : Чачански глас. - Год. 35, бр. 31 (19. август 1966), стр. 5.
315. Пут од глобе коју су платили пушачи.
У : Политика. - Год. 63, бр. 18995 (22. август 1966), стр. 9.
316. Живот за „победу наше ствари“ : потресна прича о Милану Јанковићу, старом комунисти из села Зеока у Драгачеву.
У : Чачански глас. - Год. 35, бр. 33 (2. септембар 1966), стр. 10.
317. Од сутра Радио-Чачак.
У : Политика експрес. - Бр. 977 (28, 29, 30. новембар 1966), стр. 2.
318. Драгачевски песник.
У : Политика. - Год. 64, бр. 19162 (9. фебруар 1967), стр. 9.
О Стојану Маслару из Пилајовића.
319. Носио је срце Драгачева : фрагменти о лику народног хероја Бранислава Обрадовића - Џамба.
У : Чачански глас. - Год. 36, бр. 6 (10. фебруар 1967), стр. 10.
320. Чачани открили новог песника?
У : Политика експрес. - Бр. 1205 (26. август 1967), стр. 7.
321. Зеочки шаљивџија.
У : Чачански глас. - Год. 36, бр. (1. септембар 1967), стр. 8.
322. Труба свирну ---
У : Драгачевски трубач. - Бр. 2 (31. август 1968), стр. 1.

323. Шта је Карадаг.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 17 (1. мај 1968), [подлистак] Градац. - Год. 1, бр. 1, стр. 4.
324. Распоп Тривун и Никола Мићин.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 36 (13. септембар 1968), стр. 8.
325. Максим Јанковић – кнез и капетан Драгачева.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 44 (8. новембар 1968), [подлистак] Градац. - Год. 1, бр. 7, стр. 5.
326. Чачак није турска реч.
У : Политика. - Год. 67, бр. 20509 (7. новембар 1970), стр. 19.
327. „Са Овчара и Каблара, против Шваба и Мађара ---“ : из прошлости нашег краја.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 12 (19. март 1971), стр. 7.
328. Гуча у прошлости : из грађе за хронику Драгачева.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 5 (2-5. септембар 1971), стр. 6.
329. Тежак је први корак : Чачак би могао имати нешто што ниједан други град нема / Д. И. Исак...[и др.].
У : Чачански глас. - Год. 42, бр. 37 (21. септембар 1973), стр. 6.
Међу њојџисницима њисма ујућеноџ „Чачанском џласу“ је и Радојко Николић.
330. Пријатан одмор у Градцу.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 32 (7. август 1981), стр. 2.
331. Бележници временских прилика.
У : Чачански глас. - Год. 51, бр. 1 (1. јануар 1983), стр. 14.
332. И себе и друге да лечимо.
У : Расковник. - Год. 13, бр. 49 (јесен 1987), стр. 155-157.
О Драџиши Виџошевићу.

333. Књига - најдубљи и најумнији лик човека.
У : Глас библиотеке. - Год. 1, бр. 1 (децембар 1988),
стр. 3-4.
334. Зеочани у боју на Љубићу 1815. године.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 21 (24-26. август 1990),
стр. 8.
335. Улога матичне библиотеке.
У : Глас библиотеке. - Год. 6, бр. 6 (децембар 1994),
стр. 1-2.
336. Библиотека Драгољуба Павловића.
У : Глас библиотеке. - Год. 6, бр. 6 (децембар 1994),
стр. 28-29.
337. Реч Радојка Николића.
У : Саопштења. - Бр. 27-28 (1995/96), стр. 272-273.
338. Чачани на споменику у Врању.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 36 (6. септембар 1996),
стр. 7.
339. Читаоци Градске библиотеке у Чачку.
У : Глас библиотеке. - Год. 8, бр. 9 (децембар 1997), стр.
22-27.
340. Општинска, црквена и манастирска имовина : Драгаче-
во у попису из 1863. године.
У : Чачански глас. - Год. 66, бр. 45 (7. новембар 1997),
стр. 10.
341. Уз Томову песму.
У : Чачански глас. - Год. 71, бр. 20 (30. мај 2003), стр. 11.
*Песма Томислава Појовића њоводом 50 година од ма-
џуре у чачанској Гимназији.*
342. Ранко Тајсић у руској књизи.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 34 (7-11. август 2003),
стр. 12.

343. Над „Хајдучијом“ Пере Годоровића.
 У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 33 (2003),
 стр. 45-69.
344. Коначно, Авлаџиница.
 У : Чачански глас. - Год. 72, бр. 37 (26. септембар 2003),
 стр. 18.



Из бележнице Радојка Николића

ЛИТЕРАТУРА О РАДОЈКУ НИКОЛИЋУ

У КЊИГАМА

345. АНОНИМ

Nikolić, Radojko, direktor Gradske biblioteke, Čačak (od '93).

У : Ко је ко у Србији '96. : intelektualna, umetnička, politička, finansijska, vojna, sportska elita Srbije. - Beograd : Bibliofon-Who's Who, 1996. - Str. 380.

346. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша

Похвала сеоском сељаку ; Обренија из Богданице ; Надгробничко стиховање.

У : Дародавци из прикрајка. - Београд : НИРО Задруга... [и др.], 1984. - Стр. 22, 99, 124, 128.

347. ЂОКОВИЋ, Милојко П.

Nikolić, Radojko (Zeoke, Srbija, 14. X 1933).

У : Leksikon pisaca Jugoslavije. Knj. 4, M-NJ. - Novi Sad : Matica srpska, 1997. - Str. 717-718.

348. ЈАЋИМОВИЋ, Миодраг

Сумњив по поруџбини.

У : Урези у памћењу / Миодраг Јаћимовић. - Ваљево : ИП Колубара, 1998. - Стр. 78.

349. КОВАЧЕВИЋ, Бранко

Радојко Николић.

У : Драгачевци у науци и уметности / Бранко Ковачевић,

- Ника-Никола Стојић, Радован М. Маринковић. - Чачак : Технички факултет, 1993. - Стр. 266-268.
350. КОВАЧЕВИЋ, Бранко
Радојко Николић.
У : Развој и наука Драгачева / Бранко Ковачевић. - Чачак : Технички факултет, 2005. - Стр. 393-395.
351. МАРКОВИЋ, Љубомир
Језик, чувар смисла : (о књизи Радојка Николића „Умирања животу једнака“, Чачански глас, Чачак, 1988).
У : Речима кроз време : есеји и прикази / Љубомир М. Марковић ; приредио Светислав Љ. Марковић. - Чачак : Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 2001. - Стр. 98-100.
352. МАРКОВИЋ, Љубомир
На просторима између Ибра и Дрине : (Радојко Николић: „Селякова душа на камену“, „Дечје новине“, Горњи Милановац, 1991).
У : Речима кроз време : есеји и прикази / Љубомир М. Марковић ; приредио Светислав Љ. Марковић. - Чачак : Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 2001. - Стр. 232-233.
353. МАРКОВИЋ, Љубомир
Вишеслојно казивање : (Радојко Николић: „Успех на Овчар“, „Графика Јуреш“, Чачак, 1998).
У : Речима кроз време : есеји и прикази / Љубомир М. Марковић ; приредио Светислав Љ. Марковић. - Чачак : Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 2001. - Стр. 247-248.
354. МАРКОВИЋ, Светислав Љ.
Николић, Радојко (14. X 1933, Зеоке, Лучани).
У : Ко је ко у Чачку 1997. : 333 личности : Who is who leksikon / Светислав Љ. Марковић, Љубомир М. Марковић. - Чачак : Графика Јуреш, 1997. - Стр. 72.

355. МАРКОВИЋ, Светислав Љ.
Николић, Радојко (Зеоке, Лучани, 14. X 1933).
У : Ко је ко у Чачку 1997. на почетку трећег миленијума : 470 личности : Who is who lexicon / Светислав Љ. Марковић, Јован Лукић, Радован М. Маринковић. - Чачак : Агенција „Прозор“, 2002. - Стр. 117.
356. НЕДИЋ, Владан
„Човјек је само ријеч“ : усмена књижевност у „Расковнику“.
У : О усменом песништву. - Београд : Српска књижевна задруга, 1976. - Стр. 253.
357. ПАЈИЋ, Миленко
Радојко Николић : (1933-2004).
У : Водич кроз Чачак / [аутори текстова Невенка Бојовић...и др.]. - 1. изд. - Чачак : Туристичка организација, 2007 (Чачак : Мајсторовић). - Стр. 130.
358. ПЕТРОВИЋ, Родољуб
Истина на камену.
У : Овако је било / Родољуб Петровић. - Чачак : Графика Јуреш, 1999. - Стр. 37-39.
359. РАЈИЋ, Делфина
Манастири Овчарско-кабларске клисуре / Делфина Рајић, Милош Тимотијевић. - Чачак : Народни музеј, 2004. - Стр. 42, 47, 50, 59, 83, 192, 237.
360. СРЕЋКОВИЋ, Милутин
[Радојко Николић].
У : Драгиша Витошевић : оглед из антропологије успомена / Милутин Срећковић. - Београд : Народна књига / Алфа, 2004. - Стр. 11, 25-27, 45, 133.
361. ТРНАВАЦ, Миливоје
Радојко Николић М. (Зеоке у Драгачеву, Лучани, 14. X 1933).
У : Лексикон писаца просветних радника / [приредили

Миодраг Игњатовић, Миливоје Трнавац]. - Београд :
Партенон, 2001. - Стр. 226.

ПЕРИОДИКА

362. АНОНИМ

„Градац“ – посебан прилог „Чачанског гласа“.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 15 (1968), стр. 6.

363. АНОНИМ

Ни поп ни геометар : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 39, бр. 28 (24. јул 1970), стр. 5.

364. АНОНИМ

Вест : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 1 (1. јануар 1971), стр. 6.

365. АНОНИМ

Незгоде због панталоница : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 1 (1. јануар 1971), стр. 6.

366. АНОНИМ

Истраживач у трговини : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 25 (25. јун 1971), стр. 5.

367. АНОНИМ

Гост и келнер : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 40, бр. 34 (3. септембар 1971),
стр. 5.

368. АНОНИМ

Народно стваралаштво Драгачева у „Расковнику“.
У : Чачански глас. - Год. 41, бр. 40 (20. октобар 1972),
стр. 8.

369. АНОНИМ

(Не)сналажљив : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 42 бр. 43 (2. новембар 1973), стр. 6.

370. АНОНИМ

Потврда високог реномеа : (Зборник радова Народног музеја у Чачку, IV, Чачак, 1974).

У : Чачански глас. - Год. 42 бр. 47 (29. новембар 1974), стр. 13.

371. АНОНИМ

Забуна : палидрвца.

У : Чачански глас. - Год. 43 бр. 8 (21. фебруар 1975), стр. 9.

372. АНОНИМ

Слависти : палидрвца.

У : Чачански глас. - Год. 43 бр. 21 (30. мај 1975), стр. 9.

373. АНОНИМ

Значајан допринос проучавању историје чачанског краја : (Зборник радова Народног музеја у Чачку, V, Чачак, 1975).

У : Чачански глас. - Год. 43 бр. 41 (31. октобар 1975), стр. 8.

374. АНОНИМ

Историја на камену.

У : Чачански глас. - Год. 46 бр. 39 (1. октобар 1977), стр. 11.

375. АНОНИМ

Нови прилози за проучавање историјата чачанског краја : (Зборник радова Народног музеја у Чачку, V, Чачак, за 1975. годину, Чачак, 1976).

У : Чачански глас. - Год. 45 бр. 1 (1. јануар 1977), стр. 9.

376. АНОНИМ

Камена књига предака : како су стручњаци оценили монографију Радојка Николића о надгробницима и крајпуташима.

У : Чачански глас. - Год. 47 бр. 49 (22. децембар 1978),
Култура. - Год. 7, бр. 70, стр. 7.

377. АНОНИМ

Промоција „Камене књиге предака“.

У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 34 (31. август 1979), стр. [6].

378. АНОНИМ

Подмлађивање : палидрвца.

У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 41(19. октобар 1979),
стр. 9.

379. АНОНИМ

Више кандидата за Вукову награду.

У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 43 (2. новембар 1979),
стр. 9.

380. АНОНИМ

Камена књига предака : излог књига.

У : НИИ. - Год. 29, бр. 1512 (30. децембар 1979), стр. 31.

381. АНОНИМ

Значајни прилози за проучавање прошлости чачанског краја : (Зборник радова Народног музеја, IX, Чачак, 1979).

У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 1 (1. јануар 1980), стр. 9.

382. АНОНИМ

„Камена књига предака“ и Вукова награда за 1979.

У : Расковник. - Год. 7, бр. 23 (пролеће 1980), стр. 121-122.

383. АНОНИМ

„Камена књига предака“ Радојка Николића бестселер у Чачку.

У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 17 (1. мај 1980), стр. 8.

384. АНОНИМ

Промоција „Камене књиге предака“.

У : Дисово пролеће. - Год. 10, бр. 10 (16. мај 1980),
стр. 6.

385. АНОНИМ

Спасоносно надање : јавно приказана књига „Завети“ – песме палих бораца чачанског НОП одреда „Др Драгиша Мишовић“.

У : Чачански глас. - Год. 49, бр. 44 (30. октобар 1981), стр. 4.

386. АНОНИМ

Признање прегаоцима : на дан коначног ослобођења Чачка 3. децембра, уручене Октобарске награде.

У : Чачански глас. - Год. 50 бр. 50 (10. децембар 1982), стр. 1.

387. АНОНИМ

Светлости писане речи : јавно приказана књига Љубомира Марковића.

У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 1 (1. јануар 1988), стр. 15.

388. АНОНИМ

Умирања животу једнака : необична књига за друговање.

У : Здравство. - Год. 5, бр. 38 (јул-октобар 1988)

389. АНОНИМ

Личности у вестима : Радојко Николић.

У : Политика. - Год. 85, бр. 26982 (15. новембар 1988), стр. 14.

О књизи „Умирања живоју једнака“.

390. АНОНИМ

Нова књига Радојка Николића : монографију „Каменорезац Радосав Чикириз“ објавиле „Дечје новине“.

У : Чачански глас (Чачак). - Год. 57, бр. 40 (1. октобар 1989), стр. 7.

391. АНОНИМ

Промоција књиге „Каменорезац Радосав Чикириз“.

У : Дисово пролеће. - Бр. 20 (17. мај 1990), стр. 4.

392. АНОНИМ
Николић у Новом Саду.
У : Чачански глас. - Год. 60 бр. 7 (8. фебруар 1991), стр. 6.
393. АНОНИМ
Споменик споменицима : јавно представљена књига Радојка Николића „Сељакова душа на камену“.
У : Чачански глас. - Год. 60, бр. 47 (15. новембар 1991), стр. 7.
394. АНОНИМ
Дис као инспирација : необичан гест старог композитора.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 14 (8. април 1994), стр. 7.
395. АНОНИМ
Два времена.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 25 (26-28. август 1994), стр. 1.
*О минулим временима сведочи циџајџи из књиџе „Каме-
норезац Радосав Чикириз“*
396. АНОНИМ
Тело : палидрвца.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 5 (3. фебруар 1995), стр. 2.
397. АНОНИМ
„Кад умире село умире нација“.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 44 (3. новембар 1995), стр. 6.
398. АНОНИМ
Сјај се трајно појачава : главном госту, академику Миодрагу Павловићу, уручена плакета са ликом Владислава Петковића Диса.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 22 (31. мај 1996), стр. 1.
399. АНОНИМ
Душа на камену.

У : Политика. - Год. 93, бр. 29856 (3. децембар 1996), стр. [35].

Најава телевизијске емисије о исцртавачком раду Радојка Николића.

400. АНОНИМ

Песнички о песништву : завршне свечаности 34. Дисовог пролећа.

У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 23 (30. мај 1997), стр. 8.

401. АНОНИМ

Узбудљиво сведочанство : о књизи Рада Јованчевића говорио Радојко Николић, а о Молеру и Молеровићима Делфина Рајић.

У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 5 (5. фебруар 1999), стр. 9.

402. АНОНИМ

Беседе о фрули.

У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 28 (28. јул 2000), стр. 11.

403. АНОНИМ

Богата издавачка жетва : отворена изложба „Штампана реч 2000“

У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 5 (9. фебруар 2001), стр. 10.

404. АНОНИМ

Писци Графике Јуреш.

У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 6 (16. фебруар 2001), стр. 10.

405. АНОНИМ

Родослов – благо сваког дома : уметничко вече у Гучи.

У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 7 (23. фебруар 2001), стр. 14.

406. АНОНИМ

Чудесна моћ трубе : у Гучи одржан 41. Драгачевски сабор.

У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 33 (31. август 2001), стр. 10.

407. АНОНИМ

Преци обасјани вековима : (Радојко Николић, „Корени и вреже“, „Лио“, Горњи Милановац, 2002)
У : Драгачевски трубач. - Бр. 33 (8, 9, 10, 11. август 2002), стр. 23.

408. АНОНИМ

Радојко Николић (1933-2004) : in memoriam.
У : Чачански глас. - Год. 72, бр. 51 (24. децембар 2004), стр. 15.

409. А. П.

„Камена књига предака“ : у издању београдске „Задруге“.
У : Политика Експрес. - Бр. 5546 (14. август 1979), стр. 10.

410. АЛЕКСАНДРИЋ, Милева

„Сваком своје село најтоплије прија ---“.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 4 (26. јануар 1996), стр. 3.

411. АНДРИЋ, Радомир

Књига из које сјаји бесцено народно благо : вуковски подухват.
У : Задруга. - Бр. 1791 (12. јул 1979), стр. 14.
Садржи: Из рецензија о „Каменој књизи предака“ Владана Недића, Борђа Трифуновића, Првослава Ралића и Драгише Вишошевића.

412. АНДРИЋ, Радомир

Вековити говор из камена : „Каменорезац Радовас Чикириз“, Радојко Николић, „Дечје новине“, Горњи Милановац, 1991.
У : Епоха. - (9. јануар 1993).

413. Б. Х.

Несебичан допринос ширењу културе : добитници Вукове награде.
У : Просветни преглед. - Год. 35, бр. 1308(40) (21. децембар 1979).

414. БАКОВИЋ, Милица
Завичајна љубав : Милош Обрадовић, „Миоковачки родописи“ - Чачак, Међуопштински историјски архив, 2001, 823. стр.)
У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 5 (8. фебруар 2002), стр. 12.
415. БАЊАЦ, Ђина
Вуковим стопама.
У : Наши кораци, лист ОШ „Милица Павловић“. - Год. 8, бр. 20 (јун 1987), стр. 15.
416. БАРИЈАКТАРЕВИЋ, В.
Поруке за поколења : свет епитафа.
У : Дневник. - (1. јун 1991), стр. 13.
417. БЈЕЛИЋ, Весна
Камен је склониште душе : разговор с поводом.
У : Чачанско огледало. - Год. 1, бр. 16 (22. новембар 1992), стр. 32-33.
418. БУКИЛИЦА, Ђорђе
Атипична Гуча : „Светлописани драгачевски трубаач“, изложба Мирослава Заклана (122 црно-беле фотографије) у Етнографском музеју.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31997 (2. децембар 2002), стр. А 18.
419. В. М.
Крајпуташа Дејана Којића.
У : Политика. - Год. 91, бр. 29121 (11. новембар 1994), стр. 20.
420. В. Н.
Življenje na pokoliščih : profesor iz Čačka prebije ves svoj prosti čas med nagrobniki.
У : Delo. - (9. septembar 1969).

421. ВАСИЋ Вујчић, Весна
 „Споменик, то сам ја“ : Радојко Николић, „Селјакова душа на камену“, Дечје новине, Горњи Милановац, 1991. године.
 У : Јединство. - Год. 48, бр. 288/289 (30-31. октобар 1993), стр. 9.
422. ВЕРУОВИЋ, Милорад
 Колоплет историје на Јавору.
 У : Савиндан. - Год. 6, бр. 6 (1996), стр. 22-23.
Одломак из саопштења „Јаворски рај на надгробним споменицима“ приликом обележавања 120 година од Јаворског раја.
423. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша
 Подвиг Радојка Николића.
 У : Расковник. - Год. 6, бр. 19 (пролеће 1975), стр. 154-155.
424. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша
 Селјакова душа на камену : после десетогодишњег изучавања Радојко Николић написао обимну и драгоцену студију о надгробним натписима западне Србије.
 У : Политика. - Год. 73, бр. 22406 (21. фебруар 1976), стр. 16.
425. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша
 Умирања животу једнака : несвакидашњи записи Радојка Николића, професора, о селу.
 У : Просветни преглед. - Год. 42, бр. 1574(17) (9. мај 1986).
426. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша
 Опет: несвакидашње дело : (рецензија књиге Радојка Николића „Умирања животу једнака“ коју је издао „Чачански глас“ у Чачку).
 У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 35 (25. август 1988), стр. 7.

427. ВИТОШЕВИЋ, Драгиша
Опет: несвакидашње дело : (рецензија књиге Радојка Николића „Умирања животу једнака“ коју је издао „Чачански глас“ у Чачку).
У : Драгачевски трубач. - Бр. 19 (26-28 август 1988), стр. 8.
428. ВЛАЈИЋ, М.
Занос део посла : међу добитницима овогодишње Вукове награде.
У : Вечерње новости. - (30. децембар 1979).
429. ВУЈОВИЋ, Владан
Књига о описмењавању наших предака : о књизи „Основне школе у рудничком крају 1804-1914“ говорили Радојко Николић и аутор Ковиљка Летић.
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1271 (4. јун 1998), стр. 7.
430. ВУЈОВИЋ, Владан
Уметност камених икона : о књизи Радојка Николића (издавач Литопапир, Чачак, 1998) говорили Владимир Димитријевић и Радован М. Маринковић.
У : Таковске новине. - Год. 34, бр. 1304 (4. март 1999), стр. 7.
431. ВУЈОВИЋ, Владан
„Лио“ пред чачанском публиком : представљене књиге издавачке куће „Лио“: „Утуљена кандила“ Драгише Васића, „Корени и вреже“ Радојка Николића и „Сличне самоће“ Арсена Дедића.
У : Таковске новине. - Год. 43, бр. 1488 (20. фебруар 2003), стр. 14.
432. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Зборник радова Народног музеја у Чачку.
У : Чачански глас. - Год. 39, бр. 41 (23. октобар 1970), стр. 7.

433. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Утврђен програм песничких светковина.
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 11 (16. март 1979), стр. 11.
434. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Селякова душа на камену : (Радојко Николић,
 „Камена књига предака“, НИРО „Задруга“, Београд,
 1979).
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 32 (17. август 1979),
 стр. 7.
435. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Празник народне уметности : у Гучи завршен 19.
 Драгачевски сабор трубача.
 У : Задруга. - Бр. 1799 (6. септембар 1979), стр. 13.
О промоцији „Камене књиге предака“ на Сабору.
436. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Промоција „Камене књиге предака“.
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 42 (26. октобар 1979),
 стр. 9.
437. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 „Камена књига предака“ – вуковски подухват :
 аутор овог капиталног дела предложен за Вукову на-
 граду.
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 43 (2. новембар 1979),
 стр. 9.
438. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Радојко Николић на Коларцу : његово предавање
 о надгробним натписима као виду народног стварала-
 штва примљено са одушевљењем.
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 4 (25. јануар 1980), стр. 7.
439. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
 Разговори о улози разредног старешине.
 У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 6 (8. фебруар 1980),
 стр. 9.

440. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Камена ознака народа : у Гучи отворен јединствени Музеј надгробника и крајпуташа.
У : Чачански глас. - Год. 52, бр. 35 (1. септембар 1983), стр. 13.
441. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Да се рђа не докопа ума : како пробудити истраживачки дух у школама.
У : Чачански глас. - Год. 51, бр. 19 (10. мај 1984), стр. 6.
442. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Предивна познанства : на Сабору представљене и две нове књиге о Драгачеву, које су плод несебичног труда Драгослава Девића, етномузиколога и Нике Николе Стојића, настављача Вуковог дела.
У : Чачански глас. - Год. 55, бр. 35 (28. август 1986), стр. 6.
443. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Зачетник српске уметности : у манастиру Никоље откривена спомен-плоча с Вуковим записом о боравку у њему.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 48-49 (29. новембар 1987), стр. 3.
444. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Ка каменој трилогији.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 7 (11. фебруар 1988), стр. 16.
445. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Смрт као вредновање живота : свечано представљена нова књига Радојка Николића „Умирања животу једнака“.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 45 (3. новембар 1988), стр. 6.

446. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
У част светитељу и просветитељу : празник Светог Саве свечано обележен и у чачанском крају.
У : Чачански глас. - Год. 59, бр. 6 (31. јануар 1992), стр. 1-2.
447. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Умро Мирослав Миле Мојсиловић.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 10 (5. март 1993), стр. 3.
448. ВУКОСАВЉЕВИЋ, Миладин
Камена трилогија : Радојко Николић: „Каменописци народног образа“, издавач „Литопапир“, Чачак, 1998.
У : Политика. - Год. 95, бр. 30506 (26. септембар 1998), стр. [23].
449. ГАЧИЋ, Радиша
Знаменити Бершићанин : после Чачка, књига о Атанаску Михаиловићу промовисана у Г. Милановцу, поводом 185. годишњице Другог српског устанка и Дана општине.
У : Таковске новине. - Год. 40, бр. 1358 (27. април 2000), стр. 8.
450. ДАШИЋ, Јарослав
„Камена књига предака“ – и социолошко дело : још једном о несвакидашњем остварењу Радојка Николића.
У : Чачански глас. - Год. 48 бр. 42 (26. октобар 1979), стр. 9.
451. ДУЊИЋ, Катарина
„Ко не зна прошлост, не може од ње побећи“ : (о промоцији књиге „Камена књига предака“ Радојка Николића)
У : Полет. - Год. 5, бр. 6 (10. јануар 1980), стр. 5.
452. ЂОКОВИЋ, Милан
Селякова душа на камену : професор Радојко Николић провео читаву деценију на гробљима и, бележе-

- ћи епитафе са споменика, написао књигу од 430 страница текста и направио преко две хиљаде фотографија.
У : Чачански глас. - Год. 44, бр. 1 (1. јануар 1976), стр. 9.
453. БОКОВИЋ, Милан
Следбеници Вука Караџића у Драгачеву.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 13 (1983), стр. 293-300.
454. БОКОВИЋ, Милан
Вукови следбеници : на изворима народног стваралаштва.
У : Чачански глас. - Год. 51, бр. 5 (4. фебруар 1983), стр. 6.
455. БОКОВИЋ, Милојко П.
У име смрти – реч о животу : Радојко Николић: „Камена књига предака“, издавач „Задруга“, Београд, 1979.
У : Вести. - Год. 38, бр. 1677 (21. септембар 1979), стр. 15.
456. БОКОВИЋ, Милојко П.
Прозна поема о Чикиризу : (Радојко Николић, „Каменорезац Радосав Чикириз“, Дечје новине, Горњи Милановац, 1989).
У : Задужбина. - Год. 3, бр. 9 (фебруар 1990), стр. 13.
457. БОКОВИЋ, Милојко П.
Оживео мртве душе : (Радојко Николић, „Сељачкова душа на камену“, Дечје новине, Горњи Милановац, 1991).
У : Задужбина. - Год. 4, бр. 16 (децембар 1991), стр. 12.
458. ЖИВАНОВИЋ, Драган
Žena leži i reži / D. Živanović, G. Petrović.
У : Arena. - (23. februar 1973)

459. ЖИВАНОВИЋ, Драган
„Ja sam bio što si ti, ti ćeš biti što sam ja“ : susret sa
Čačaninom Radojkom Nikolićem, koji više od deset godina
obilazi groblja u jugozapadnom području Srbije i sa spome-
nika čita povijest svojih predaka.
U : Magazin. - (Proljeće-ljeto 1985), str. 29-31.
460. ЖИВКОВИЋ, Милутин
Радојко Николић – добитник Вукове награде /
Милутин Живковић, Зоран Урошевић.
У : Искра, лист ОШ „Танаско Рајић“. - Бр. 1 (јун 1980),
стр. 5.
461. З. Ф.
Досад незабележене речи.
У : Политика. - Год. 77, бр. 24025 (24. август 1980).
462. ЗАТЕЖИЋ, Новица
Бележи историју са крајпуташа : Радојко Нико-
лић већ деценију обилази надгробне споменике и запи-
сује епитафе о којима ће издати књигу.
У : Вечерње новости. - (23. август 1973).
463. ЗАТЕЖИЋ, Новица
Камен прича историју : са Радојком Николићем,
добитником Вукове награде.
У : Вечерње новости. - Год. 28, бр. 8056 (25. јануар 1980),
стр. 14.
464. ЗАТЕЖИЋ, Новица
Камена књига предака : Чачанин Радојко Нико-
лић, књижевник и приповедач, обишао на десетине хи-
љада споменика и крајпуташа.
У : Вечерње новости. - Год. 49 (10. март 2002), стр. 18.
465. И. С.
Разна лица драгачевских трубача : изложба фото-
графија у Етнографском музеју.
У : Политика. - Год. 99, бр. 31985 (20. новембар 2002).

466. ИВАНОВИЋ, Воја
 Autoportret s Vukom : Radomir Stević-Ras.
 У : Reporter. - Br. 712 (10-17. januar 1980), str. 9-11.
U razgovoru Ras ukazuje na vrednost i značaj rada Radojka Nikolića na sakupljanju epitafa.
467. ИЛИЋ, Димитрије
 Од крајпуташа „Крајпуташа“ : необична позоришна представа.
 У : Чачански глас. - Год. 53, бр. 50 (13. децембар 1984), стр. 6.
468. ЈАКОВЉЕВИЋ, Душан
 Историјат миоковачких породица.
 У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 43 (9. новембар 2001), стр. 10.
469. ЈАЊУШЕВИЋ, Станко
 Смишљено нам преоравају историјску оставштину.
 У : Политика. - Год. 87, бр. 27654 (1. октобар 1990), стр. 19.
470. ЈЕВТОВИЋ, Милош
 Ко је изузетан?
 У : Чачански глас. - Год. 49, бр. 16 (17. април 1981), стр. 12.
471. ЈЕВТОВИЋ, Милош
 „Откораванје“ bogatstva nadgrobnog blaga i vremena.
 У : Blic (Beograd). - (20. oktobar 1998).
472. ЈОВАНОВИЋ, Рашко В.
 Јутра уз класику : записи са надгробних споменика – крајпуташа.
 У : Политика. - Год. 99, бр. 31962 (28. октобар 2002), стр. Б 19.
О „Каменој књизи предака“ у емисији „Госџи из прошлости“ уредника и редиџера Радмира Пуџиника, емисијованој на Првом програму Радио Београда, 24. октобра 2002.

473. КАРАН, Миленко
Живот урезан у камену : психолошки огледи.
У : Политика експрес - недељна ревија. - Год. 33, бр. 11605 (14. јул 1996), стр. 9.
474. КОВАЧЕВИЋ, Зоран Р.
Бурне године Старог Влаха : Благоје Радивојевић, „Старовлашка размеђа“, издавач Стари град, Друштво уметника, Београд, 1997.
У : Задушбина. - Год. 11, бр. 41 (март 1998), стр. 13.
475. КОСАНОВИЋ, Ј.
Историчари и архивари.
У : Борба. - Год. 76, бр. 330 (26. новембар 1998), стр. [7].
О књизи „Каменописци народног образа“.
476. КУЛИНОВИЋ, Ђ.
Tamni vilajet vanbračne dece : zapisi iz starih knjiga.
У : Практична жена. - Год. 38, бр. 957 (20. фебруар 1993), стр. 28-29.
477. ЛАЗАРЕВИЋ, Велибор
Изложба сеоских надгробника.
У : Расковник. - Год. 11, бр. 39 (мај 1984), стр. 82.
478. ЛАЗАРЕВИЋ, Велибор
Летописи умирања : Радојко Николић, „Умирања животу једнака“, Чачански глас, Чачак, 1988.
У : Расковник. - Год 16, бр. 57-58 (1989), стр. 97-98.
479. ЛЕШОВИЋ-Станојевић, Зорица
Светлост писане речи.
У : Чачански глас. - Год. 58, бр. 5 (11. фебруар 2000), стр. 9.
О учењу Радојка Николића на предсјављању књиже Родољуба Пејровића „Овако је било“ у оквиру изложбе „Шта мана реч '99“.

480. ЛЕШОВИЋ-СТАНОЈЕВИЋ, Зорица
Чачак кога нема и кога има --- : промовисано друго издање књиге Мирослава Мила Мојсиловића „Само је један твој град“.
У : Чачански глас. - Год. 61, бр. 1 (12. јануар 2001, стр. 10.
481. ЛЕШОВИЋ-СТАНОЈЕВИЋ, Зорица
Како је корачао „Речима кроз време“ : стваралаштво и промоција постхумног издања књиге Љубомира Марковића.
У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 24 (29. јун 2001), стр. 8.
482. ЛЕШОВИЋ-СТАНОЈЕВИЋ, Зорица
Значајан допринос педагошкој култури Србије : промовисана књига Ковиљке Летић „Основне школе у Чачанском округу 1804-1914“.
У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 47 (14. децембар 2001), стр. 10.
483. ЛЕШОВИЋ-СТАНОЈЕВИЋ, Зорица
Посао који ће га надживети : Градска библиотека изложбом „Штампана реч 2001“ представила штампању „Бајић“.
У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 7 (29. јун 2001), стр. 7.
484. ЛЕШОВИЋ-СТАНОЈЕВИЋ, Зорица
Сећање на пријатеље : књижевно вече посвећено Радојку Николићу, Радулу Марковићу и Милораду Лазовићу.
У : Чачански глас. - Год. 74, бр. 32 (11. август 2006), стр. 19.
485. ЛОМОВИЋ, Бошко
Вишевековно искуство етноса и тла : Радојко Николић, „Успења на Овчар“, издавач „Графика Јуреш“, Чачак, 1998.
У : Таковске новине. - Год. 33, бр. 1257 (26. фебруар 1998), стр. 7.

486. ЛОМОВИЋ, Бошко
Вишевековно искуство етноса и тла : Радојко Николић, „Успења на Овчар“, издавач „Графика Јуреш“, Чачак, 1998.
У : Орфеј са Млаве. - Бр. 1 (март 1998), стр. 46-47.
487. М. Д.
Живе речи покојника : пројекат Светозара Радоњића Раса – представу на основу записа са надгробних споменика, по књизи Радојка Николића остварили уметници – страдалници из Босне.
У : Политика. - Год. 90, бр. 28501 (14. фебруар 1993), стр. 9.
488. М. Т.
Сељакова душа на камену : необична путештвија.
У : Политикин забавник. - Год. 39, бр. 1363 (10. фебруар 1978), стр. 29.
489. МАЈСТОРОВИЋ, Г.
Сељаков живот на камену : у издању НИРО „За друга“ управо је изашла из штампе „Камена књига предака“ Радојка Николића, прва и јединствена збирка записа са надгробних споменика и са коментарима аутора. Записи су сакупљени са гробља по западној Србији.
У : Ревија село. - Год. 9 (јул-август 1979), стр. 23.
490. МАКСИМОВИЋ, Миодраг
Услед чемерног и сиротног стања --- : забелешке свештеника у протоколима умрлих о умрлој сиротињи.
У : Политика. - Год. 94, бр. 30163 (12. октобар 1997), стр. 30.
491. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Значајан издавачки подухват : (Зборник радова Народног музеја у Чачку за 1972. годину, Чачак, 1973).
У : Чачански глас. - Год. 42, бр. 38 (1. октобар 1973), стр. 13.

492. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Свет тишине : самостална изложба слика Бранка Трифуновића у Горњем Милановцу.
У : Чачански глас. - Год. 47, бр. 36 (22. септембар 1978),
стр. 6.
493. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Црвени барјактари : како су Драгачевци почетком XX века прослављали празник рада / Радован М. Маринковић, Томислав Протић.
У : Чачански глас. - Год. 47, бр. 17 (1. мај 1979), стр. [6].
494. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Вукова награда за вуковски подухват : изузетно признање Радојку Николићу, аутору „Камене књиге предака“.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 50 (21. децембар 1979),
стр. 9.
495. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Епитафи досељеницима.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 3 (18. јануар 1980), стр. 12.
496. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Како су Чикиризи представљали учеснике Првог српског устанка.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 10 (7. март 1980), стр. 16.
497. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Ковачи : стари драгачевски занати и занимања.
У : Чачански глас. - Год. 46, бр. 29 (11. јул 1980), стр. 6.
498. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Трговци : стари драгачевски занати и занимања.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 34 (15. август 1980), стр. 6.
499. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Како су Чикиризи помињали последње хајдуке.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 44 (24. октобар 1980),
стр. 6.

500. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Одбрана плаве народне пластике : месне заједнице чачанске и лучанске општине упозорене на законску обавезу чувања надгробника и крајпуташа.
У : Чачански глас. - Год. 49, бр. 3 (15. јануар 1982), стр. 2.
501. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Николић и Јаћимовић чланови УКС.
У : Чачански глас. - Год. 54, бр. 1 (1. јануар 1986), стр. 6.
502. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Песма животом мерљива : Дисово пролеће у знаку стваралаштва Радована Павловског.
У : Чачански глас. - Год. 55, бр. 22 (28. мај 1987), стр. 8.
503. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Непотребна хитрост : изложба старих и ретких књига - истинска свечаност, али ---
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 41 (6. октобар 1988), стр. 7.
504. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Нушић међу нама : значајна изложба у галерији Народног музеја.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 20 (11. мај 1989), стр. 6.
505. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Ишчитавање каменог летописа : (Радојко Николић, „Каменорезац Радосав Чикириз“, „Дечје новине“, Горњи Милановац, 1989.
У : Чачански глас (Чачак). - Год. 57, бр. 44 (26. октобар 1989), стр. 7.
506. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Ризнице народног умља : у Прислоници одржан трећи Сабор фрулаша Србије.
У : Чачански глас. - Год. 59, бр. 39 (20. септембар 1990), стр. 6.

507. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Ликови људи као лик народа : (Радојко Николић,
„Сељакова душа на камену“, „Дечје новине“, Горњи
Милановац, 1991).
У : Чачански глас. - Год. 60, бр. 34 (16. август 1991), стр. 6.
508. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Записи као знакови прошлости : слике Мирка Ко-
вачевића у чачанском Дому културе.
У : Чачански глас. - Год. 59, бр. 44 (23. октобар 1992),
стр. 6.
509. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Живе речи покојника.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 5 (29. јануар 1993),
стр. 7.
*О драматизацији „Сељакове душе на камену“ Светио-
зара Радоњића Раса.*
510. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Упознати ствараоце : организовано до библио-
графије завичајних стваралаца.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 49 (3. децембар 1993),
стр. 5.
511. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Нове невоље бескућника : невроватно, али тачно:
у минулој години купљене само 63 књиге!
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 4 (21. јануар 1994),
стр. 5.
512. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Рођенданско памћење : почело Дисово пролеће.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 12 (18. март 1994),
стр. 7.
513. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Пролећно пролеће.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 19 (13. мај 1994), стр. 5.

514. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Поезија је откровење : главном госту, Милутину Петровићу, уручена је плакета са ликом Владислава Петковића Диса.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 21 (27. мај 1994), стр. 7.
515. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Ризница цркве у Жељевици.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 27-28 (15. јул 1994), стр. 7.
516. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Клесар Љубисав Кукић.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 44 (4. новембар 1994), стр. 12.
517. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Камени рабација : баштина.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 30 (28. јул 1995), стр. 8.
518. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Одломци трагања за мајстором.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 35 (1. септембар 1995), стр. 9.
519. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Остваштина за будућност : заштита споменичке баштине.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 36 (8. септембар 1995), стр. 7.
520. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Из таме у светлост : (др Миломир Глишић, „Школа у Брђанима“, Брђани-Горњи Милановац, 1995).
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 3 (19. јануар 1996), стр. 7.
521. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
У славу песништва : главни гост - Миодраг Павловић, чија је нова књига у штампи.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 6 (9. фебруар 1996), стр. 7.

522. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Људи заборављају, а камен памти.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 35 (30. август 1996), стр. 7.
523. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Сачувати висок „рејтинг“ : прибележено на седници за културу.
У : Чачански глас. - Год. 64, бр. 4 (17. јануар 1997), стр. 7.
524. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Позван је песник Драган Колунџија : припреме Дисовог пролећа.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 8 (14. фебруар 1997), стр. 9.
525. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Светлости писане речи : месец књиге.
У : Чачански глас. - Год. 66, бр. 42 (17. октобар 1997), стр. 9.
526. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Распевани Чикириз : споменичка баштина.
У : Чачански глас. - Год. 66, бр. 43 (24. октобар 1997), стр. 10.
527. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
„Старовлашка размеђа“ : промоције.
У : Чачански глас. - Год. 66, бр. 47 (21. новембар 1997), стр. 9.
528. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
(Не)очекивано – роман! : (Радојко Николић, „Успења на Овчар“, Графика Јуреш, Чачак, 1998).
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 14 (3. април 1998), стр. 9.
529. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
(Не)очекивано – роман : (Радојко Николић, „Успења на Овчар“, Графика Јуреш, Чачак, 1998)
У : Драгачевски трубач. - Бр. 29 (21-23. август 1998), стр. 16.

530. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
„Камењари“ уметници : (Радојко Николић, „Каме-
нописци народног образа“, „Литопапир“, Чачак, 1998)
У : Драгачевски трубач. - Бр. 29 (21-23. август 1998),
стр. 17.
531. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Преносници историјског памћења : у Гучи промо-
висана нова књига Радојка Николића.
У : Чачански глас - Год. 67, бр. 42 (16. октобар 1998), стр. 9.
О књижи „Каменописци народног образа“.
532. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Духовне мапе предака : монографију „Каменопи-
сци народног образа“ објавио „Литопапир“, а роман
„Успења на Овчар“ Графика Јуреш.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 45 (6. новембар 1998),
стр. 9.
533. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Камен и памћеници : заштита споменичке баштине.
У : Чачански глас. - Год. 67, бр. 8 (26. фебруар 1999),
стр. 8.
534. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Умирања животу једнака : записи из матичних
књига.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 30 (20-22. август 1999),
стр. 18.
535. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Из таме благо : Зборник радова Народног музеја.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 49 (10. децембар 1999),
стр. 7.
536. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
„Мали издавач“ велике књиге : „Лио“ у Горњем
Милановцу објавио „Путешествије по Србији“ Јоаки-
ма Вујића.

- У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 50 (17. децембар 1999), стр. 7.
537. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Васкрсао из заборава : промовисана књига др Радоша Љушића „Атанаско Михаиловић: црногорски кнез, судија и депутат“.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 8 (3. март 2000), стр. 10.
538. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Зборник радова Народног музеја.
У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 48 (22. децембар 2000), стр. 9.
539. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Духовна расветљења : изложба остварења ученика Ликовне колоније „Српска света гора“.
У : Чачански глас. - Год. 69, бр. 11 (23. март 2001), стр. 10.
540. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Клесар Давид ковач.
У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 36 (21. септембар 2001), стр. 8.
541. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Рудничко-таковски крај у делима Радојка Николића.
У : Зборник радова Музеја рудничко-таковског краја. - Бр. 3-4 (2006), стр. 87-99.
542. МАРИНКОВИЋ, Радован М.
Сећања на пријатеља.
У : Гимназион. - Год. 3, бр. 4 (фебруар 2007), стр. 36.
543. МАРКОВИЋ, И.
Колективна лична карта Драгачевског сабора.
У : Фолклор - магазин. - Бр. 4 (2002), стр. 69-70.
О изложби фотодокументације Мирослава Заклана, за чију каталог је Радојко Николић написао предговор из кога је цитиран део.

544. МАРКОВИЋ, И.
 Fotografske ikone iz Guče : svetloписanje dragаčev-
 skih trubača u Etnografskom muzeju.
 У : Јефимија. - Год. [5], бр. 25 (јануар 2003).
545. МАРКОВИЋ, Љубомир
 Језик, чувар смисла : Радојко Николић, „Умира-
 ња животу једнака“, Чачански глас, Чачак, 1988.
 У : Просветни преглед. - Год. 46, бр. 1685(7) (10. март
 1989), стр. 11.
546. МАРКОВИЋ, Љубомир
 Вишеслојно казивање : Радојко Николић, „Успе-
 ња на Овчар“, Графика Јуреш, Чачак, 1998.
 У : Борба. - Год. 76, бр. 246 (3. септембар 1998), стр. [10].
547. МАРКОВИЋ, Љубомир
 На просторима између Ибра и Дрине : Радојко
 Николић, „Сељакова душа на камену“, „Дечје новине“,
 Горњи Милановац, 1991.
 У : Просветни преглед. - Год. 48, бр. 1846 (17-18) (25.
 мај-1. јун 1993), стр. 11.
548. МАРКОВИЋ, Радул
 Сељакова душа на камену.
 У : Венац. - Бр. 89 (12/1980), стр. 43.
 О „Каменој књижи предака“.
549. МАРКОВИЋ, Радул
 Камени белези : Радојко Николић, „Каменорезац
 Радосав Чикириз“, „Дечје новине“, Горњи Милановац,
 1989.
 У : Просветни преглед. - Год. 45, бр 1725(9) (10. април
 1990), стр. 11.
550. МАТОВИЋ, Маријана
 Радојко Николић (1933-2004) : in memoriam.
 У : Дисово пролеће. - Бр. 36 (16-20. мај 2005), стр. 14.

551. МАТОВИЋ, Миодраг
У славу Вука / М. М. - Н. З.
У : Вечерње новости. - (26. новембар 1987).
552. МАТОВИЋ, Миодраг
Књиге у камени : Ђачанин Радојко Николић „прочитао“ 80.000 споменика.
У : Vesti (Frankfurt). - (16. децембар 2001), стр. 15.
553. МИЈАНОВИЋ, Каћа
Књига предака : (Радојко Николић, „Сељакова душа на камену“, „Дечје новине“, 1991).
У : Венац. - Бр. 197 (2/1992), стр. 32-33.
554. МИЈАНОВИЋ, Каћа
Kamena knjiga predaka = The Stone Book of Ancestors
У : ЈАТ ова ревија. - Вр. 2 (mart-april 2000), стр. 92-97.
555. МИЛОШЕВИЋ, Милан
Наука у малом месту.
У : НИН. - Год 26, бр. 1345 (17. октобар 1976), стр. 20.
556. МИЛОШЕВИЋ, Снежана
Хероји у плавом : на крајпуташима је записана историја српских ратова. Гробови ове неме камене војске су далеко од завичаја, негде у туђини.
У : Илустрована Политика. - Бр. 1761 (1. август 1992), стр. 30.
557. МИРКОВИЋ, Чедомир
Шта нам књиге кажу : из дневничких записа б : (из народа и о народу).
У : Летопис Матице српске. - Год. 179, књ. 472, св. 4 (октобар 2003), стр. 615.
558. МИТИЋ, Србољуб
Свака је песма трагање за собом / разговор водила Вера Трифуновић.

У : Расковник. - Год. 10, бр. 38 (децембар 1983), стр. 112-114.

Песник указује на значај „Камене књиџе ѿредака“.

559. МОЈСИЛОВИЋ, Мирослав Миле
Зашто не „Крен“? : да ли најстаријем чачанском угоститељском објекту вратити старо име.
У : Чачански глас. - Год. 43, бр. 26 (4. и 7. јул 1975), стр. 12.
У анкетиш учесѿвовао и Радојко Николић.
560. МОЈСИЛОВИЋ, Мирослав Миле
Ханови : чачански (не)заборави.
У : Чачански глас. - Год. 45, бр. 24 (24. јун 1977), стр. 7.
561. НАСТИЋ, Биљана
[О промоцији књиџе „Каменописци народног образа“].
У : Таковске новине. - Год. 34. бр. 1303 (25. фебруар 1999), стр. 7.
562. НЕДИЋ, Владан
„Човјек је само ријеч“ : усмена књижевност у „Расковнику“.
У : Багдала. - Год. 13, бр. 151 (октобар 1971), стр. 7.
563. НЕДОВИЋ, Милојко
Радојко Николић : „Камена књиџа предака“ : нова књиџа у Градској библиотеци.
У : Вуковац : лист ученика ОШ „Вук Караѿић“. - Бр. 35 (новембар 1979), стр. 12.
564. ОЛУЈИЋ, Гроздана
Попис лековитог биља : уместо дневника.
У : Комунист. - Год. 39, бр. 1244 (16. јануар 1981), стр. 28.
О еѿиѿафима у „Каменој књиџи ѿредака“.
565. ОРБОВИЋ, Марија
Промоција књиџе „Селякова душа на камену“.
У : Дисово пролеће. - Бр. 22 (20-21. мај 1992), стр. 7.

566. ОРБОВИЋ, Марија
Брдо мудрости : Радојко Николић, „Успења на Овчар“, Графика Јуреш, Чачак, 1998.
У : Просветни преглед. - Год. бр. 2003 (8. април 1998), стр. 11.
567. ОТАШЕВИЋ, Гвозден
„Борио се као Краљевић Марко“ : књига „Умирања животу једнака“ Радојка Николића – поглед на судбину с њеног краја.
У : Политика експрес. - Бр. 8884 (28, 29, 30. новембар 1988), стр. 22.
568. ОТАШЕВИЋ, Гвозден
Мајстор и његов слуга : по попису из 1863. године најбројније међу занатлијама биле су терзије са 52 радње.
У : Политика. - Век први, бр. 32138 (25. април 2003), стр. Б 5.
О исцртаживањима Радојка Николића на основу њојиса сџановнишћива Чачка из 1863.
569. ОТАШЕВИЋ, Даница
Има ли бога у школи? : млади и религија - утицај породице пресудан, а наставник нема времена.
У : Чачански глас. - Год. 54, бр. 7 (14. фебруар 1986), стр. 7.
570. ОТАШЕВИЋ, Даница
Без протекције, молим : шта је показала једна анкета о оцењивању у основним школама.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 25 (16. јун 1988), стр. 6.
571. ОТАШЕВИЋ, Даница
Дарак дародавцима : даровањем библиотечки фондови богатији за 3000 књига.
У : Чачански глас. - Год. 66, бр. 32 (8. август 1997), стр. 8.
572. ПАЈИЋ, Миленко
Камен, реч, слика : („Каменописци народног образа“, завршни део трилогије посвећене народној

каменорезчкој уметности ; „Успења на Овчар“, роман,
1998. год.).

У : Задужбина. - Год. 11, бр. 46 (март 1999), стр. 13.

573. ПАЈИЋ, Миленко

Nehlebica : srpski s mukom (9).

У : Danas. - God. 3, br. 622 (mart 1999), str. 12.

574. ПАНТЕЛИЋ, Милија

Каменоресци као просветитељи.

У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 1-2. (1. јануар 1990),
стр. 14.

575. PETROVIĆ, Branislav

Seljakova duša na kamenu : kad se bije poslednji i naj-
teži boj – protiv zaborava, a seljačka Srbija gleda i sa spome-
nika jednim okom zanetim, a drugim na oprezu : tako nam je
pričao čudan neki čovek, Radojko Nikolić iz Čačka.

У : Duga. - God. 3 (31) nova serija, br. 68 (2. oktobar 1976),
str. 22-23.

576. ПЕТРОВИЋ, Градимир

На гробљима пронашао – живот! : проф. Радојко
Николић, из Чачка већ годинама проучава надгробне
споменике по сеоским гробљима и бележи необичне
епитафе.

У : Политика експрес. - Бр. 1820 (2. септембар 1969), стр. 9.

577. ПЕТРОВИЋ, Градимир

Летујте на гробљу : несвакидашња пасија чачан-
ског професора књижевности.

У : Илустрована Политика. - Бр. 616 (3. септембар
1970), стр. 47.

578. ПЕТРОВИЋ, Градимир

Живот на гробљу : професор Радојко Николић
већ читаву деценију проучава надгробне споменике на
сеоским гробљима и написао књигу од 430 страница.

У : Политика експрес. - (11. јануар 1976)

579. ПЕТРОВИЋ, Градимир
 Драгачевска химна – загонетка : када је настала популарна песма „Са Овчара и Каблара“ и ко је њен аутор?
 У : Политика експрес. - Бр. 2432 (31. август 1976), стр. 15.
580. ПЕТРОВИЋ, Градимир
 Камена књига предака : необична истраживања чачанског професора књижевности Радојка Николића.
 У : Политика експрес. - Бр. 5837 (6. јун 1980), стр. 9.
581. ПЕТРОВИЋ, Милојко
 Камена књига предака : (о натписима са надгробних споменика западне Србије).
 У : Православље. - Год. 13, бр. 299 (1. септембар 1979), стр. 10.
582. ПЕТРОВИЋ, Родољуб
 Светлости и сенке : културна хроника Чачка.
 У : Политика. - Год. 71, бр. 21990 (24. децембар 1974), стр. 10.
583. ПЕТРОВИЋ, Родољуб
 Истина на камену : после десетогодишњих истраживања Радојко Николић написао занимљиву књигу о надгробним споменицима. За ово изузетно дело чачански професор је добио Вукову награду.
 У : Политика. - Год. 76, бр. 23784 (23. децембар 1979), стр. 12.
584. ПЕТРОВИЋ, Родољуб
 Почео Драгачевски сабор.
 У : Политика. - Год. 80, бр. 25104 (27. август 1983), стр. 8.
О учешћу Р. Николића на Сабору зовором о крајуишима.
585. ПЕТРОВИЋ, Родољуб
 Није било добрих старих времена : како је чачански професор Радојко Николић користећи записе из

црквених књига о умрлима написао књигу о давно прошлом и недовољно познатом времену.

У : Политика. - Год. 85, бр. 26994 (27. новембар 1988), стр. 8.

586. ПОПОВИЋ, Радован

Кратка историја Београда : ново у књижарским излозима.

У : Политика. - Год. 95, бр. 30375 (18. мај 1998), стр. 20.

О књизи Р. Николића „Усиња на Овчар“.

587. ПОПОВИЋ, Радован

Културна историја Панчева : ново у књижарским излозима.

У : Политика. - Год. - 99, бр. 31728 (4. март 2002), стр. 14.

588. ПОПОВИЋ, Радован

У царству дечје маште : ново у књижарским излозима.

У : Политика. - Год. 99, бр. 31735 (11. март 2002), стр. 14.

О књизи Р. Николића „Корени и вреже“.

589. ПОПОВИЋ, Радован

Јасеница у легенди.

У : Политика. - Год. 99, бр. 31763 (8. април 2002), стр. 14.

Циџиран део њредговора Р. Николића у књизи „Ржан“ Драџушина Паунића.

590. ПОПОВИЋ, Радован

Животопис Богдана Дунђерског : ново у књижарским излозима.

У : Политика. - Год. 99, бр. 31801 (20. мај 2002), стр. 16.

Циџиран део рецензије Р. Николића за књигу „Прилике, Дубрава, Радаљево“ Драгољуба Вујовића.

591. ПОПОВИЋ, Радован

Еротика наспрам порнографије : ново у књижарским излозима.

У : Политика. - Год. 99, бр. 31857 (15. јул 2002), стр. А 11.

Наведен цитирај из његовог Р. Николића у књизи „Жена и мириси“ Добре Ружића.

592. РАДИЧЕВИЋ, Нела
Приповетке и поезија штампариие „Светлост“.
У : Чачански глас. - Год. 71, бр. 5 (14. фебруар 2003),
стр. 9.
593. РАОВИЋ, Предраг
Споменик са тестаментом : занимљивости из наше прошлости.
У : Чачански глас. - Год. 37, бр. 37 (20. септембар 1968),
стр. 6.
594. РАОВИЋ, Предраг
Тужан растанак од народног лекара : сахрањен др
Бранимир Рисимовић.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 51 (12. децембар 1980),
стр. 8.
595. РАОВИЋ, Предраг
Памтљива памтиља минулог : празник књиге на
Драгачевском сабору трубача.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 36 (1. септембар 1988),
стр. 7.
596. РАОВИЋ, Предраг
Великану, с љубављу : у Каони одржана централна свечаност поводом 200. годишњице рођења Вука Стефановића Караџића.
У : Чачански глас. - Год. 56, бр. 46 (12. новембар 1988),
стр. 7.
597. РАОВИЋ, Предраг
Остало је само дело : (из беседе Николе Стојића на промоцији књиге „Каменорезац Радосав Чикириз“ аутора Радојка Николића).
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 48-49 (29. новембар 1989), стр. 10.

598. РАОВИЋ, Предраг
Чикириз по други пут међу својима : несвакидашњи догађај у Ртима.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 50 (7. децембар 1989), стр. 10.
599. РАОВИЋ, Предраг
Неизбрисив траг у времену : у Гучи одржан научни скуп посвећен Ранку Тајсићу.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 45 (5. новембар 1993), стр. 6.
600. РАОВИЋ, Предраг
Трагање за коренима : изложба слика браће Ковачевић у Лучанима.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 13 (25. март 1994), стр. 7.
601. РАОВИЋ, Предраг
Оставштина за будућност : нове књиге за будућност.
У : Чачански глас. - Год. 63, бр. 23 (10. јун 1994), стр. 13.
602. РАОВИЋ, Предраг
Стваралачки подухвати : три и по деценије Дома културе у Гучи.
У : Чачански глас. - Год. 65, бр. 10 (28. фебруар 1997), стр. 9.
603. РАОВИЋ, Предраг
Празник писане речи : шездесет пет година библиотекарства у Драгачеву.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 9 (27. фебруар 1998), стр. 9.
604. РАОВИЋ, Предраг
Дух пронађе пут у тмини : рекао је на књижевном поселу Драган Јовановић Данилов.
У : Чачански глас. - Год. 68, бр. 40 (8. октобар 1999), стр. 9.

605. РАОВИЋ, Предараг
Досегнути завичајни и лични корени : похвале аутору Драгољубу Вујовићу и издавачу Графици Јуреш.
У : Чачански глас. - Год. 70, бр. 22 (7. јун 2002), стр. 12.
606. РИСТИЋ, Сања
Сељакова душа на камену : аутор Радојко Николић.
У : Агробанка. - Год. 10, бр. 63 (новембар 1999), стр. 11.
607. САРАТЛИЋ, Рада
Додељене Вукове награде.
У : Политика. - Год. 76, бр. 23775 (14. децембар 1979), стр. 14.
608. СЕКУЛИЋ, Зоран
Сељачка душа на камену : награда у правим рукама.
У : Илустрована Политика. - Бр. 1103 (26. децембар 1979), стр. 28-29
609. СИМОВИЋ, Драган
Књига у камену : запис о Радојку Николићу.
У : Задруга. - Бр. 1725 (6. април 1978), стр. 14.
610. СИМОВИЋ, Драган
Kakvi su nam преси.
У : Panorama. - Вр. 1158 (28. septembar 1979), str, 17.
О „Катеној књизи предака“.
611. СИМОВИЋ, Драган
Стваралачке могућности и покушаји.
У : Књижевне новине. - Год. 31, бр. 595 (8. децембар 1979), стр. 2-3.
О „Катеној књизи предака“.
612. СИМОВИЋ, Драган
Смелост звана стварање : шта сам све чуо, појмио и, записао потом, једне новембарске ноћи у стану Радој-

- ка Николића, аутора студије „Камена књига предака“.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 49 (14. децембар 1979),
стр. 11.
613. СИМОВИЋ, Драган
 Vreme potonje hajdučije : groblja zapadne Srbije.
У : Zum reporter. - Год. 18, бр. 794 (24. септембар - 1. ок-
тобар 1981), стр. 6-9.
614. СИМОВИЋ, Драган
 Тajне живота и смрти : људи које срећемо.
У : Dвоје. - (5. децембар 1984), стр. 19.
615. СИМОВИЋ, Милинко Шеки
 Зеочани су поносни на своје људе.
У : Чачански глас. - Год. 48, бр. 2 (11. јануар 1980), стр. 6.
Поводом доделе Вукове награде Радојку Николићу.
616. СРЕЋКОВИЋ, Милутин
 Живот у слову епитафа : (Радојко Николић: „Ка-
мена књига предака“, НИРО „Задруга“, Београд, 1979).
У : Расковник. - Год. 7, бр. 24 (лето 1980), стр. 106-113.
617. СРЕЋКОВИЋ, Милутин
 „Селякова душа на камену“, Дечје новине, Гор-
њи Милановац, 1991.
У : Хришћанска мисао. - Год. 1, нова серија, бр. 3-5
(1993), стр. 84.
618. СТАНИЋ, Раденко
 Дело „Камена књига предака“.
У : Политика. - Год. 76, бр. 23652 (11. август 1979), стр. 8.
*Стјанићев одговор у анкети „Шта је за вас био догађај
сезоне“.*
619. СТАНИЋ, Радомир
 Радојко Николић: „Камена књига предака“, НИ-
РО „Задруга“, Београд, 1979. године.
У : Зборник радова Народног музеја. - Бр. 9 (1978), стр.
347-354.

620. СТАНИЋ, Радомир
Камена књига предака : под овим насловом, у издању НИРО „Задруга“, у Београду, објављена је књига Радојка Николића посвећена натписима на нашим надгробним споменицима.
У : Политика. - Год. 76, бр. 23671 (29. септембар 1979), стр. 16.
621. СТАНИЋ, Радомир
Човекова душа на камену : Радојко Николић : Камена књига предака, Задруга, Београд, 1979.
У : Повеља октобра. - Год. 9, бр. 29 (4/ 1979), стр. 107-109.
622. СТАНИЋ, Радомир
Умирања животу једнака : аутор : Радојко Николић; издавач „Чачански глас“, Чачак, 1988.
У : Политика. - Год. 86, бр. 27142 (29. април 1989), стр. 14.
623. СТАНИЋ, Радомир
Мајстор о мајстору : (Радојко Николић, „Каменорезац Радосав Чикириз“, „Дечје новине“, Горњи Милановац, 1989).
У : Драгачевски трубач. - Бр. 20 (25-27. август 1989), стр. 4.
624. СТАНИЋ, Радомир
„Каменорезац Радосав Чикириз“: аутор Радојко Николић, издавач „Дечје новине“, Горњи Милановац, 1989).
У : Политика. - Год. 87, бр. 27409 (27. јануар 1990), стр. 15.
625. СТЕФАНОВИЋ, Љубица
Светлописани драгачевски трубачи : народна изложба у народној кући – рекао је за фотографске записе о учесницима 40. Драгачевског сабора трубача у Гучи 2000. године аутора Мирослава Заклана књижевник Радојко Николић који је отворио изложбу.
У : Агробанка. - Год. 13, бр. 79 (јануар-фебруар 2003), стр. 15.

626. СТОЈИЋ, Ника-Никола
Гужбалица и записи о хајдучима : из збирке Радој-
ка Николића.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 7 (27-29. август 1976), стр.
[12].
627. СТОЈИЋ, Ника-Никола
Нове књиге.
У : Драгачевски трубач. - Бр. 28 (22-24. август 1997),
стр. 8
О књизи „Каменойисци народног образа“
628. ТОДОРОВИЋ, Драган
Умирања животу једнака : књига рађена на осно-
ву записа из књига умрлих у западној Србији.
У : Експрес недељна ревија. - Бр. 8386 (12. јул 1987), стр. 8.
629. ТОДОРОВИЋ, Драгоје
Како сам доживео слободарство Драгачеваца.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 5 (29. јануар 1993), стр. 6.
630. ТОДОРОВИЋ, Драгоје
Трајан споменик : уз стогодишњицу Горачићке
буне.
У : Чачански глас. - Год. 62, бр. 8 (19. фебруар 1993),
стр. 6.
631. ТОДОРОВИЋ, Мирослав
Из тмине благо.
У : Борба. - Год. 81, бр. 150 (30. мај 2002), стр. [10].
О књизи „Корени и вреже“.
632. ТОДОРОВИЋ, Р.
Записи са старих споменика.
У : Вечерње новости. - (24. август 1969)
633. ТРНАВСКИ, Вук
Мрчајевачки „академик“ Влајо.
У : Политика. - Год. 71, бр. 21665 (29. јануар 1974), стр. 9.

634. ЂУЛАФИЋ, Миладин
Doviđenja na onom svetu.
У : Intervju. - Год. 8, бр. 181 (13. мај 1988), стр. 17.
Izbor epitafa iz „Камене књиге предака“
635. УРОШЕВИЋ, Милован
О „Каменој књизи предака“ Радојка Николића.
У : Градац. - Год. 7, бр. 33 (1980), стр. 32-36.
636. УРОШЕВИЋ, Милован
Епитафи из „Камене књиге предака“ Радојка Николића / [изабрао Милован Урошевић].
У : Венац. - Бр. 155-156 (12/1987-1/1988), стр. 27.
637. ФИЛИПОВИЋ, Р.
Тужно, а ведро.
У : Политика. - Год. 77, бр. 24081 (19. октобар 1980), стр. 20.
О епитафима из „Камене књиге предака“ Радојка Николића.
638. ЦВЕТКОВИЋ, Никола
У име живота : (рецензија нове књиге Радојка Николића: „Умирања животу једнака“.
У : Чачански глас. - Год. 57, бр. 37 (7. септембар 1988), стр. 7.

ПОСВЕТЕ ПЕСНИКА

639. Ратоборац : Радојку Николићу.
У : Рушнице / Радован М. Маринковић. - Чачак : Удружење публициста, 1991. - Стр. 1.
640. Камена хроника Радојка Николића.
У : Чачанске елегije / Радован М. Маринковић. - Чачак : Графика Јуреш, 1995. - Стр. 28.

641. Ратови и брескве : Радојку Николићу.
У : Затвореник у ружи међу својима / Драган Колунџија
. - Чачак : Градска библиотека, 1997. - Стр. 35.
642. Ратоборац : Радојку Николићу.
У : Трубнице / Радован М. Маринковић. - Чачак : Гра-
фика Јуреш, 1998. - Стр. 14.
643. Камена хроника Радојка Николића.
У : Чари завичаја : антологија чачанског песништва /
[приредио] Милован Урошевић. - Чачак : Графика Ју-
реш, 2000. - Стр. 160.
644. Посмртнице : сенима Радојка Николића.
У : Дневнице / Радован М. Маринковић. - Чачак : „Јел-
Мил“, штампарија Бајић, 2006. - Стр. 36.

ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ ЕМИСИЈЕ О РАДОЈКУ НИКОЛИЋУ

645. Душа на камену : Радојко Николић / уредник и сценари-
ста Велибор Лазаревић ; редитељ Драган Јовановић. -
Београд : РТС Први програм, 3. децембар 1996. - траја-
ње 26' 47". - Циклус емисија На изворишту
646. Портрет : Радојко Николић / аутор Данка Радовић. -
Чачак : ТВ Галаксија 32, 1997. - трајање 58'.
647. [Радојко Николић] / Александар Радовић. - Чачак : ТВ
Галаксија 32, 26. октобра 2003. - трајање 111'27". - Ци-
клус емисија Носталгија

РЕГИСТАР ИМЕНА

А. П. 409

Аврамовић, Димитрије 184

Александрић, Милева 410

Андрић, Иво 50, 82

Андрић, Радомир 411, 412

Б. Х. 413

Бабић, Драган 26

Баковић, Милица 414

Бањац, Бина 415

Барјактаревић, В. 416

Берђајев, Николај А. 80

Бјелић, Весна 417

Бојовић, Невенка 357

Букилица, Ђорђе 418

В. М. 419

В. Н. 420

Васић Вујичић, Весна 421

Васић, Драгиша 431

Веруовић, Милорад 422

Витошевић, Драгиша 1, 9, 332, 346, 360, 411, 423-427

Влајић, М. 428

Вујић, Јоаким 16, 536

Вујовић, Владан 429-431

Вујовић, Драгољуб М. 22, 590, 605

Вукосављевић, Миладин 432-448

Вуловић, Милован 13

Гавровић, Вујица 193

Гачић, Радиша 449

Глигоријевић, Хаџи Продан 264

Глишић, Миломир 520

Дашић, Јарослав 450

Девећ, Драгослав 442

Дедић, Арсен 431
Димитријевић, Владимир 430
Дунђерски, Богдан 590
Дуњић, Катарина 451

Ђоковић, Милан 452-454
Ђоковић, Милојко П. 347, 455-457

Етеровић, Иво 286

Живановић, Драган 458, 459
Живковић, Милутин 460

З. Ф. 461
Заклан, Мирослав 21, 25, 543, 625
Затежић, Новица 462-464

И. С. 465
Ивановић, Воја 466
Игњатовић, Миодраг 361
Илић, Димитрије 467
Исаиловић, Драгољуб, 329

Јаковљевић, Душан 468
Јакшић, Ђура 280
Јанковић, Максим 325
Јанковић, Милан 316
Јањушевић, Станко 469
Јаћимовић, Миодраг 10, 348, 501
Јевтовић, Милош 470, 471
Јеремић, Светислав 292
Јованка Орлеанка, Жан д' Арк 161, 164
Јовановић, Бојан 253
Јовановић, Драган 645
Јовановић, Драган Данилов 604
Јовановић, Рашко В. 472
Јованчевић, Радослав 401
Јовашевић, Милоје 293
Јовковић, Милојко 301

Карађорђе 28-37, 85, 116, 121, 169, 170
Каран, Миленко 249, 250, 473
Караџић, Вук Стефановић 52, 90, 211, 212, 442, 454, 453, 596
Кириџић, Драгутин 178
Ковачевић, Бранко 349, 350
Ковачевић, Зоран Р. 474
Ковачевић, Милош 182
Ковачевић, Мирко 508, 600
Ковачевић, Никола 5, 600
Којић, Дејан 419
Колунџија, Драган 524, 641
Косановић, Ј. 475
Крунић, Дејан 14
Кукић, Љубисав 175, 516
Кулиновић, Ћ. 476

Лазаревић, Велибор 477, 478, 645
Лазовић, Милорад 484
Летић, Ковиљка 248, 429, 482
Лешовић-Станојевић, Зорица 479-484
Лома, Арсеније 10
Ломовић, Бошко 485, 486
Лукић, Јован 24, 355

Љушић, Радош 537

М. Д. 487
М. Т. 488
Мајсторовић, Г. 489
Максимовић, Миодраг 490
Маринковић, Зоран 28-43
Маринковић, Радован М. 20, 24, 28-43, 245, 349, 355, 430, 491-
542, 639, 640, 642, 644
Марковић, И. 544
Марковић, Љубомир 11, 351- 354, 387, 481, 545-547
Марковић, Петар 12
Марковић, Радул 484, 548, 549
Марковић, Светислав Љ. 351-355
Марковић, Урош 192

Маслар, Стојан 318
Матовић, Маријана 550
Матовић, Миодраг 551, 552
Мијановић, Каћа 553, 554
Миловановић, Крсто 26
Милошевић, Милан 555
Милошевић, Снежана 556
Мирковић, Чедомир 557
Митић, Србољуб 558
Михаиловић, Атанаско 449, 537
Михаиловић, Јанко Молер 401
Мојсиловић, Мирослав Миле 447, 480, 559, 560

Настић, Биљана 561
Недић, Владан 356, 411, 562
Недовић, Милојко 247, 563
Нушић, Бранислав 504

Обрадовић, Бранислав-Џамбо 319
Обрадовић, Милош 19, 414
Обреновић, Милан 124
Обреновић, Милош 28-37, 116, 121
Олујић, Гроздана 564
Орбовић, Марија 565, 566
Оташевић, Гвозден 567, 568
Оташевић, Даница 569-571

Павловић, Драгољуб 336
Павловић, Миодраг 398, 521
Павловски, Радован 502
Пајић, Миленко 357, 572, 573
Пантелић, Милија 574
Паунић, Драгутин 23, 46, 251, 589
Пауновић, Синиша 242, 243
Пашић, Никола 298
Петковић Дис, Владислав 48, 49, 269, 284, 398
Петровић, Бранислав 575
Петровић, Градимир 458, 576-580
Петровић, Милојко 581

Петровић, Милутин 514
Петровић, Надежда 277
Петровић, Родољуб 358, 479, 582-585
Петронијевић, Тихомир 171, 172
Пјеговић, Обрен 51, 52
Поповић, Љубо 314
Поповић, Никола 18
Поповић, Радован 586-591
Поповић, Томислав 341
Принцип, Гаврило 280
Протић, Младен 298
Протић, Томислав 493
Путник, Радомир

Радивојевић, Благоје 474
Радичевић, Бранко В. 70, 76, 84
Радичевић, Нела 592
Радовић, Александар 647
Радовић, Данка 646
Радоњић, Светозар Рас 487, 509
Рајић, Делфина 359, 401
Рајић, Танаско 274
Ралић, Првослав 411
Раовић, Предраг 593
Рисимовић, Бранимир 594
Ристић, Сања 606
Ристовић, Александар 54
Ружић, Добросав 591

Саратлић, Рада 607
Секулић, Зоран 608
Сизиф 56
Симић, Јосиф Теочинац 176, 188-191
Симовић, Драган 609-614
Симовић, Миленко Шеки 615
Славковић, Јовиша 15, 45
Сократ 59
Срећковић, Милутин 44, 360, 616, 617
Станић, Раденко 618

Станић, Радомир 619-624
Стевановић, Добросав 194, 195
Стевић, Радомир Рас 466
Стефановић, Љубица 625
Стојић, Ника Никола 17, 28-37, 349, 442, 597, 626, 627

Тајсић, Ранко 13, 83, 92, 252, 342, 599
Тимотијевић, Милош 359
Тодоровић, Драган 628-630
Тодоровић, Драгоје 244, 246
Тодоровић, Мирослав 631
Тодоровић, Пера 343
Тодоровић, Р. 632
Томић, Јован 186
Трифунковић, Бранко 27, 492
Трифунковић, Вера 558
Трифунковић, Ђорђе 411
Трнавац, Миливоје 361
Трнавски, Вук 633

Ђулафић, Миладин 634

Урошевић, Зоран 460
Урошевић, Милован 635, 636, 643

Филиповић, Р. 637

Цветковић, Никола 638

Чворовић, Слободан 20
Чикириз, Радосав 3, 173, 174, 179, 390, 391, 395, 456, 526, 623,
624

Џоковић, Сретен 283

РЕГИСТАР НАСЛОВА ЛИСТОВА И ЧАСОПИСА

- Агробанка (Београд) 606, 625
Арена (Загреб) 458
- Багдала (Крушевац) 562
Блиц (Београд) 471
Борба (Београд) 475, 546, 631
Венац (Горњи Милановац) 548, 553, 636
Вести (Ужице) 455
Вести (Франкфурт) 552
Вечерње новости (Београд) 428, 462-464, 551, 632
Вуковац (Чачак) 563
- Гимназион (Чачак) 542
Глас библиотеке (Чачак) 333, 335, 336, 339
Градац (Чачак) 50, 88, 120, 138, 146, 149, 151, 179, 214, 635
- Данас (Београд) 573
Двоје (Београд) 614
Дело (Љубљана) 420
Дисов гласник (Чачак) 127, 128
Дисово пролеће (Чачак) 54, 384, 391, 550, 565
- Дневник (Нови Сад) 416
Догађаји (Лучани) 158
Драгачевски трубач (Гуча) 92, 172, 173, 178, 181, 182, 233, 322,
328, 334, 342, 395, 407, 427, 529, 530, 534, 623, 626, 627
Дуга (Београд) 575
- Епоха (Београд) 412
- Задруга (Београд) 411, 435, 609
Задужбина (Београд) 456, 457, 474, 578
Зборник радова Музеја рудничко-таковског краја (Горњи
Милановац) 541
Зборник радова Народног музеја (Чачак) 90, 91, 93, 119, 123,
126, 131, 133, 134, 142, 152, 176, 177, 197, 215, 230, 231, 238,
239, 343, 453, 619

Здравство (Чачак) 89, 388
Зум репортер (Београд) 613

Илустрована Политика (Београд) 122, 164, 166, 556, 577, 608
Интервју (Београд) 634
Искра (Чачак) 460

ЈАТова ревија (Београд) 554
Јединство (Приштина) 421
Јефимија (Београд) 544

Књижевне новине (Београд) 70, 76, 82, 84, 85, 169, 250, 251,
253, 611
Комунист (Београд) 94, 564

Летопис Матице српске (Нови Сад) 557

Магазин (Загреб) 459

Народна армија (Београд) 47
Настава и васпитање (Београд) 95-103
Наша прошлост (Краљево) 121
Наше село (Чачак) 168, 240, 241
Наши кораци (Чачак) 415
НИН (Београд) 380, 555
Нови глас (Чачак) 157

Орфеј са Млаве (Каменово) 486

Панорама (Загреб) 610
Повеља октобра (Краљево) 621
Полет (Чачак) 451

Политика (Београд) 56-69, 71, 73, 75, 77-81, 83, 105-108, 111-
113, 118, 125, 139-141, 143, 228, 249, 275, 284, 291, 292, 299,
300, 304, 311, 313, 315, 318, 326, 389, 399, 418, 419, 424, 448,
461, 465, 469, 472, 487, 490, 568, 582-591, 607, 618, 620, 624,
633, 637

Политика експрес (Београд) 260, 261, 264, 267, 268, 270, 274,
276-280, 285, 286, 287, 289, 293-295, 297, 301-303, 305, 306,

- 308-310, 317, 320, 409, 473, 567, 576, 578-580, 628
- Политикин забавник (Београд) 488
- Православље (Београд) 581
- Практична жена (Београд) 476
- Просветни преглед (Београд) 413, 425, 545, 547, 549, 566
- Расковник (Београд) 55, 87, 129, 135-137, 145, 165, 174, 175,
196, 332, 382, 423, 477, 558, 616
- Ревија село (Београд) 489
- Репортер (Београд) 466
- Савиндан (Пријеполје) 422
- Саопштења (Београд) 337
- Српски народни календар за преступну 2004. (Чачак) 226
- Таковске новине (Горњи Милановац) 186-195, 234-237, 429-
431, 449, 485, 561
- Ужички зборник (Ужице) 184, 185
- Фолклор - магазин (Београд) 543
- Фрула (Прислоница) 74, 167
- Хришћанска мисао (Београд) 617
- Чачански глас (Чачак) 48, 49, 51-53, 86, 104, 109, 110, 114-117,
124, 130, 132, 144, 147, 148, 150, 153-156, 159-163, 170, 171,
180, 183, 198-213, 216-225, 227, 229, 232, 242-248, 252, 254-
259, 262, 263, 265, 266, 269, 271-273, 281-283, 288, 290, 296,
298, 307, 312, 314, 316, 319, 321, 323-325, 327, 329-331, 338,
340, 341, 344, 362-379, 381, 383, 385-387, 390, 392-394, 396-
398, 400-406, 408, 410, 414, 426, 432-434, 436-447, 450, 452,
454, 467, 468, 470, 478-484, 491-528, 531-533, 535-540, 559,
560, 569-571, 574, 592-605, 629, 630, 638
- Чачанско огледало (Чачак) 417

ПРИЛОЗИ

Милутин СРЕЋКОВИЋ

РАДОЈКО НИКОЛИЋ

Студирали смо заједно, на Групи за југословенску књижевност и српскохрватски језик, како се то онда звало. Али у првим годинама студија ја сам га мање познавао по његовом индивидуалитету, а више по дружењу са Арсеном [Секулићем]. Радојко је био висок, развијен Чачанин, Арсен онижег раста, ниског само кад се налазио уз Радојка Николића. Они су се дружили свакодневно, били су школски другари, земљаци, дакле, стари пријатељи. Тек у последњој години студија, док смо се у лингвистичком семинару припремали за први део дипломског, Радојко и ја смо постали пријатељи, и то остали до данашњег дана.

Радојко, у ствари, није био из Чачка (у овом граду учио је Гимназију), он је рођен у Драгачеву, у малим Зеокама, селу просутих кућа и лепог побрђа. Очева кућа је права селачка, на обрешку изнад ње су два столетна стабла трешње (преостала од некадашњих шест) – дебла каква нисам видео у свом веку – комшије удаљене, како то већ бива у селима између планине Јелице и вароши Ивањице, на простору који се зове Драгачево, настањеном углавном пребезима и сеобарима из Херцеговине.

Не, није се Радојко у свом зрелом интелектуалном животу спремао да пише о Драгачеву и Драгачевцима – овај крај и ови људи имају среће са својим ученим главама, па данас спадају у најпроученије и најпознатије области у Србији, јер сваки писменији Драгачевац жели да каже оно што он зна о свом завичају, а да зна боље од других, то се већ разуме, Срби смо – он је данас најбољи познавалац сеоске патријархалне културе

свакако и зато што пореклом има најдубљи корен у нашем сељачком животу, али његова сазнања о овом историјском и антрополошком бићу нашег живота, о патријархалној природи тог живота и систему вредности који је по њој успостављен, дугују, пре свега, његовој љубави за вуковски начин мишљења и процењивања, обogaћен модернијим разумевањем етно-антропологије и етно-психологије, области у којима је Николићева обавештеност и голема и систематска. Студије књижевности помогле су му да се суочи са Вуком и српским језиком, да појми дело човека који нас је увео у Европу са даровима живота и историје што су тој Европи недостајали, мада њени, европски, одвајкада утемељени у њено биће грчко-византијске духовности, у коме се најсуштаственије процедила и сталажила дубока и загонетна мисао азијског континента. И да се суочи са језиком, са његовом моћном синтаксом, која нам говори својом чудесном реченицом, богатија од сваког појединачног човека, умнија од сваког века, те да тако ослушне не само како тај језик силази са усана брзореких му земљака, нити како одлеже његов бруј и роман у написаним књигама овог народа, већ да га открије у камену, на надгробницима и крајпуташима, где је одавно био измерен утегом вечности, окренут најбитнијем да би претрајао времена. Без Вука Караџића не бисмо данас разумели Николићеве студије о патријархалној култури српског села, што ће рећи: српског народа. Ако у Србији некада није било других људи осим сељака, како је записао Вук још у време своје младости, све до Другог светског рата сељачки живот је био и остао синоним народног живота. Књиге последњих наших вуковаца, Драгише Витошевића и Радојка Николића, најбоље су сведочанство да је Вукова искра у нашој науци о животу српског народа дала најснажнија обасјања и да је била жива дуго, све до наших дана.

*
* *

Њих је три брата и две сестре. И док су сестре пошле за својом судбином, онако како сеоске девојке одвајкада полазе „за срећом“, не очекујући од живота нешто више од оног што им је дала очева кућа, мајчин наук и сеоска средина,

браћа су кренула у раскорак са том средином – средњи и најмлађи су пошли на високе школе. Милија ће постати професор Београдског универзитета, доктор наука, најбољи стручњак за методику српског језика у наставаној пракси. Радојко ће после завршених студија на Групи за југословенску књижевност дипломирати и на Групи за психологију. Најстарији, Славимир, остао је на селу. Драгачево, у коме има људи од сваке памети, нема од њега бољег znalца српске историје међу сељацима, ни бољег познаваоца народних обичаја. Речит је Славимир, чувене су његове здравице, беседе, запамћени су многи његови посмртни говори старим Драгачевцима солунцима. Објавио је збирку песама – ето, међу браћом он је једини песник!

А отац им није учио школу. Сам се касније описменио, кажу. Па је у време свог ратовања, тукући се као артиљерац са Швабом и Бугарима, водио дневник да би трајније памтио своје ратне године. А и за унуке, говорио је. Књижевник Миодраг Јаћимовић уврстио је ратни дневник старог Николића у своје „Слово ратниково“.

Тако су сви Николићи по мушкој линији оставили дубљи или плићи траг о себи, сведочећи о свом дару по мери тог дара.

Радојко је имао знања и снаге да српски народ сагледа по богатству његове патријархалне културе. Да га види тамо где је тај народ обележавао своју границу између живота и смрти. Да проучава његова сазнања о трајном и тренутном у маловеком животу човека зрносада, земљоделца, тежака, ратара, занатлије, да га види у тренутку кад се тај сељак, који од бразде и врсте није имао времена да мисли на „онострано“, преселио са њиве на гробље и схватио да нема повратка. И то казао речју укуваном у камен. Тајну тог камена, тих уреза, Радојко Николић данас зна боље него ико у Србији.

*

* *

Рад у школи није могао потпуније да задовољи професора Николића, био је доста скучен за његова знања и интелектуална распињања. Задовољство које је осећао док је, све

упорније, гоњен неодољивом снагом, проучавао народну књижевност и њена митолошка искуства, све више је тежило да се систематише, да буде „искоришћено“. На то га је нарочито наводило његово острашћено изучавање историје српског народа у прошлом веку. Видећи да су споменици на гробљима и крајпуташи, тамо, у западној Србији, између Дрине и Рудничког поморавља до косовских предела, углавном до Јавора, Голије и рачке области, толико исписани такозваним епитафима да садрже својеврсну народну историју написану на домаку смрти, на првом измаку од живота, на правој „научничкој дистанци“, Радојко Николић је помислио да се та „камена књига предака“ може склопити као жива историја народа, коју су о њему исписали његови мртви. Тада је одлучио да прокрстари по гробљима широм западне и централне Србије, да напише ову историју којој су увелико претили лишај, маховина, сваковрсно жбуње, људски немар, зуб времена који лагано а неумитно изгриза и осипа камен, ждерићи слова, остављајући само њихове нечитљиве трагове.

Разговарамо о томе у Чачку, у његовом стану.

Радна соба Радојка Николића. Одмах пада у очи овећа графичка представа сеоске куће, веома брижљиво изведена у детаљима. „У тој кући смо одрасли“ објашњава ми, „знали смо сваки њен делић и споља и изнутра“. Касније је одлучио да је нацрта, да је не заборави.

Затим керамички тањир Мирјане Исаковић – на њему: голуб кљује грожђе. Елегантна линија цртежа, поетска нежност боја, савршена тонска једноставност. То је споменички цртеж, плитки рељеф, он симболично означава душу у рају, која се наслађује божјом милошћу. Још неки етнографски предмети по зидовима. Веома лепа икона светог Јована Кефалофора, рад на дрвету, можда рани 17. век? Полице са књигама: много тзв. стручних књига, речника, студија, лексикона, енциклопедија. Вукове књиге.

Није могао ни помишљати шта ће од свега тога бити, од тих лутања од места до места, од гробља до гробља. Првих година водило га је неко лудило, радосно осећање да сазнаје тајну коју су сви други забаталили и заборавили. Јест, била је то права страст. Каква киша, ни жега, ни мразичак, ни луди ветар – њему ништа није могло да омете одлазак на та

гробља. Сродио се са њима, мада је знао да га неки, па да, највише ови његови, овде у Чачку, сматрају лудим. И њему се данас, после толико година, чини да је, можда, ко зна, тада и био, онако, на своју руку: они овде купују намештај, уносе у станове регале, мењају кола, а он по гробљима! Имају људи право на свој живот, каже. Али почели су да га, неће рећи, ружна је реч, тако се ми по нашим породичним седељкама забављамо кад помињемо колеге и пријатеље.

А онда су се појавиле слутње могућих методолошких усмеравања сазнатог. Материјал се просто сам отварао, појавили су се у њему хоризонти будућих сазнања. Оно што је у почетку било, ваљда, само страст, тек сада се разгорело.

Са споменика је проговорила једна Србија коју до сада нисмо хтели, или нисмо умели, да видимо. А она је у много чему другачија од наше идиличне слике о Србији, па и о сељаку – појављивала се нека Србија тамнијег лица, много балканска у свом искуству, више митска него рационална, највише несрећна, мученичка, гладна а хлебна, као да је без среће, можда наша права сељачка Србија.

Разговарао је са сељацима, били су увек орни за причу, и увек су настојали да своје село представе са добре стране. Зачудо су волели приче о историјским догађајима. О Лазару и Милошу. О светом Сави. О Карађорђу и оном другом Милошу. О хајдучима и војницима. Њихове жене би га често понудиле хлебом, колачем, јабуком, чашом ракије или вина.

И то се дешавало, нарочито кад је дан жежен, па упече у гробљански камен, у суву траву. Пружи руку, јер је уковани текст сишао у коров, разгрне, хоће да га у целисти прочита, а она само пружи главу, запалаца. Шарка, дабоме. Одскочи као опарен, нико није ни крупан ни тежак кад треба да избегне ујед отровнице.

Био је у 250 места, обишао преко 350 гробаља, прочитао је преко 70 000 епитафа, видео да је наш народ, онај динарског порекла, како га је Цвијић разврстао, еписки распричан и поетичан чак и овде, кад пише о својим покојницима. Ми смо, каже, замишљен је, дуго ћути: ми смо народ који мисли да се живот и смрт могу сложити, да су они, иако у свему другачији, некако, човеково право. Право да живи. Право да умре. Да увек буде – свој.

*
* *

Обратио се Драгиши Витошевићу.

Све је било сређено, прикупљени материјал разврстан у поглавља, утврђени резултати проучавања, успостављене све неопходне научне конотације – рукопис књиге био је довршен. Али није било много изгледа да се књига појави: њена тема није имала ничег од модерног сензибилитета, оног који „тамо“, „у свету“ има аутентично модеран дух; а није спадала ни у оне које афирмишу социјалистичку стварност; сем тога, авај, њен писац је живео у дубокој провинцији, тамо у некаквом Чачку, где је то, буди бог с нама, зар је у Београду мало оних чији рукописи чекају годинама да буду штампани!

Тихи и скромни Радојко Николић, са патријархалним осећањем достојанства, дакле, са осећањем стида од своје муке, спреман да је прећути само да не би замолио, ипак, ипак, знао је да нема право да прећути животе и судбине оних које је камен записао у свом памћењу. Није смео да прећути ни то ћутање око њих. Морао је некако да огласи своју истину.

Обратио се Драгиши Витошевићу.

Тако су се срела два потоња вуковца српске културе – обојица људи са највишим образовањем, у свом раду надахнути вуковским уверењем да чинећи оно што чине, чине добро српском народу, један Гружанин, други Драгачевац, загледани у ту чудну, камену историју српског села, у сељачку душу која је све до сада била тајна, и сада се она, та тајна Србије растурена по каменим записима, ево, отвара у овом материјалу, као невероватна, ретко узбудљива истина о њиховом сељачком народу.

Непогрешивим инстинктом вуковца Витошевић је одмах схватио какво благо има пред собом.

Разговарали смо о том рукопису пре него што је угледао свет као књига, у тренутку кад је Драгиша за њу писао предговор.

Као и увек, Драгиша говори темпераментно, широко одмахује десном руком, глас му је звучан, чист, очи сјајне. Одушевљен је.

Чудесан човек – чудесна књига. Сви се тамо одмарају у празничне дане, а он јури по гробљима! Они ће се тако и даље одмарати, а Радојко је написао књигу каква, ваљда, нигде није написана. Србија је велика тајна, каже Десанка, али ово је тајна тајне. Драмска и епска књига о нама. То смо ми сами, и сами себи непознати! И све је из прве руке. Добро, епитафи свуда вешто прикривају истину, али кад се нађе шифра читања, кључ њиховог разумевања, свака истина постаје јавна, доступна. Па та гробља су наши летописи, тако рећи, наше народне новине, она су вид заједничког народног стваралаштва. Радојкова књига показује и лице и наличје Србије. Оно што је он урадио прави је вуковски подухват, прави подвиг у овом времену кад је сељак постао компарација простоте, кад и најпростији капутлија каже оном другом: глуп си као сељак. А Радојко ову књигу жели да назове „Сељакова душа на камену“. Ови у редакцији Задружне књиге, нарочито Радомир Андрић, предлажу неки други наслов и Радојко га проналази: „Камена књига предака“, мада му је и први наслов био ванредно поетичан и тачан. Али књига и јесте таква: на њеним каменим листовима само време исписало је сељакову историју као сељакову судбину.

Уверен је, каже Витошевић, да је ова књига добродошла свима: историчарима, антрополозима, етно-психолозима, књижевницима, филозофима, прозопографима, ликовним уметницима. И закључује: она је свима потребна. Да видимо одакле долазимо, да упознамо себе данашње.

*
* *

Гуча је варошица на драгачевској страни Јелице. У свему сиромашна, једноставна, неузбудљива, она је једино градско место Драгачева. Одмах се види: ту су се, у ранијим временима, Драгачевци морали сачекивати и удруживати, па тако, трговачки уозбиљено, преко Јелице силазили у равничарски Чачак, плодан и родан, пун занатлија и трговачких

дућана. И белог хлеба, у она времена кад је проја била свагдашње парче насушног, често тврда, некад богме и побуђала. Али све то у памћењу и знању Радојка Николића слатко прожима живце, греје причу, брише растојања између представа и судова.

Има у Гучи једно место на коме се застаје са капом у руци. На зиду гучке цркве, споља, целом свету на погледу, налази се велика мермерна плоча, у коју су уписана имена бораца изгинулих у ратовима од 1912. до 1918. године. То је страховито дугачак списак оних које је Драгачево дало домовини, откупљујући њиховом крвљу победу српског народа и границе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. На том месту Гуча осећа животне жиле своје историје, ту је њен уток у Србију.

Али у време чувеног сабора Гуча се у свему преобрази. Некако се раскрупња, окити, пролепша. Згрне се у њу свет са разних страна, из читавог Западног и Рудничког поморавља, драгачевска села да и не помињемо, дођу Београђани, стигну чак и неки млади Американци заљубљени у фолклор, проспу се боје низ улице, огласе се трубачи, зациликну и зајече трубе, проломе се тромбони – почиње чувено надметање трубача, који се из целе Србије окупе, у малој Гучи. Силан се народ усхода и устрчи њеним улицама и сокацима. У школи изложба наивних сликара, драгачевских везиља и ткаља, књижевник Никола Стојић отворио своју радионицу за оне који воле скулптуру у дрвету, сваке године у школском парку излаже Богосав Живковић, ваљда највећи балкански уметник у резању ликова у дрвету („Ја овде морам да дођем сваке године“, прича ми једном, „за мене је ово рај земаљски, сви ме виде и ја све видим, овде ми се срце отвара“). И улицама ове варошице тешко је од света у ова три саборска дана, нарочито последњем, игра се, пева, свира, прича, галами, смета, разгледа, обуздавају пуне жеље, пресипа се снага, живи се као у измаштаној стварности.

Радојко воли ту Гучу, тако задихану од силине, тако сељачку, народну. Жали се: Некад јој градску капу, навлаче јој кичерски шарениш, уместо да пуне овај силовити оток сељачког живота. Нигде Драгачево није толико Драгачево као овде, али је то само у ова три дана, па ако их потроши на додворавање некаквом европском модернитету, онда је и сабор

промашио своју културну сврху: да буде састајалиште и сабориште оног најбољег у раду, у приповедању, у мајсторлуку, у народној уметности, да буде збир свих дана у години – да постане памћење. Наши сабори су били размена искуства у народу, то треба и да остану, не смемо их униформисати.

Примећујем да наш човек из народа воли да се истакне свим оним добром које има. Телесном лепотом, оделом, богатством, дедовином. Драгачевци су наглашено богато обучени, највећи број старијих људи носи српску шајкачу.

Они су, каже, људи са израженим осећањем поноса. Као змија ноге крију сваку муку и невољу, али на сабор сваки је дошао као да је наследио цар-Немање благо. Раде од јутра до сутра само да би се боље обукли, и не чине то да би друге обманули о свом социјалном стању, они тако истичу да знају и цене оно што је лепо. Али добро стављају испред лепог.

Тешко би се могло рећи шта највише цене. Наравно, цене мислећег човека, богатог домаћина, али цене и радиног, воле прегача и znalца у послу. Поштење стављају изнад свега, иако и овде има оних са прљавим рукама – људи су. Сви они знају да је добро испред лепог, и поштени и сумњиви.

Немој се чудити, можда највише цене речитог и честитог човека. За причу је колико воле добру причу, и у томе су прави динарци, епски настројени, свакад спремни да себе лично уплету у неко своје приповедање. Нису толико реалисти да не би надоместили измишљањем оно што је живот пропустио у стварности.

Приметио сам: Колико год су више сељаци, ближи су себи, али они, објективно, више не могу бити класично село, изменила се суштина материјалне културе у којој живе, отворила се њихова духовност за новија сазнања, и сада су на раскршћу, свађа им се прошлост са будућношћу, још осећају корен, али не виде куда расте врх њихове данашње памети – па пола њихове младежи већ је по европским државама, служе тамо, овде о њима држава не води рачуна, као да није њихова, никад сељачка Србија није била толико туђа својој деци као данас.

То што пишем, вели, те књиге, то је само сведочанство о оном што је било њихов-наш живот. Проучавам тај свет

мртвих да бисмо видели како нас и куда нас живот данас заводи. Нема искуства проверенијег и трајнијег од сељачког, а ми смо сви, и као држава, и као интелигенција, израсли из нашег сељачког народа. Идем по гробљима, читам епитафе, гледам како живе у последњих 150 година. Увек су били постојани, умели да се одрже под Турцима, да се одупру Шваби, претрајали су и епидемије и неродице, али клонули су сада, кад су их зграбиле канџе нашег времена. Не, није у питању само комунизам, у питању је ништитељски дух модерних времена, који ништа не уме да поштеди, јер је сам маловек, јер не ствара трајне вредности. А патријархална култура нашег села јесте најтрајнија вредност нашег народа, без које нема ни темеља правом модерном животу.

Дан се ближио крају, трубе су потресале јеличка побрђа, Гуча је врела као мравињак, свуда се осећао мирис печеног меса.

*
* *

После „Камене књиге предака“ одлучио је да своја проучавања разаспе и у друге књиге. Тако је настала његова веома занимљива и вредна студија о карактеролошким и другим особинама нашег народа, камена књига народног карактера, у којој се студира опис личности на надгробним споменицима, названа „Сељакова душа на камену“ (ипак!), чији је циљ у свему јасно одређен: „Основна намена ове књиге ја да се њоме приближи времену срж личности човека из народа и уз њу одговарајуће животне прилике које су је обликовале да буде баш таква каква је, а које је, и она сама настајући као сопственост, мењала“. Кад буде објавио и трећу књигу са студираним садржајима из ове области нашег сеоског живота, биће довршена његова научна трилогија о српској патријархалној сеоској култури, која ће променити многа окамењена сазнања о српском сељаку, нарочито она која је наметала српска реалистичка књижевност. Слободно смемо рећи: књижевност српских епитафа, чак и не поништавајући древну изреку која каже: „лажан као епитаф“, уводи нас у свет једне реалности коју су узалуд настојали да прећуте и

историчари и књижевници, песници поготову. Епитаф је „својеврсна приватна историја“, тврди Николић, и додаје да је споменик „окамењени живот“. Највећи број књига српски неписмени народ прочитао је на својим гробљима, најкорисније разговоре водио је са својим покојницима.

Кад буде довршена, Николићева трилогија ће имати за нашу културу онај значај који има монументалана „Историја сељачког друштва“ Сретена Вукосављевића.

Између ових књига Николић је стигао да напише и студију о Радосаву Чикиризу, најбољем каменоресцу из његових проучавања гробљанске ликовности, и књигу о трагично окончаним животима у нашем сељачком злу и помору, названу „Умирања животу једнака“, чији је садржај ишчитао по многобројним књигама умрлих, сачуваним у црквама, а потом у општинама. Те две књиге надопуниле су његово виђење села и сељака, учинивши га још дубљим, још сложенијим у представама.

Читајући „Сељакову душу на камену“ записао сам: „Николић је редовно опрезан у суду и изриче га после сигурних доказа“.

Овај запис, видим, може се узети као генерална оцена његовог научног рада, његове одговорности за истину коју утврђује.

*
* *

Можда се у Чачку живи боље него у многим другим градовима Србије. Чачак је, још тамо од жупана Страцимира, био познато место. Па и даље. А онда други устанак, погибија Танаска Рајића, горе, на Љубићу, народне песме о бојевима на Чачку. Вук је долазио у њега, волео га је. Овај крај је био одан кнезу Милошу, о кнезу Васи Поповићу плету се приче и данас, много је задужио овај град и његову околину. И Надежда Петровић, разуме се, и Дис, свакако. Ту је своје последње дане проводио и војвода Степа Степановић, сачувана је кућица коју је купио да у њој умре у тишини. Овде се судило хајдучима, пише о томе Пера Тодоровић у својој „Хајдучији“. А данашњи градски музеј је стара обреновићевска

зграда: то је био конак господар-Јована Обреновића, оног који је опеван у песми „Ој, Мораво“, ти Јованови двори које је Морава поплавила сад су градски музеј. Чачанин је и Јаша Продановић, чувен по својој политичкој оштрини и честитости у исти мах. И данас Чачак има вредне, угледне људе. Бранко В. Радичевић, он је први почео да пише о надгробницима, назив „крајпуташ“ Бранков је, па историчар Драгоје Тодоровић, па историчар уметности Радомир Станић, онда Бранко Кукић и његов „Градац“, тако добрим часописом могао би се поносити и неки најевропскији град данас, толико је у њему правог, модерног духа. А онда и Радован М. Маринковић, и луцидан и вредан, ето, он са страшћу прикупља грађу за своје књиге о Драгачеву и Драгачевцима. И Никола Стојић, књижевник и вајар у дрвету. И многи други, сликар Рисим, песник Брана Петровић, њега смо дали београдској песничкој репрезентацији. Лепо се живи у Чачку данас. И иначе, Чачани су особен свет – свуда пођу, ал’ у Чачак дођу.

*
* *

Има више од десет година како се Драгутин Паунић, поред свог новинарског и књижевног рада, занима за наш народни живот, прикупља материјал, разговара са старијим људима, бележи легенде, пословице, идиоме, уочава вертикални и хоризонтални однос наше савремене језичке семантике, испитује постанак древних прича, њихове варијанте, снима споменике, открива њихову ликовност итд. Ради тај посао са истинским прегнућем, осећа да је последњи час за његово довршавање, јер мршаве краве овог времена увелико једу дебеле краве оног које је прошло и потврдило се као време наше аутентичне народне културе. Прича ми да га ништа тако не одмара као тај благословени умор. Али никада још нисмо водили разговор о овој области његове истраживачке страсти, а да ми не спомене Радојка Николића.

„Човек који хоће да учи има шта да научи од Радојка Николића. Он је жесток прегалац, посао му је начин живљења, начин самопотврђивања оног што у њему вреди као лич-

ност. Ја не мислим да је то некаква ватра, радна грозница, шта ли, то је у њега људски постав, он је рођен да буде то, да се бави науком. Однос патријархално-модерно у његовом случају једноставно ништа не значи: он истражује срж вредности, трага за трајним, испитује оно што је прегрмело векове, и шта ту значе појмови: патријархално, модерно? Једноставно, он тражи истину. Ја сам срео мало људи који толико воле Србију, а баш он открива и лепо и ружно лице, ту, на споменицима. Ни трага од веселиновићевске идиле. И Радојко казује ту истину, казује је смелим потезом, челичним пером. Гребе по свом срцу, али истина је претежнија од сваке наклоности.

Кад сам као рецензент читао рукопис књиге „Сељакова душа на камену“, ја сам се изненадио: толико података, таква моћна карактеролошка и психолошка анализа личности. Наша деца, данас и сутра, и убудуће, изгледа, ни од кога другог неће моћи сазнати каква нам је била ова страна прошлости, окренута загробној тами, а сва од живих јаука, од животворних речи. Ми смо кроз његове књиге прогледали у прошлост.“

Тако Паунић.

*
* *

Књиге не живе само од истина које казују, оне се од трошних година и вероломних модернитета бране и снагом свог језика, оним чудесним настојањем да помоћу њега успоставе мост између времена о коме говоре, времена у коме се пишу и времена коме се обраћају.

Код добрих познавалаца језика увек се потврђује неизбежни феномен: као што се говор и стил писца обликују у духовној баштини народа, па писац личи на свој народ уколико више уколико је оригиналнији, јер је тада ближи његовим сржним вредностима, тако се и народ најпотпуније може сагледати у језичком памћењу свог писца, јер се у том памћењу сабирају изгубљене слике и представе живота, ишчезла збивања, пресахле емоције, погашена веровања – оно што прохујали свет чини присутним, што садржаје пролазног

задржава у облицима трајног. „Стил је човек“, рекао је Бифон. Додајемо: народ је стил.

У књигама Радојка Николића језик је најдушевнија истина о свему што чини садржај. Овај писац тражи речи и њихове семантичке спрегове да би остварио пуну сугестију живота у времену чије се боје појављују, чији крвоток пулсира у оном што се осмишљава као вредносна константа теме, потврђујући тако тренутак историје у себи, али и своје трајање у историји. Његова вера у језик поседује нешто од оне моћи којом су усмени приповедачи омађијавали круг слушалаца око себе, удах и издах његове приче има вуковски звук и одјек, његова лексика распростире широка поља синонимије, па нам се чини да се истине Николићевих књига посвећују у јорданској води његовог језика.

Језик у књигама Радојка Николића биран је са укусом и мером, онако како је својим примером упућивао бесмртни Вук. Он граби речи са самог дна њиховог извора, јер тамо оне вру и кључају у својој семантичкој чистоти. Тако, пишући о досељеницима, он је бројним синонимима ове речи обогатио њена значења и свакој нијанси тог значења дао нов звук и нову наслутну моћ. Поменута реч јавила се у јаркој светлости ваљда свих својих расплодних облика: доселац, придошлица, новопридошлица, добегица, досељеник, усељеник, бежаник, новоселац, новосел, селилац, сељеник, дошљак, настањеник, дођин, приселац, бегунац, долазник, насељеник, уселица. Упитао сам га: зна ли да ова реч у његовом језику има 25 облика? Појма нема, каже ми, откуд јој толико синонима, ваљда му се често наметала приликом писања, мора бити да је народ употребљава у свим тим варијантама.

Следећу реченицу наводимо да бисмо показали како Николићев језик гледа и мисли, како се одређује у боји времена и динамици животних појава, како се реч и слика допуњују у савршеној стилској хармонији:

„Османлијске мобилисане и својевољачке чете посведневно су у близости сваком дому, истурају олова из острагуша, харају рају, отимају јој стоку и уз шенлук и пушкарање односе све што су украдили и запљачкали.“

Само у језику доброг писца време, људи и догађаји живе у својој вечној садашњости.



Има већ неколико година како ми се у многу помисао на Радојка од некуд прикрадају оне две трешње изнад куће његовог оца у Зеокама. Тако стамене, ко зна колико се година ужилило у њихов корен, скотурало у њихове годове, тако постојане, као да оне носе брег понад себе, као да оне држе земљу коју су покриле сенком. Прастаре деблом и кором, а род им увек пун и некако млад.

Свакако, оне нису симболична слика овог човека, оне само упућују на његово порекло, здрав корен, оне су само архетипски знак села, можда и наш историјски семем – из трешњевих топова Србија је пуцала у првим данима устанка под Карађорђем. Али ова слика није довољно чиста, ни прозрачна, оставићемо је овако мутну, са осећањем да је у њој, тој слици трешања у Зеокама, нешто од исконске снаге живота, од вере у себе и својевину.

Нисам срео човека који толико држи до социјалног статуса свог порекла, чије достојанство расте од свести да се заметнуло у сељачкој кући, нико није тако узносио своје очинско огњиште као Радојко Николић. Али он о томе није говорио. Уопште, Радојко је ћутљив човек, изузетно пољив саговорник, коме је много више стало да „купи“ реч него да је „прода“. Он је мудар онако како су мудри не учени философи, чије животне ставове често разграде први ветрови озбиљнијих неприлика, већ као старији сељаци, који су учили од свог живота и свих својих предака, од свог села, али и од свог достајања, постојани у свом сазнању, непоколебљиво уверени у вредност оног што су просејали и посејали. Можда због тога каткад оставља утисак превише опрезног човека, но тај опрез је баш путовођа у свет који је он заштитио својим сродностима по избору. У ужем кругу пријатеља цени шалу, воли реч на коју се намотава прича.

Само се чини да је затворен за друге, окренут једино проблематици својих истраживања, оном што је у њој проверено, трајно, вечно. Он је, у ствари, човек необичне ширине, али тек кад провери познанике, кад издвоји пријатеље.

Одрастао је на најбољим начелима патријархалне културе, али је умео да их надгради својим образовањем, чија се методолошка природа показала веома модерном у научној области којом се бави. Сачувао је, међутим, трајну љубав за село, и мислим да он воли Србију зато што воли Драгачево, а Београд зато што воли Чачак. Мада је одавно својим знањем искорачио у Европу, у његовом сензибилитету најтрајнији су обриси драгачевског поднебља и линије јеличког горја.

Можда је сујетан, али то ничим није показао, никад није изрекао о себи реченицу чија би интонација звучала разметљиво. Радојко не прича о себи никад, никад – он се стиди да о себи каже нешто што није толико конвенционално да не би остало непримећено у разговору, да га тако не би сакрило. Рецимо, не истиче своје писце у бескрајним дијалозима интелектуалног Чачка – он их чита у тишини своје радне собе. Оно што не одобрава у ставу и понашању људи са којима се сусреће – прећутаће.

И тај стид, у ствари, то је начин на који он брани себе од насртљиве средине, од јефтине радозналости – тако он штити душу од запаљивих искара, из којих неће букнути ни пламен очишћења, ни светлост обасјања.

Њега треба слушати кад говори, на предавању, на симпозијуму, кад излаже своја тумачења наше патријархалне културе, сигуран у себе, у своју аргументацију, у чињеничке и вредносне судове. Да, њега тада треба чути, речитог, подробног, сигурног у себе, мудрог.

Пропутовао сам са њим централну и западну Србију, обилазили смо села, брда, прелазили преко планинских превоја. Знао је историју сваког села, сваке цркве у њему, и имена свих познатијих сеоских домаћина, није било природног и историјског белега а да ми о њему није испричао своју причу. Наравно, није било гробља и иоле значајнијег споменика које нисмо обишли. Он је њихова жива енциклопедија која хода, па сам помислио у једном тренутку, гледајући га, онако крупног, кракатог, како се, лака корака креће између споменика: Ако све ово што зна о селу и сељаку, о Србији и њеном народу, не каже у својим књигама, његова смрт оставиће празним један лист наше историје, који више нико никад неће успети да испише.

*
* *

Радојко Николић не мисли да је вредно и велико само оно што је српски народ створио у дугим годинама свог патријархалног искуства. У својим анализама тог искуства он је показао колико су основне структуре наше патријархалне културе затворене у односу на сазнања других и другачијих народних култура, колико су аутохтоне, самосвојне и стабилне у очувању свог вредносног система. Патријархална култура српског села типски се не разликује од других у својој истоврсности, сем по антрополошким битностима своје историје, а нарочито по томе што је много векова трајала као судбина српског народа. Студирајући патријархалну културу Срба, Николић се, у ствари, бавио њиховом судбином.

Оно што је открио у слову епитафа на надгробним споменицима или у рељефу који је покојника представљао у његовој животној потпуности, водило је до сасвим проверених закључивања:

Српски народ има у свему култивисано осећање живота, у коме се зна мера људског чина, цени лична вредност делатника и радника, добро узноси над лепим, где се памти примљена благодат, разуме неизбежност смрти, схвата погибао за отаџбину, мири са судбином; али је тек овде, у каменом слову о себи, тај народ исповедио путнику-пролазнику и времену-свевечнику и оне истине о себи, о својим заблудама, погрешењима у крви, убиствима недужних, о немислећој, назлобрзој памети, о греху свакакве врсте, рекли смо: тек овде је исповедио многе истине о себи, прећутане од писаних речи, истине које оловно притискају савест народа, сапињу корак његове савести ако их он некако, негде – бар овако, бар овде – не призна себи, да би их тако обуздао, спасао помоћу њих будућа поколења.

Николић је открио веома живаву постојаност тог система. Али после толико векова и српска патријархална култура изгубила је са временом – њено је било и битисало. И то је Николић јасно наговестио.

Ту културу данас, међутим, ништа вредно и трајно не замењује.

Не може се вратити свет патријархалне културе, поручује Николић. Село више никада неће бити онакво какво је некад било. Ко чује радио и загледа се у телевизор, ко се зачита у новине, а не загледа у деду-приповедача учиниће све да оде из села.

Али где су нове вредности, чини нам се да вапију Николићеве књиге, како ћемо помоћи селу да преживи овај полом свега оног у што се заклињало у делима и навикама свих својих векова, од времена светог Саве до краја Другог светског рата? Село није преживело судар са модерним животом, али тај живот није донео ништа постојано, ништа трајно. А вредност пре свега другог подразумева трајање, присутност у времену. Разрушили смо патријархални систем вредности, а нов нисмо умели да изградимо. Ето, то неумење одлаже нашу озбиљнију европеизацију данас. Сељак је стуб наше државе, а ми смо тај стуб исцрвоточили, нисмо га заменили другим, како-тако постојаним.

И још ми се чини да га чујем како каже:

Писах те књиге да помогнем, да покажем место где нас је болест напала, а напала нас је тамо где нам је влакно друштвеног тела и зрно општег памћења, одакле долазе и појединачне памети. (Све велике реке, као Сена, теку у свој Париз, каже неки Француз, ваљда Превер.) Тамо се не може вратити, знам. Одатле поново морамо почињати. Од некадашњег осећања реда, памети. Од данас већ изгубљеног поноса што смо своји на своме, што смо и ми домаћини Европе, а не само њени постидни гости. Нисмо смели заборавити да смо културу и државу градили на постојаности сељачке Србије.

Сељак је онај чврстак, који нам данас свима може бити од помоћи. Али најпре ми морамо помоћи њему да се усправи. Као некад.

Можда ми то он, на крају, шапуће, једва чујно:

Сељак је данас, а код нас понајвише, једина социјална формација без будућности, без наде, јер како све околности сведоче, он је покидао везе између своје прошлости и своје будућности. Ера компјутерске цивилизације увелико је за-

почела. Она на другачији начин активира микроструктуре нашег мозга, ствара нову осећајност, развија ону надградњу којој није толико сврха општа духовност човека, већ његово сналажење између корисног и кориснијег. Ту нема места за изворне вредности човечанства, а патријархална култура спада у његове најдубље изворе. Али ако те изворе затрпамо бруталним прохтевима своје материјалне културе, ако стара духовност не оживи у новим сазнањима, тешко ће бити и човеку и човечанству. А шта је ту остало за сељака, за оног ко преврће земљу у зноју лица свог? Модерно човечанство се, како изгледа, понајмање развијало на искуствима сељака, али оно тог сељака има у самом темељу своје културе, па га тако има и у својој судбини.

(Из рукописа „Послови и снови“)



Из бележнице

Драгиша ВИТОШЕВИЋ

СЕЉАКОВА ДУША НА КАМЕНУ

Већ поодавно један човек крстари путевима и – још више – беспућима Србије, нарочито оне западне и југозападне, од Дрине и Лима до Груже и Ибра, од Ваљева до Новог Пазара, у непрестаној потрази за – гробљима. Чудан човек! Замислите само: скупља надгробне натписе! У хиљадама свакаквих сакупљачких страсти његова је свакако била јединствена. Тако преко десет година, у току којих је обишао 230 насеља и 320 гробаља и прикупио преко 70.000 натписа о умрлима.

Толика збирка и грађа већ би била довољна да побуди пажњу и да напакон изазове и поштовање. Срећом, то је далеко од тога да би било све. Преда мном је рукопис од неких 500 куцаних страница „Сељакова душа на камену“. Необична књига, ван сваког обрасца и узора, и ван сваког очекивања. Дочитана, она делује као право и вишестрано откриће: нешто дубоко наше, скоро свакидашње, а одавно одгурнуто у даљину и „егзотику“. То смо ми сами – и сами себи непознати.

Када је пре десетак година песник Бранко В. Радичевић открио (и крстио) данас широко познате сеоске „крајпуташе“, написавши и малу песнички надахнуту књигу о њима („Плава линија живота“, 1964), чачански професор српскохрватског језика Радојко Николић добио је пресудан подстицај да се посвети изучавању и „крајпуташа“ и свих осталих „гробљаша“, целе те велике и необичне камене књиге која неочекивано открива шта је наш човек, за овај век и по, говорио о себи, о свом живљењу и умирању, ратовању и аргатовању.

Древна изрека (и истина): „лажан као епитаф“ није уплашила Радојка Николића. Он је истраживачки упорно,

исцрпно и убедљиво показао да су наша гробља, најчешће, нешто друго. Место где се епски подробно прича, исповеда, тугује, куне: а од случајног (писменог!) намерника тражи тренутак разумевања којег као да у животу није било. („Причекајде мимопролазећи...“ ; „Љубезна браћо, прочитајте овај камен“ ; „О слатки мили роде, умољено постој мало овде“). У најгорем случају, осетићемо призивак припросте похвале, разумљив када долази с „оне стране“, истичући и ту оно што се могло и имало: претке јунаке, стечено имање, жену кућаницу (али умрлу!) или, најзад, бојне ране и смрт за отаџбину. А колико тек неприкривених тамних страна и неугодних истина избија из тих „камених дубова“!

Толики дозиви и искази изгледа да су доста особена наша појава самопотврђивања, остављања спомена, знамена, завета. Као да смо сувише дуго били у тами, сувише дуго ћутали, па се најзад морало, макар и из мртвих, проговорити! Тако су гробља постала нека врста сеоског летописа, могли бисмо чак рећи и сеоских новина. У њима ће се наћи не само оно што се збивало у селу (од сажетих животописа до, рецимо, преписа дипломе о добијању ордена Таковског крста!) него и тамо у свету: од четири округа које је Србија добила у рату 1876. („нишки, пиротски, врањски и топлички“) до четири краља који „заратише против турског зулумћара“ 1912. године.

Оно старо патријархално поштовање тачности, реда, чињеница овде се лепо испољава низом ситних појединости: не само колико је покојник година живео него, не ретко, и колико још месеци и дана; коју школу и који разред је ђак учио: у чети и батаљону војник служио и у којим све биткама учествовао. И тако редом. Ево најсажетијег животописа једне жене: „Ђевова 16 г., а невова 12 г. и удова 23. Свега поживе 51 г.“

Грбови верно чувају покојничке поруке и завештања, све до одломка из ратничког последњег писма. Не знам узбудљивији и поетскији запис о „војничком растанку“ од оног који је уклесан у Миоковцима младом сељаку погинулом у српско-турском рату 1876: „Деца се сажалише, почеше плакати, а он им каза: немојте плакати, оде тајо у Чачак да вам купим сомун.“ А један Новопазарац, старац од преко 90 година, говори о краткоћи живота и завештава потомцима бригу о поштењу и правди као оно једино што вреди и траје.

У обиљу најразноврсније грађе, Радојко Николић је нашао најприкладнији начин да све то распореди, уреди и обради. У двадесет повећих поглавља, он је дао сељаково виђење главних тема, збивања и појава: Досељеници, Занати и занимања, Ратници, Хајдуци, Преступници, Ђаци, Политичке партије и догађаји, Несрећни случај, Верни (брачни) другови, Дозиви, Поздрави, Књига, Три света - два живота итд. Проницљив читалац гробљанских уреза, располажући многим историјским, етнолошким, књижевним и другим знањима, Николић нам свуда даје врло занимљива, исцрпна и зналачка тумачења.

Ту је, рецимо, ваљда први пут изнета драма досељеника и њихова притајена туга за напуштеним завичајем; затим посебан углед сеоских занатлија, којима је било довољно споменути и само име („Овде почива тело Давида ковача“): велико епско поштовање палих бораца и јунака, за којима нема туговања но само похвала и дивљења; и тако даље, све до топлних спомена о ђацима и књигама. На пример, натпис једном 13-годишњем ђаку где се овај назива „високоученим“ снажно осветљава цело то давно доба када је писменост била тако ретка и тако цењена! Најзад, Николић лепо показује како су гробља била једина места где је и женама одавана правда, понекад уз обилно навођење свега онога што им је у животу било ускраћено („вредна, гледна, мудра, уљудна, радна, чуварна“).

Но то није све: ту су не само лица него и наличја Србије, њене тамне стране од којих „родољупци“ тако радо окрећу главу. Гробља су необично богата збирка грађе и о хајдуцима, разбојницима, мржњи и освети, личним и страначким обрачунама, са толико убистава „из помрчине“, „од незнано кога“, „са политичких смерова“, „по наводу“, све до сурових братоубистава због међе и земље. Писац ове књиге, претходно понесен дубоким гробљанским слободарством, морао се ту згрозити над „заstraшујућом сликом о патријархалној Србији“.

То је доиста као ретко где она сељачка Србија, себарска и сеобарска, вечно побуњеничка али и анархична, задружна и братоубилачка, по оној Давичовој песми – с једним оком занетим а другим на опрезу; сељаци у сталној борби са злим силама околу и у себи, поражени у свим, па и оним победним, бојевима, који овде бију свој последњи и најтежи бој: против заборава.



Добитници Вукове награде 1979. (Радојко Николић, четврти слева)

После десетогодишњег прегалачког рада, о свом руху и круху, кроз врлети и по невремену, обављајући оно што би требало да је посао многих плаћених сарадника наших музеја, института и академија, Радојко Николић је срећно и надахнуто остварио једно сасвим несвакидашње и – не устручавам се да нагласим – значајно научно и књижевно дело. Дело које спаја иначе ретко здруживе особине: научничку стручност и савесност са песничким одушевљењем и изворним народним духом и лепоречјем; па се тих 20 поглавља читају попут неког узбудљивог романа. Колико је ова књига, рецимо, изнад многих наших звучно названих и прописно „одбрањених“ доктората!

Показавши нам неоториво да су наша гробља „непресушна налазишта народног блага“ с обилном грађом „за историчаре, књижевнике, социологе, етнологе, историчаре уметности, сликаре и фолклористе свих врста“, ова књига о споменицима који пропадају и сама је својеврсан и трајан споменик томе народу. Сада и она тражи заштитника – издавача. Хоће ли га наћи?

Дело је доста обимно а мало „комерцијално“; а писац, невероватне скромности, не очекује ништа, и помишља чак на неко врло скраћено приватно издање, тамо у неком, рецимо, Ариљу. Надајмо се ипак да нисмо толико глуви и (у духовном смислу) сироти да такву културну штету допустимо! Древни, одавно заборављени а тако усрдни дозиви предака заслужили су да им се, напokon, одазовемо!

(Политика, 21. фебруар 1976)



Професор Радеко Николећ обилази је 398 гробља

Чачка, септембра

Било је рано јутро када је група Држављана, пролазећи журно поред сеоског гробља, спазила једног човека који се чудно понашао. Ишао је замашљиво од споменика до споменика, загладио их и нешто бележио у дебели списак. Неки су смислили:

— Ево агитаторске изложбе

линија живота", у којој је овај човек књижевника на листици начео отворено листову записа са надгробних споменика и кривоугаона у западној Србији, био сам одушевљен.

Радеко Николећ посетио је око 398 гробља, од Рудника до Златара и од Нера до Дрина. Застао је и прочитао написане на камен од 20 хиљада споменика,

на. Написане их има у Државној, а срећу се од Горњег Милановца до Нише Барош. Чини ми се да човек ништа није задовољан чуван класар и радио је споменике само беситим и угласним људима. Између осталог, класар је и надгробног плоче сур класно Милоша. Класари на сеоским гробљима задржују пажњу научника. О-

ЛЕТУЈЕ НА ГРОБЉУ

тога, потрагао је наш мунар!

Знаткивице Драгочинци врлина су неопознатог човеку и уметници!

— Ко ти је ту уметник?

Пошто се није одмах одговорио, обавезно су наставили да га питају:

— А, ти си савурао књижевника? Пошто градиш споменике?

— Да ниси мислио геометар?

Најзад је изнепознати човек одговорио:

— Нико ни овде није одговорни. Обавезно гробља и великим шта пише на споменицима. То ми не себено интересује.

Држављани су се тек сада збуњили. Неки су врло гласно и продужили са иверицима. Радеко Николећа, професора књижевности из Чачка, овој спретношћу, нимало није збуњило. Већ шест година он летује на гробљима. Научиће га када постоје не ради, одлази на гробља и бележи шта пише на споменицима. Људи га срећу, чуде се и никога ни могу да схвате шта то има на гробљима што би неки посебно интересовали.

Или мачином гробу

— Када ми је мајка умрла 1905. године, често сам одлазио на гробља у родно село Заско, на савурацима планине Једнице. Штео сам и младица над гробље споменика. Тек на том гробљу сазнао сам шта је историја села. Тако је све почело.

Николећ је касније обилазио сва драгачинска гробља. У томе га је посебно заинтересовала Једна камена.

— Чини ми се да је Бранка В. Радосавића „Лавро

ЕПИТАФИ СА СЕОСКОГ ГРОБЉА

— О ми српски таје срце још на камена граде зрак,

Савиће се, уживаће, у гробу је велики зрак

— Плати ми мушкетер брине: хо сам, суд бу, што се тражио само. А је тада ујакнуо без снаге.

— Тек миг почео дароват савићати, кекати из савиће капа, се вјажати што сам рекао.

— Промети савиће варајати, младице ак си сеете у зрак дуо обука.

— Јуче сам се вјера, а данас ово збо сам.

— Шта је била таје снага, само овог ми капа само до се сада желим је капа зрак.

— Младица капа само ми не буди, постојати што вјажати јакне.

— Јака,

— Јака, сва ми оставати.

крајпутња, споменик-честика, надгробних плоче све зрак и манастира. На нека гробља одлазио је и два-три пута.

Чинициз нојбољ

— Гробља сам обилазио у почетку из радозналости а сада је то чисто научна пасија. Намеравам да извршим студију о надгробним споменицима. Јер, на гробљима се може сазнати о животу сеоског и градског човека за последних 100 година.

На споменицима у западној Србији, чачански професор је отворено живог људи. То су научна велика патња, жале, радост, мило, радосноћа, обичаји, болести, народни језик и правични, поезија, естетички прилике, политички сукоби, кидучија, патријархални мисао, човјство и јединство...

Необичан Чачански посетио пажњу постојеће и класичној уметности и вожени својом књижевности посебно. Јер, класична се велика разликују, како њихово дело на своје погледу изгледају нста.

— До сада сам написао близу сто класара, који су се потписивали на својим споменицима. Најбољи је Радосав Чинициз из драгачинског села Рти ходи је споменика класаро градило 18 века. Мада је ујачо прилично млад, његове су фантазе, слова и орнаментика много бољи од оних што су припадници његовог претходника. Његови споменици лако се препознају чак и издале-

ко што је човек, само је далах посла који историци, етнографи, сликари, вајари и археолози тек треба да обаве — каже професор Николећ.

Г. Вегерлић



Некиког сеоског гробља су све класична архитектура.

Илустрована Политика, 13. септембар 1970.

НЕОБИЧНА ИСТРАЖИВАЊА ЧАЧАНСКОГ ПРОФЕСОРА КЊИЖЕВНОСТИ РАДОЈКА НИКОЛИЋА

КАМЕНА КЊИГА ПРЕДАКА

- Проучавајући епитафе са надгробних споменина открио целонупан живот наших предака у последњих 150 година



Радојко Николић



Надгробни споменици говоре о животу предака

До сада смо сматрали да на гробљима, посебно старим, нема ничег значајног. То ништак је ипак није дело чачански професор књижевности Радојко Николић. Посећивања и проучавања натписа на споменицима довели су му ових дана Вукову награду.

Готово десет година Радојко Николић свој летњи годишњи одмор проводио је на гробљима. Посетио је 350 гробља у 250 насеља и са надгробних споменика забележио 70.000 епитафа.

— Почело је свјатно од гробља у манастиру Звоника. Проучавао сам споменике својих предака. Онда сам отишао на суседна гробља. Желео сам да напишем једну новинску репортажу.

Ту репортажу Николић ипак није написао. Али је зато из његовог пера настала обимна књига која не-

сумњиво има велики допринос у проучавању народног изворног стваралаштва. „Камени књига предака“ коју је ове године издала НИРО „Задруга“ из Београда представља својеврстан подухват.

— Док сам обилазио гробља селани су ме сумњичиво гледали. Било ми је чудно што обилазим гробља а нисам кметар, нећ или генерал. Онда су ме прихватили. Кад су чули да се интересујем за њихове претке, били су врло суретљиви. Показивали су ми споменике које нисам учео, примали ме на ковак.

Много тога видео је на гробљима.

— Открио сам целонупан живот човека из народа за последњих 150 година. То је живео досељеника, зљудина, ратних зајемца, живот мовика и девојака, мужика

и жена, ратника, хајдука, преступника. Сазнао сам о начину живота и умирања наших предака, о болестима тог времена, политичким опредељењима.

Било је задивљен језиком наших предака. Он је прашки, народни, горски, селачки, сликовити који се губи код потомка. У епитафима на надгробним споменицима нашао је 146 речи које не постоје у Вуковом речнику, а трећина њих не постоји ни у савременим речницима српскохрватског језика.

Какве су поруке епитафа на надгробним споменицима?

— Треба живети храбро, усрдљиво, изаша, достојанствено, поштено, правдољубиво, радно, друштвено. Инид свега треба бити и вољети слободу и борити се за њу.

На надгробним споменицима наши предци су рекли све о себи што су могли, много више него што су очекивали. После дела Радојка Николића више се неће говорити само о умереном народном стваралаштву. Његова су истраживања доказала да постоји и писмено народно стваралаштво.

Шта Радојко Николић намерава да ради после ове књиге?

— Надгробни споменици су неискрпан извор истраживања. О њима није све речено. Сада проучавам личности са споменика. Не само портретисали, него кака су речима представљени.

Г. Петровић

LIUDI KOJE SREĆEMO

Radojko Nikolić, književni stvaralac, istoričar, psiholog i etnolog iz Čačka, priča o sebi i svom radu • Otišao je uko trideset godina zapadne i jugozapadne Srbije, da bi napisao Kamenu knjigu predaka.

Tajne života i smrti



Nema preovrta među psalovima; svaki je pozao pojedinačno vremen i razdajom, samo tako su čovjek i ljubavni prikloni; jer svaki naš protvor, svako naše ostvarenje, vredni tamozi onoliko koliko vremenje energije utoliko u njemu, u njegovoj nastajajućoj i odlazećoj.

Radojko Nikolić, književni stvaralac iz Čačka, posetio je mnogim putevima zapadne i jugozapadne Srbije, potražujući na stotine grobalja, da bi našao i dočepio one što mnogi drugi ili nisu videli ili nisu osuđili da tuđa — čuva koju vagicu za životom.

— Dvije od deset godina otišao sam groblja — i otišao sam ih da sada više od tri stotine u Dragobere, oko Čačka, Arilje, Ivanjice, Požege, Nove Varoši, na Zlatiboru, u Karamae i u drugim etničkim središtima — tražeći njihove i našim prećama, ali i nama samima — priča Radojko Nikolić, etnolog, pionir i visoki geriljak, čovek sa dva fakulteta — filološkim i filozofskim.

— Topno novembrački dan; živu se popela sa dvadeset stajenica — kao da nije novembra i kao da nije na pragu zime. Najpretno me dočeka ljuha, uz i prečnu odnošnu iz Starog Vlahu; jenzik se ostvorenje — toma konca razgovora!

— Najveći nadgrobni su u zapadnoj Srbiji; nadgrobni i kraljstoli, takvi kakvi jesu, sreću se samo u ovim E, vidit, na tim nadgrobolima i kraljstolima, nalaze sami divne priče, poruke i dešave s one strane, odmah. To su vaspali prećame nekadašnjih — dece, naših drevnjaka, mrtvaka, raskalika i ubitnika. Ima epifana koji su priča zemlja, tapli likovi zapisi — a sve je rečeno pošto, neupitni, narodni. Neka najlepši i najverovatliji istorijski su zapisi u Starom Vlahu. Tu se brat obraca brata, našta brata, materinji materinika, prijatelji prijatelja, čuvak čuvaka. Ostao sam tuđe, dok sam ljuha našina i sa jed-kih ljuha, da izvešta živaca i narodi nema velike razlike, nema više grabež, već da se to sve, na neki duševan način, prećama i prećama.

Nevođe na vlaštinama

— Tuđa, dok sam radio, priklapja građa — pošto me izveštava, i ostaje — imao sam dosta neprijatelja. Srećno su me podržavali mećkali i gostolazni, pitačaji se, ko je bio nasrećni što otišao grobove, što su izme trazit? Razumljivo, kad se čovek iz grada seljaci u nekakvi tamošnji sela Starog Vlahu, gde niko tuda neosetio me proće, takav svak izpada sumnjiv. Nema je dalje da prekopava grobove, možda traži nekakvu stihu, možda će nešto potražiti, odmahviti kosi prećama. Bilo je i napredika sa vlaštinama, nekolicina poša i sam prećava u stotinama milijone — a ko je milijoni dokazati? Ko će im objasniti kako sam se ja baš tu našao? Mo-



važ sam pokazivati đavole i potvode, morao sam biti identifikovan jer, videt je vlnat i, sa njim nema ba!

Kamena knjiga predaka

— Domaćin me našta vakuju. Knja se nesvagađanje žali u tozi, sećka priču i tvrdi mi:

— Hajde de, uzmi, se stidi se! — potonuje fotografije sa terena, čita epifane.

— Ali — odmahuje Radojko tuhom — sve je to sad prećo i, evo, pred nama je čitavna vladajuća Kamena knjiga predaka (izlazi 1978, u beogradskoj "Zadruci", u koje je sistemska i dosta energije i dosta ljubavi. Znaš kako, ja sam ti iznenaki čovek a ne tako neki katemotni narod. Svoje ćepi, članke i studije objavivao sam u stručnim časopisima i listovima, pišem i dalje, prećama nove knjigu, radim do posna u noć i, baš kad najviše uradim, najviše se osećam.

— Mi mnogo više znamo o tuzim civilizacijama i kulturama, nego što prećajemo svoja kultura i svoja ljudstva. Ne kažem da je kole što poznajemo druge tradicije i kulture — naprotiv, to je divno; ali isto tako treba upoznati i svoj narod i svoju kadinu. Kraljima, osama čovka a Ti-betanaški knjižni ostviti, o Egipatskoj knjižni ostviti i, došlo je što znamo, poznajemo, na, našta manje nije vredna i sve našta knjiga ostviti. Jer, to isto mi kakvi kakvi jesmo, to smo mi gerilci i raja, dopunjavajući ostviti; ali su i naši korovi čitokli, samo ako pazimo da ih otkrijemo, i, što bolje upoznajemo svoje prećame, bolje ćemo poznavati i sebe, naše danakcije. Krviti smo se, ubijali moždi iz rasode, bili se tu sad moti! Medjutim, nismo bili samo hajduci i neposlušni; bili smo i divni, tapli, gostoljublivi. Znaš

smo za svećinje, i čovaki ih imali smo svoje penzike i mudrace (naj-veće neposmace, na, ipak, veliki).

Radojko se trenutak prećame razgovor do otvije gubljaj ljute, stih i ja, da nastavimo priču.

— Nema preovrta među narodima i, naš narod nije sista ni koji ni geril od drugih naroda. Narodi smo samo prećivimo i naravost nam je česte braćine, bila su takva vremena, takve prilike, sa ovom vremenom Balkana, ali smo umeli da braćimo, da bavimo i našavamo svoje. To je, možda, paradoks, ali su reči moje de čega sam u ovom istraživanju dočeo — nije bilo problema u prošlosti, nije bilo opasnosti u onim teškim vremenima da izgubimo svoj identitet ići smo ih tada čuvati i našavati, mi, mi smo na putu da ga damo izgubimo, u osudu, u mirnim vremenima tretimo našavmo mirnom, tako su u svetlu svata nemiri. Kažem, danas mnogo ljeva vladajućih gubimo — čak i ženk — tako da, u neko doba, možemo ostati bez lje.

Ko volit sebe voli i druge

— Popodne je brzo prošlo u razgovoru, uz meze i rakiju; pale je veče, izšli smo na ulicu, da prećavamo i razgovaramo razgovor. U restorano "Prolaz", Radojko nastavlja ljuha tamo gde je, prv puta našta, prećamo priču.

— Znaš kako, to je prećma ošave. Ko volit sebe taj voli i druge; ko zavodi svoja tradicija, i svoj narod, taj i, znamo taj, može vaspaliti i našta tradicije i narode. Ne može se biti kompromisni, građanski svetak, ako se ne poznaje svoje. U avetima stinje je tako — koliko dajej tolika i uimad; na sve narod imati pokreće, čitavna su to priče o velikim i malim narodima, o velikim i malim kulturama, jer i mnoge nauki narodi od nas, našta su svetinika čitka, jedina, ima tu našta drugog; namu birokratsija zna da se razosmahovao, da odizemo ljuha znak, da se ljepnadićemo a drugima, birokratsija — nego šta? Zato nam neki birokrati da odizuju o stvarinima o kojima nema blage vesti; i, opasno je to kad se neki činovnik postviti iznad svetinika, iznad našta i stvarstva — onda su našta našta našta, mi smo našta i, sveke od sve našta mišal svojom glavom, našta slobodna kate i našta to što mišal.

Radojko Nikolić je divan, vredan čovek. Njegov radni dan traje i po šestnaest sati, jer zna za čemu Nibeve opasnu, da sedimo komunističkim i discipliniral daje kako valjanog vojničin ratnika, tako i valjanog naučnika, umetnika, i, sad imamo čest jedan parohija da što čovek više radi, što više raduje narodu i njove narode, sve okrenimo ljute, evo mi se raznje daje. No, tako to odzveva bira i, ko zna kakve će talo biti ■

Dragan SIMOVIĆ

DUJBE 19

»Ja sam bio što si ti, ti ćeš biti što sam ja«

Susret sa Čačaninom Radojkom Nikolićem, koji više od deset godina obilazi groblja u jugozapadnom području Srbije i sa spomenika čita povijest svojih predaka

Čačanin Radojko Nikolić, profesor književnosti i psihologije, već više od desetljeća svakim slobodnim trenutkom provodi na grobljima, skupljajući stare epitafe. Značajno mjesto u njegovoj zbirci zauzimaju šaljivi epitafi. Evo nekih:

»Stani, pročitaš ja sam bio što si ti, ti ćeš biti što sam ja.«

»Danas je cvaljav red moj, a sutra će biti tvoj.«

»Ovdje leži moja zla žena Zora, leži i reži, putniče beži, ako skoči, istropače ti oči.«

»Umre u krevetu spavajući sa svojom ženom.«

»Njegov život je bio pun takših patnji za trećom ženom.«

»Kao pošten građanin, imao sam u braku tri žene i sa sve tri sam lep porod izrodio.«

»Umre napređac u prisutstvu vlasti.«

»Svo sam vreme proveo u muči i parnici, sudeti se sa braćom i tražeći pravdu i svoj dio, pa i ono što sam imao, to sam izgubio.«

Tu je i jedan epitaf sročen u pjesničkom raspoloženju:

»Ej, živote, što negda bijaše, aia sam se ja napio vina naprevao pesama, nasisao se slasti medenih usana.«

Sve što beše slatko, sve sam nasušivo, pa kad moram mreti, nije mi ni krivo.«

Nikolić je obrađivao krajputaše popularne u narodu, ali mnogo vi-



Radojko Nikolić: Pređa sam u stvarci čiji je jedan svet, iz kojeg više nije bilo pravda!

še takozvane grobljaše, spomenike na grobljima, kojima malo tko posvećuje pažnju. U pravilu su to bila zabačena sosaška groblja ili dijelovi groblja koji su ostali prepušteni vremenu i zaboravu. Obradivao je samo govorno (pisano) narodno blago, no ti spomenici narodnog stvarilaštva zanimljivi su i po likovnim priložima, a i po oblicima samih spomenika, nadgrobnih biljega. Nikolić sada radi na sređivanju takve jedne dokumentacije, a za svoj dosadašnji rad dobitnik je ugledne Vukove nagrade, u čijem obrazloženju, između ostalog, piše: »Na osnovu sakupljenih, sistematizovanih i obrađenih podataka, ustanovljena su nova saznanja o etnografskim, folklornim, umetničkim, karakterološkim, psihološkim i drugim obeležjima čoveka iz naroda, preko kojeg se dublje i neposrednije upoznaje jedan svet koji je bio i u središtu Vukove pažnje.«

Čudetni svijet epitafa

A da je zaista riječ o posebnom, čudetsnom svijetu u koji je zaronio taj entuzijast i riječko uporan čov-



Krajputaš iz 1849. godine u selu Greb koji govori o tome kako je Jakov Nikolić poginuo od oslažnog korničije



Spomenik iz 1898. godine na kojemu se čitaju zapisi sloga klonca, ili svejavnih narodnih stvaralaca u ono vrijeme. Lik je raden u živopisnim bojama, koje su se zadržale do danas

Мајстор о мајстору

(РАДОЈКО НИКОЛИЋ, „КАМНОРЕЗАЦ РАДОСАВ ЧИКИРИЗ, „ДЕЧЈЕ НОВИНЕ“, ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ, 1989)

Настала из пера најсобе-нијег и најделотворнијег истраживача српских надгробних споменика, монографска студија о Радосаву Чикиризу представља своје врсно заокружење трагичног напора писца за животом и стваралаштвом „драгачевског Мештровића“.

Суочен са недостатком основних и релевантних података о животу најбољег српског клесара надгробника на подручју од Рудника до Златара и од Ибра до Дрине, Радојко Николић је као сјајни познавалац Чикиризових дела успео да реконструише његов опус и да нам га предочи као богат и слојевит фонд каменних белега украшених најлепшим људским ликовима, епитафима и орнаментима. Писана са даром истраживача који је успоставио најпотпунију представу о каменописачкој и каменорезачкој вештини наших предака на подручју југозападне Србије, књига о Радосаву Чикиризу је драгоцен монографија о једном народном уметнику који се уздигао изнад својих савременика и остао до данас ненадмашен. Његов родоначелнички удео у стварању Драгачевске клесарске школе сагледан је у контексту општих друштвених промена, а пластични

домашаји у обради и украшавању гробних знамења означени су као пример самородног узлета једнаког најдаровитијим ствараоцима овог и потонег времена.

Најзначајнији и по утицају на развој својих следбеника најистакнутији мајстор у уобичавању надгробних споменика Србије добио је монографију захваљујући трагичном прегинућу и спонтаном труду Радојка Николића, најзаслужнијег човека у приближавању савременој друштвеној свести својеврсне народне уметности, која је у виду каменорезачке вештине имала свој најважнији и најаутентичнији израз у његовом и Чикиризовом родном Драгачеву. Објављивање Николићеве књиге о мајстору из села Ртију као треће по реду, а све су посвећене сепулкралној баштини као изузетној вредности нашег наслеђа, не зна се ко више добија: да ли читатељство које ће се дивити лепој речи о делу великог каменоресца и каменописца, или поносни писац који се дефинитивно потврдио не само као најбољи познавалац овог народног блага већ и као његов најоригиналнији тумач.

Радомир Станић

ČASOPIS RADOJKO MIKOLIC "PROČITAO" 80.000 SPOMENIKA

KNJIGE U KAMENU

- De sada obišao 400 grebala širom zemlje, vredne zapisujući natpise na kamenim pločama
- Najstarije svećanстве u Gorsčicama na Jelici



Foto: M. C. Marković

"Nigde kao u Dugačevcu: ni soko grebala, ni toliko spomenika. Bilo su koje strane da dolazite u Dugačevcu prvo će vas po brojevu vrata krova upućivati, a to znači: vrata i osvećenim kraljevskim dočeka-om", završava je Nikola Stojak, pripri- vobu iz Čuču.

Nije bilo što Radojko Ni- kolik, već doznajama žitelj Čučka, a rodni Dugačevac, ako prijle- sruje socijalnom izradivanju, hodajuć po grobljima Stjepa, pa i- nošo dalje, razgledajući, zapoju- či, crčajući i fotografirajući:

Prestizne očevim ranama
- Frvo sam svratio na grošče u- mojim rodnim Zerkama na planini Jelici sa namernom da naprlem za "Čučanski glas" repertužo o knji- goznanima i osokim spomenicima. To je bilo 1965. godine, iz rado-

znalosti krećem u Gorsčiče, koje imas 13 grebala, pa onda sve dalje i dalje. Prepećao sam sa supru- gom Bozom, mojom dečnom ni- kom, svojeke obšede, stae i bogate od Driane do Bina i Mezave, od Rudolka, Jerom do Zlatibora, Za- šćak 7 rama.

Nastavlja Radojko svoje pri- sruje posebi oko 400 grobalja i- prošćno natpisa na bilim 80.000 lik spomenika, figura, ornamentika.

Najstarije stihova- no svećanство zabre- leženo je u Gorsčicama na Jelici. Vreme Dru- gog srpskog ustanka. Kamenorezac Dimitrije Đerdović odajući po- čast očevim ranama za- dobitijem u pobedono-

snom boju na Čučku obkoko je u kamen: "Kada je na Čučku narod- na stvar smela (i Srbija na sebe bi- me obimela) i Ojce pošeo sika po- kisa (i Srbija Turke pošio), tada je put. Donda dopu od turških pu- šćak 7 rama."

Nastavlja Radojko svoje pri- sruje posebi oko 400 grobalja i- prošćno natpisa na bilim 80.000 lik spomenika, figura, ornamentika.

Najstarije stihova- no svećanство zabre- leženo je u Gorsčicama na Jelici. Vreme Dru- gog srpskog ustanka. Kamenorezac Dimitrije Đerdović odajući po- čast očevim ranama za- dobitijem u pobedono-

rođu probitelo i uzročilo da ber ne- štito od svog izumrtog grebela. Prijevodne latine su deparirane i zamjenjivane zapisi i i nastilka- rim, a spitačiješću na grobljima presuđeno je uloga govornika na- rodne misli.

"Rab božji"
Otvorivao je, kaže, hajdučiju kao izazvano zanimljivo socijalno- politički fenomen 19. veka:

Otvorčen, tako jethom u Stikovu nođu Javora i tek tada se- delim da tucba važiš konak. Pri- dem se Jaku, koji je donco serno, pa- me kažem ko sam i šta nođim. On- me pogleda sa još većim čudanjem i nepoverčelom kada sam ga upre- tan da li su kuga ovide nekada ubi- je hajduci ili Turci. Da, muu deži su- pitlora pa rže: "Da, muu deži su- Turci odedki ovo obag sandaže sa hajducima. Zepčano je to i na spo-

meritku!" Posle toga, jedva sam čekao jutro da svane, pa ti se ja le- po zaputio na groblje da peču- dom bli zeks.

Sa su "kamenorezi narodnog obraza" na kamen razgre upisali, a šta saditaj?

- Prer reč je bile strazevne, i- vešćinom svećanство, kao što su "nođivati", "rab", "božji", "duka". Prer običane stike su kret, švračja glaxa, cveče, grnač, sablja, presli- ra. Ključni uvek je bio vesi- vati getivodno-govoređene, inače- ko-ške i otređom vretka simbole. Nije se moglo nagistati da je teško bilo nođira, a da se znalo da je vira- bio nođira, da je viedan radnik i do- bar majstor ako nije bio teku. Pre- mo tome, spomenici su, sače, po- stali ne samo trajna, nego i isčinna- knjiga koju su pročali klasi, kame- norezi.

M. C. Marković

Prestizne nagrade

Radojko Nikolik objavio je, tako, 1979. godine prve knjige "Ustanica knjiga grebala", a potom slede "Ustanica životinja", "Kamenorezci Rudolca, Čučka i Mezave", "Sedakova duša na kamen", i "Ka- menorezci Dugačeva". Dobitnik je prestižne Vukove nagrade, Oktobarske nagrade Čučka i drugih priznanja.



Кућа Николића у Зеокама



Николићи 1943. године (слева на десно): Радојко, Миломир, Емилија, Премилија, Славомир, Милија



Са друговима на Трџу њалих бораца у Чачку 1953. Сџоје: Предраџ Маслаћевић, Владан Мијайновић, Радојко Николић, Драџан Симовић, Новица Јаковљевић, чуче: Живојина Миленковић, Обрад Каровић и Михаило Неџовић



На Принчевским острвима (Истџамбул) јул 1966. Љубица Буба Миленковић, Сџџана Васиљевић, Боса и Радојко Николић



Боко Милосављевић и Радојко Николић 1972. године



Радојко Николић, 1979.



Промоција „Камене књиже предака“ у Гучи: Арсен Секулић, Чедомир Неделковић, Милијан Милошевић, Радивоје Мајсторовић, Љубомир Марковић, Теодосије Вукосављевић (своји), Радомир Андрић, Радојко Николић и Милујин Срећковић



Радојко Николић и Боџосав Живковић за време Сабора у Гучи 1988.



Милујин Срећковић (сїоји) и Радојко Николић 1988.



Боса и Радојко Николић на Хисарцику код Милешеве 1995.



У Придворици 1996.



Бранко В. Радичевић и Радојко Николић 1995.



Миодраг Павловић и Радојко Николић у Никољу 1996.



Испраћај у пензију 1998: Милован Вуловић, Дража Тајић, Боса Николић, Милијан Милошевић, Никола Сивојић, Радојко Николић, Јовица Славковић



Радован Појовић, Миленко Пајић, Радојко Николић, Томислав Ђурђић у Градској библиотеци 2002.



Педесетогодишњица мајуре 2003.



Радован М. Маринковић, Владимир Димиријевић, Слободан Обрадовић и Радојко Николић, 2003.

Садржај

Марија Орбовић: Плави дозиви Радојка Николића	5
---	---

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА

РАДОЈКА НИКОЛИЋА	11
Уводне напомене	11
Књиге	13
Посебна издања	15
Предговори, поговори, рецензије и текстови у зборницима и књигама других аутора	21
Периодика	26
Књижевни прилози	26
О језику	29
Педагошки текстови	30
О надгробним споменцима	31
Каменоресци	38
„Харџијани“ споменци	40
О зајисима на књигама	42
Ситановничјево	43
Прикази књига	45
Новинарски и други текстови о разним темама	47
ЛИТЕРАТУРА О РАДОЈКУ НИКОЛИЋУ	57
Књиге	60
Периодика	99
Посвете песника Радојку Николићу	99
Телевизијске емисије	100
Регистар имена	101
Регистар наслова листова и часописа	107
ПРИЛОЗИ	111
Милутин Срећковић: Радојко Николић Из рукописа „Послови и снови“	113
Драгиша Витошевић: Сељакова душа на камену.	132
Фото-прилози	137

Марија Орбовић
Плави дозиви Радојка Николића
Био-библиографија
Прво издање

Издавач
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“
Чачак, Господар Јованова 6
www.cacak-dis.org.yu
E-mail: bdis@ptt.yu

Штампа
Графика Јуреш

Тираж 300

ISBN 978-86-83375-40-0

CIP-Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

012 Николић Р.
016:929 Николић Р.
821.163.41.09 Николић Р.

ОРБОВИЋ, Марија

Плави дозиви Радојка Николића : био-библиографија /
Марија Орбовић. - 1. изд. - Чачак : Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, 2007 (Чачак : Графика Јуреш). - 150
стр. : илустр. ; 21 см. - (Едиција Завичајна библиографија ; 13)

Тираж 300. - Прилози : стр. 113-150. - Регистар.

ISBN 978-86-83375-40-0

а) Николић, Радојко (1933-2004) - Биобиблиографије
COBISS.SR-ID 145207052